639. 23,504 B

J X. m
18

63.[illegible].28

[illegible]

Digitized by the Internet Archive
in 2018 with funding from
Wellcome Library

https://archive.org/details/b30508526

EMMENOLOGIA:

IN QUA

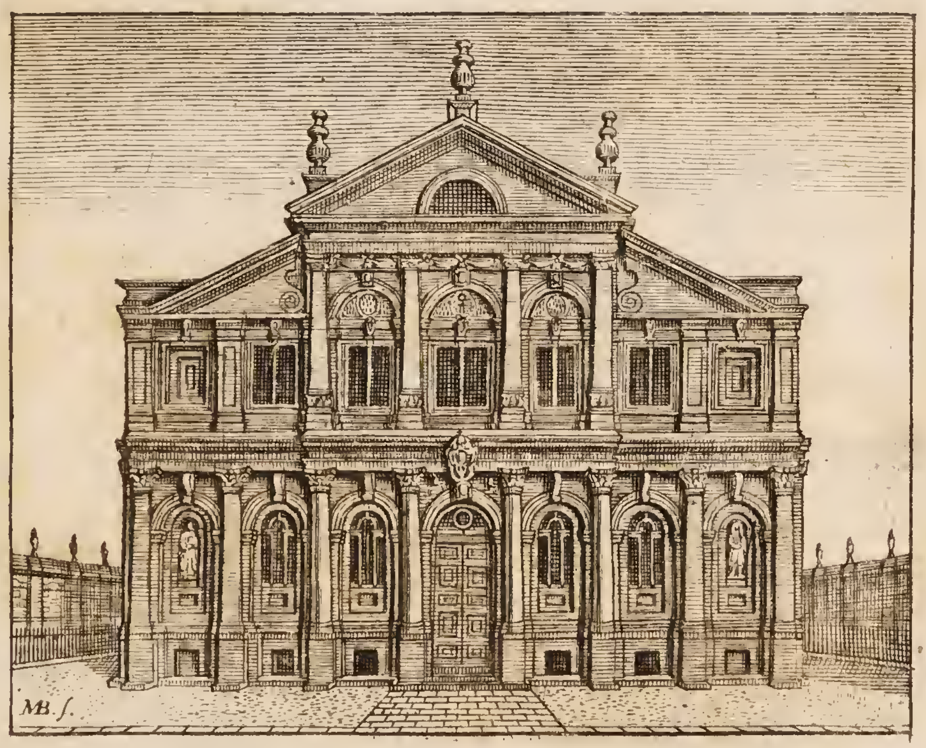
FLUXUS MULIEBRIS

MENSTRUI

Phænomena, Periodi, Vitia cum Medendi Methodo, ad Rationes Mechanicas exiguntur.

AUTHORE

JOH. FREIND M. B. *Æd. Chriſti* Alumn.

OXONIÆ,

E THEATRO SHELDONIANO,

Impenſis *Thomæ Bennet* ad Inſigne Lunæ Falcatæ in Cœmeterio S. Pauli LONDINI: A. D. 1703.

Imprimatur.

GUL. DELAUNE.

Vice-Can. Oxon.

Novemb. 1. 1703.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

PRÆFATIO.

MISERA profecto videtur & iniqua Fæminarum conditio, ut quæ Humani generis conſervatrices à natura deſtinatæ ſint, eædem morbis maxime obnoxiæ effingerentur. Quamcunque enim vitæ rationem ſequantur, paucæ ſunt, quibus contingit doloris expers & illibata ſanitas: quippe ſi conjugio fruantur, ex eo ipſo Leporum fonte amari aliquid ſurgit, & longa ſaltem tædia, ſi nihil aſperius, ſecum affert Graviditas; ſi cælibi otio ſe tradant, vix ita ſibi cavere poſſunt, quin morbo aliquo laborent, ob id ipſum quia non fiunt Gravidæ. Eæ enim ſanguinis ſuppetiæ, quas in Fœtus uſum atque alimentum accumulare debent mulieres, ſi paulo ultra debitum modum aut intus excreſcant aut foras profluant, mille in

tenello

tenello corpore turbas excitant. Eo quidem artificio efformatur muliebris fabrica, ut certis quibuſdam temporibus depleri poſſit iſta ſanguinis redundantia: infinita tamen indies obverſantur mala, quæ ſalutare hoc Naturæ opus interpellant; ita ut, ne, evacuatione hac minus rite peracta, ſua Fæminis male conſtet ſanitas, Ars in ſubſidium advocanda ſit. Quæ cum ancilla quædam & miniſtra ſit, quæ Naturæ opus, ſiquid obſtaculi intervenerit, promoveat atque expediat; niſi agendi modum, quo utitur Natura, accurate intellexerit, ita parum illius conatibus auxilio erit, ut vix potuerit non admodum officere. Inveſtigato autem Naturæ tramite, Ars ſiquando eam ſequi atque æmulari velit, nullo errore huc illuc temere vagabitur, ſed ad metam recta contendet.

In hac quidem quam aggredimur diſquiſitione, non utili minus quam jucunda, elaborarunt ſeculorum pene omnium ingenia: ſed ut nullum fere eſt

eſt argumentum de quo plura ſcribunt Medici, ita nec ullum in quo Lectori minus ſatisfaciunt. Qua in re quod tam infeliciter ceſserit Viris tum doctrina tum ſtudio ad hanc rem ſatis inſtructis, nullam aliam cauſam reperio, niſi quod abſtruſiſſima quæque principia & maxime recondita ſequerentur; ſimpliciora vero & quæ quaſi ante pedes jacuerunt, aut non viderent, aut contemnerent. Ita cum ingenio ſuo abrepti, in rebus admodum obſcuris immorarentur, non mirum eſt ſi ſuorum potius ſomniorum fuerint, quam Naturæ interpretes. Hæc facile ſentiet, ſiquis eos, qui de Menſibus *ad ſatietatem uſque ſcripſerunt, Authores pervolvat; qui quidem fere omnes iis ratiociniis Menſium naturam explicant, quæ ipſa debuerant, nec tamen poſſunt, explicari. Talia ſunt eorum, qui à* Lunæ Phaſibus, *aut* Archæo, *aut* Fermento *quodam Menſes deducunt, commenta. Quod ſi Naturæ veſtigia fideliter legamus, ipſa nobis ſe ultro indicabit;*

 neque

neque unquam æque feliciter innoteſcet corporis humani machina, ac ſi leges eas, quas Mechanicis *h.e. ſuis motibus præſcripſit Natura, conſulamus. Hiſce enim principiis unice inniti debent vera* Phyſices *fundamenta: quibus quicquid ſuperſtruxeris, id non modo ſimplicitate ſua legentis ſtudium excitabit, ſed evidentia etiam aſſenſum coget.*

Dolendum ſane eſt Theoriam Medicinalem, *quæ in multis ſaltem eadem certitudine ac* Geometria *elaborari poteſt, uti fere in Authorum ſcriptis tractatur, non modo conjecturalem videri, ſed & abſurdam; in quibus quidem eæ, quæ de morborum cauſis finguntur,* Hypotheſes, *ita parum ad ſeveriorem rationis normam accedunt, ut præclare ſatis actum ſit, ſi non ſenſui plane repugnent. Multa ſunt quæ ingenuum hunc Medicinæ fontem contaminarunt; nihil tamen penitius inquinavit, quam infamis iſte, qui in artem Medicam dudum irrepſit,* Chymiæ

miæ *abuſus* : abuſus *inquam, quia ſi intra proprios limites conſiſtat* Chymia, *nullum humanis commodis æque inſervit inſtrumentum, nullum vel citius, vel efficacius morbos abigit. Hujus quippe provincia eſt Pharmacis eleganter concinnatis & quaſi contractis Medicinam* Practicam *ditare: quod ſi ulterius excurrat* Chymia, *& ad morborum* Theoriam *ſua accommodet principia, ingenia alioquin peracuta in errores agit, & vana ſcientiæ imagine deludit. Quid enim ea aut in cauſis morborum rite explicandis, aut ſymptomatis feliciter curandis præſtare poſſunt principia, quæ ita nulla ſunt, ut in animo quidem Philoſophantium locum fortaſſe habeant, in rerum tamen natura minime exiſtant? de quibus etiam inter ipſos Diſciplinæ hujus Fautores nondum convenit. Utcunque vero commentitia fuerint* Chymicorum *Elementa, à pleriſque tamen ad morborum cognitionem illuſtrandam adhibentur: eo utique ſuc-*

ceſſu,

ceſſu, ut non plus commodi Praxi *Medicæ, quam* Theoriæ *detrimenti intulerit* Chymia. *Ita arti per ſe ſatis rationali offecit, uti hactenus tractata eſt,* Philoſophia Chymica: *cujus tamen penitior ſcientia ita Medicinæ prodeſſe poterit, ut, ſi ad* Mechanicas *rationes exigatur,(quod fieri aliquando poſſe non deſperandum eſt) nihil ſit, quod etiam* Theoriæ *illuſtrandæ magis inſerviturum videatur.*

Sed huic de morbis ſcientiæ, depravatæ admodum & pene intermortuæ, Medicas tandem manus adhibuit, Vir ſtudii atque ingenii admirabilis, Bellini: *qui quidem in Artem Medicam introduxit ſanius quoddam ratiocinandi genus, ex* Mechanices *atque* Anatomiæ *fontibus depromptum. Eam utili* Theoriæ *facem prætulit, quæ & hodie ad hoc ſtudium præclara quædam ingenia excitavit, &, ſi recte auguramur, felicibus poſterorum cœptis prælucebit. Etenim hinc omnino inveſtiganda eſt*

vera morborum, tum cauſa tum indicatio; hujuſmodi quippe principia non modo certa & naturæ maxime congrua reperiuntur, ſed & intellectu etiam facillima. Optandum eſſet ut provinciam hanc ſuſciperent, quibus Medicinæ palma, ab exteris etiam, ultro conceſſa eſt, Medici noſtrates; famamque eam, quam in Curatione morborum illuſtranda jure obtinuit, in Theoria *quoque excolenda ſibi vindicaret* Anglia. *Eam quippe deſideramus* Theoriam, *quæ à* Praxi *feliciſſima ſit deducta, ad eamque rurſus accommodata: quæ cum hactenus fere nuda fuerit & more tantum philoſophico deſcripta, hodie forte minus æſtimatur; dum ii qui rationem illam, qua ad* Praxin *applicanda ſint Elementa* Mechanica, *parum perſpiciunt, ea ne omnino quidem applicari poſſe arbitrantur.*

Quod ſi ex Elementis hiſce Mechanicis *optime educatur* Theoria *Medica,* muliebrium *certe ſiqua alia morborum cauſa haud ita difficilis eſt, quin magna*

gna ſaltem ex parte perſpici atque illuſtrari queat. Et ſane operam noſtram nullum æquius poſtulat argumentum, quam ut morbis iſtis quam certiſſimum remedium excogitemus, qui cum in Fæminis graviſſimos dolores excitant, tum in nobis etiam, qui Humanitati pariter & Medicinæ ſtudemus, non vehemens minus curandi ſtudium excitare debent. Cum autem univerſi fere, quibus Mulieres laborant, morbi ab aliquo Menſium vitio, uti recte notat Hippocrates, *deriventur, horas haud male collocaſſe videbor, ſi Menſium naturam paulo luculentius, quam hactenus in Libris tractatam reperio, explicare ſim aggreſſus. In quo quidem opuſculo nihil reconditum, nihil à communi ſenſu longius remotum reperiet Lector: ſiquidem id mihi unice curæ fuit, ut veritatem, quam maxime poſſem, aſſequerer; quæ quo magis obvia & familiaris fuerit, eo ſolet eſſe acceptior.*

CAP.

INDEX

Capitum.

1. *De Purgationis menſtruæ natura.*
2. *Variæ de menſibus opiniones recenſentur.*
3. *De Plethoræ cauſis, & quare fiat in Fœminis.*
4. *De Structura Uteri & Vaginæ.*
5. *De modo quo menſes movet Plethora.*
6. *Argumenta contra Plethoram refelluntur.*
7. *De Periodis.*
8. *Phœnomena menſium explicantur.*
9. *De iis quæ aut citius cient, aut diutius retardant menſes.*
10. *De Symptomatis quæ à ſuppreſſis menſibus oriuntur.*
11. *De Methodo in Suppreſſis menſibus Therapeutica: cui ſubnectuntur Hiſtoriæ.*

12. *De Symptomatis quæ à menſium fluxu immodico oriuntur.*
13. *De Methodo in fluxu menſium immodico Therapeutica: cui adjiciuntur Hiſtoriæ.*
14. *De Remediorum viribus & Operatione.*

Cap. I.

De Purgationis Menſtruæ natura.

PURGATIO *menſtrua* ſive fluxus ſanguinis ab utero ſingulis menſibus emanans, periodos ſuas communiter inchoat *ſecundo ſeptenario*, terminat *ſeptimo* ſive numeri ſeptenarii quadrato: *communiter* dico, quia nonnullæ ſunt mulieres in quibus tardiùs inchoatur fluxus, paucæ etiam quas multò ante annum decimum quartum invadit; aliæ rurſus, quas poſt quadrageſimum nonum non deſerit; memorantur præterea fæminæ menſtruis prorſus immunes.

Evacuati ſanguinis *quantitas* pro varietate temperamenti, victûs, ætatis &c. diverſa eſt: in ſanis tamen & adultis vulgò aſſurgit ad uncias viginti, quibus convenit menſura ab *Hippocrate* aſſignata, duæ ſcilicet *Heminæ*[a]. Nec minor eſt in *qualitate* diverſitas; aliquando enim ad *Lympham* propiùs quàm ad ſanguinem accedit humor menſtruus: in ſanis verò reperitur *rubicundus* valde & *floridus*, qualis (uti idem notat *Hippocrates*[b]) è venâ ſectâ Vi-

(a) *Morb. Mul. lib.* 1. *ſ.* 15. (b) *Ibid.*

ctimæ recenter mactatæ cruor effluit. Qui tamen nonnunquam ita vitiatur, ut pene inter venena referendus ſit: ſed hoc non proprio ipſius vitio debetur, ſed admixtis ſordibus & aliunde ducto contagio. Qui aliter cenſet, Authorum de hâc re argumenta conſulat.

Eadem eſt *Periodorum* inconſtantia; eſt enim ubi die 27 aut 20, eſt ubi *bis* in menſe, uti in *ſalacibus* obſervat *Duretus* [a], etiam aliquando abſque ſanitatis noxâ [b]. Eſt demum ubi *ne ſemel* in menſe redit Periodus: quæ tamen frequentiſſimè ſingulis *menſibus* recurrit. Pari modo ſe habet fluxûs *duratio*: in aliis enim *trium*, in aliis *quatuor*, in nonnullis non niſi *ſex* dierum ſpatio terminatur: plerumque tamen *triduo* abſolvitur [c].

Hæc omnia Phænomena in ſequentibus locus erit expendere; nunc ad ea, quæ ſub menſium fluxu ferè ſolent accidere, veniendum eſt.

Inſtante fluxu, in puellis ſaltem nondum purgatis, hæc præcipuè obſervantur Symptomata, *Dolor & æſtus partium vicinarum, ad lumbos præſertim & coxas*, aliquando etiam *inflammatio*, *cephalalgia*, *appetitûs remiſſio*, *crurum laſſitudo*; durante profluvio, invadit ſæpe *nauſea & languor*.

In *Bilioſis* temperamentis paulò maturiùs fluunt menſes citiúſque periodos ſuas conficiunt; in puellis mollioribus & *minus ſanguineis* ſeriùs erumpunt. Ita ſi regio paulo *cali-*

(a) *In Holler.* 255. (b) *Panarol. Cent.*2. *Obſ.*41. *Med. Septentr. p.*33. (c) *Hipp. de Morb. Mul.* 1. *S.* 15.

dior

dior ſit, anno uno aut altero ſeptenarium ſecundum antevertunt; ſi *frigidior*, excedunt. In *prægnantibus*, etiam & fere ſemper in *lactantibus* deficiunt; ſaltem tertio menſe elapſo non reperiuntur in gravidis. Ex *diuturniore morbo convaleſcentes* ægrè & non niſi tardè admodum reviſunt. Fæminis *gulæ deditis* & genio liberiùs indulgentibus fluxus ſæpe ad ſextum diem & ultra extenditur; in *obeſioribus*, & iis qui aut *tenui victu* aut *exercitio multo* utuntur, citiùs terminatur. Quantitas ſanguinis evacuati ad *ætatis* uſque *florem* augeſcit; *florente ætate*, æqualis permanet; *ætate* rurſus *declinante* paulatim minuitur. In *junioribus* tenuior, in *ſenibus* craſſior reperitur ſanguis.

Varietatis hujuſce ratio explicabitur in eâ quam tractaturi ſumus Periodorum doctrinâ.

CAP. II.

Variæ de Menſibus Opiniones recenſentur.

CAuſas hujuſce fluxûs, ad Oceani morem ſtato tempore æſtuantis, & ſtudio inveſtigârunt & ſcriptis tradiderunt Medici tum veteres tum recentiores: infinitum eſſet quid de iis quiſque ſenſerit, referre; ſatis erit argumentorum capita depromere, ut ſi illorum ſententiæ nobis parum placeant, quid melius poſſit exquiri, videamus.

In *cauſis* igitur inveſtigandis, alii *finalem*, alii *efficientem* aſſignant; nonnulli, uti *Galenus*, utramque.

Cauſa finalis fluxûs menſtrui ab Authoribus ſtatuitur, vel *mulieres ad concipiendum aptiores reddere*, vel *fœtui præbere nutrimentum.* Qui priorem ſententiam amplexi ſunt[a], menſtruum fluxum ideo neceſſarium eſſe dicunt, ut ſanguis à ſordibus & recrementis purgatus tum fœminas magis ad coitum impellat, tum ſemen feliciùs excipiat. Huic argumento facile occurritur; neque enim in ſanis ſanguis ille qui ejicitur impurus eſt aut vitioſus, ſed optimus & fragrantiſſimus: quippe non Glandulæ alicujus ope ſecernitur, ſed ex capillaribus arteriis erumpit, ideoque naturam arterioſi, h. e. *puriſſimi* ſanguinis retinet. Quod ſi hæc menſtrua purgatio conceptui promovendo ita eſſet neceſſaria, nullæ certè conciperent mulieres, niſi quibus fluxerint Menſes; quod quidem experientiæ & Hiſtoriæ Medicæ prorſus repugnat[b].

Alteram ex finalibus cauſis aſſerit *Galenus* eique ſcriptores fere omnes aſſentiunt; refragantur tamen nonnulli, & his duobus potiſſimum argumentis in *Galenum* inſurgunt.

1°. *Ne guttulam quidem materni ſanguinis ad fœtum derivari aiunt; quia ſcilicet neque ulla datur inter Vaſa Uterina & Umbilicalia Anaſtomoſis: neque fœtus ſanguine, ſed ſucco lacteo per os nutritur*[c]: qui hoc aſſerunt pari etiam ratione

(a) *Charleton, Sylvius.* (b) *Hild.* l. 5. *obſer.* 41. *Bonet. Med. Septentr.* p. 30. *Sennert. tom.* 3. (c) *Charleton. de Catamen.* p. 36. & 43.

poſſent

poſſent dicere infantes à materno ſanguine non haurire alimentum, quoniam lacte, non ſanguine nutriuntur. Unde verò id ipſum lac ſuppeteret, niſi ex materni ſanguinis penu ad mammas deferretur? Jam in fœtu nutriendo eadem valet ratio; ſive enim ipſo matris ſanguine per arterias uterinas delato, ſive liquore, qui in *Amnio* continetur, alatur fœtus; utrinque facile conſtat ſanguinem maternum fœtui alendo inſervire: quis enim iſtius liquoris aliam inveſtigabit originem, qui eum ex materno ſanguine derivari neget? ita ut ſi concedatur fœtum *per os* nutriri, quicquid fuerit pabuli id omne à matre ſit petendum. Fœtum vero *per os* ſolummodo non nutriri ſatis probant monſtra ſine capite in lucem edita, & nonnulli ore naribuſque obthuratis infantes: ulterius adhuc proceſſit Medicorum [a] in re Anatomicâ peritia,& fœtum,placentâ intercedente, ſanguine materno ali luculenter ſatis evicit. Exhibuit enim eam, (quam negant nonnulli [b]) inter *vaſa uterina & umbilicalia Anaſtomoſin*: cùm enim ovum in utero per ſeptimanam unam aut alteram fluctuârit, ab eo, uterinâ lymphâ mollito & humectato, erumpunt protinus vaſorum *umbilicalium* ſtamina, pari modo atque ex ſemine in terræ gremium immiſſo undique ſe diffundunt fibræ: hæc interiori uteri tunicæ ita ſe inſinuant, ut vena umbilicalis arterias matris hypogaſtricas penetret, arteriæ vero umbilicales venis maternis inſeran-

(a) *Columb. Anatom.* p.460. *Caſſer. Placent. Tab.* 5. (b) *Wharton, Charleton.*

tur.

tur. Per hos aditus perennis inter fœtum & matrem agitur ſanguinis circuitus: ſcilicet umbilicalis vena arterioſum ſanguinem à matre accipit, quem in fœtûs uſum ad venam cavam adeoque ad cor deducat; uti arteriæ umbilicales ſanguinem nutriendo fœtui parum idoneum in venas maternas regerunt. Quod ſi nulla per hæc vaſa daretur nutritio, non modo pabulo ſuo defraudaretur fœtus, ſed ne tunicæ quidem, quibus obvolutus eſt, ullo modo poſſent nutriri.

2do. Negant cauſam eſſe *Finalem* ſanguinis menſtrui, ut fœtui in nutrimentum cedat, *quia quantitas novem menſium ſpatio evacuata nimis exigua videtur*, *ut alendo fœtui ſufficiat* [a]. Utrum verò ſufficere poſſit necne, hujuſmodi edocebit calculus. In fæminis recte ſe habentibus ſanguis menſtruus effunditur ad uncias viginti; ita quantitas novem menſibus effuſa erit lib. 15. quia verò nonnunquam accidit, ut gravidis etiam per tres ſaltem priores menſes fluant menſtrua, licet modica valde & imminuta, ſupponatur effuſi ſanguinis quantitas eâ proportione decreſcere, ut primo menſe dimanet $\frac{1}{2}$ ſeu ℥ 10, ſecundo $\frac{1}{3}$ ſeu ℥ 6 $\frac{2}{3}$, tertio $\frac{1}{4}$ ſeu ℥ 5, poſtea verò omnino deficiat: unciis demum 21 $\frac{2}{3}$ ex lib. 15 ſubductis, quantitas ſanguinis reſidua, quam prægnans in fœtûs nutrimentum commodare poſſit, erit lib. 13 ℥ 2 $\frac{1}{3}$. quæ ſi cum recenti fœtu atque involucris omnibus in trutinâ ponatur, excedet pondere; nullumque dubio locum relinquet, quin

(a) *Bayle diſſert. de Menſib.*

em-

embryoni incrementum ſatis idoneum largiri poſſit. Medium enim fœtûs recentis pondus eſt lib. 12, aliquando majus, frequenter etiam minus reperitur. Quod ſi prægnanti menſes deficiant, ſuppetunt ad alendum fœtum lib. 15; quibus verò ultra uncias viginti aſſurgit fluxus, uti non raro fit, eæ fœtui, etiamſi monſtrum ſit, alimentum novimeſtre facile miniſtrabunt.

Igitur non video cur à *Galeni* ſententiâ recedendum ſit, qui in *Definitionibus Medicis* hoc docet, τὰ καταμήνια παρέχεται τῇ γυναικὶ πρὸς ὑγίειαν ἐκκενούμενα· ἐπισχεθέντα δὲ διὰ τὴν σύλληψιν, τῷ ἐμβρύῳ τὴν τροφὴν παρέχει. *Tribuuntur mulieri menſtrua, quæ ſanitatis gratiâ vacuentur; embryoni autem nutrimentum præbeant, per conceptum ſuppreſſa.* Quæ verba modò ſint rite intellecta, veritati optime reſpondent. Ea enim quæ inter Scriptores multum agitatur quæſtio, *An fœtus* ſcilicet *menſtruo ſanguine alatur*, perridicula eſt & à ſanâ h. e. *Galeni* mente alieniſſima: quaſi verò ille unquam crediderit fœtum nutriri eo ipſo ſanguine, qui foras ejicitur: quaſi non hoc potius voluerit, ſanguinem in muliere *redundare*, ut non tantum proprio corpori alendo ſatis habeat, ſed & concepto fœtui *pabulum* inſuper miniſtret; ideo tamen per uterum extra graviditatem ſingulis menſibus expurgari, quoniam redundet: neque enim menſes fluere, niſi redundaret ſanguis, *Galenum* crediſſe ſtatim videbimus.

De *Efficiente* hujuſce profluvii *causâ* non minùs inter ſe diſcrepant authores: dum alii *Lunam*,

nam, alii *Fermentum* quoddam, alii denique *Plethoram* ſtatuunt. De his ſigillatim pauca ſunt dicenda, ut quænam ad veritatem propiùs accedat ſententia, perſpici queat.

Et 1mo qui menſium cauſam à *Lunâ* petunt, hoc unico omnes ducuntur argumento, quod fluxûs uterini periodus *Lunæ curſibus* reſpondeat, adeoque ad illius imperium dirigatur: quod ſane argumentum facilè & breviter convelli poteſt, ſiquis reponat menſtruis periodos contingere Lunæ minimè congruentes, ſiquidem eæ frequentiùs *creſcente* adhuc *menſe* quàm *exacto* recurrunt. Quod ſi huic profluvio præeſſet *Luna*, mulieres omnes, quibus eadem eſſet regio, ætas, atque temperies, eodem tempore iiſdemque vicibus ad menſtrua cieret: quod tamen ita parum fit, ut ne fieri quidem poſſit.

2do. A *Fermento* quodam menſtruorum cauſam deducunt ex recentioribus plerique [a]; quod quidem, diverſo licet vocabulo obvolutum, idem eſt ac apud *Democritum fervor uterinus*. Statuunt nimirum colluviem menſtruam per uterum purgari ope *fermenti*, quod in totâ univerſi ſanguinis maſsâ diffundi cenſet *Graaffius*, *Bayleus* verò uteri indigenam agnoſcit. Uterque *fermentum* hoc in *ſalibus* quibuſdam ſitum eſſe contendit, qui motu ſuo ſanguinis maſſam ita exagitant, ut ſtatis quibuſdam temporibus, ſingulis ſcilicet menſibus, acriùs effer veſcat, & per uteri vaſa exitum quærat. Quomodo peragatur hæc *fermentatio*, aut cur his periodis vi-

(a) *Graaff. Bayl. Etmuller.*

res

res ſuas exerat, argumentis lectori parum ſatisfaciunt, verbis admodum imponunt. Eorum enim ſententia, quæ propria *ſingulis viſceribus fermenta* tribuit, non modo circulanti ſanguini, ſed communi ſenſui repugnat. Ubi enim *fermentum* iſtud deliteſcit, ubi tam ſecuro fruitur hoſpitio, ut ab humoribus præterfluentibus minimè turbari aut abripi queat? quòd ſi *fermento ſedem in viſceribus* largiamur, unde ei tanta ſuppetit ſupellex, ut perpetuis impendiis exhauriri nequeat? Deſideraret certè novi fermenti ſuppetias, ut perenne hoc fermentandi munus obiret. Altera de *fermentis* opinio, quod ſcilicet *totius ſanguinis maſſa fermenteſcat*, à veritate æque aliena eſt: ſive enim ad *Chymicorum* mentem exponatur *fermentatio*, *actio ſcilicet mutua acidi & alkali*; ſive latiùs ſumpta [a] *partium motum inteſtinum denotet*, neutro modo ſanguini competere poteſt: non priori, quia in ſanguine deſit [b] *acidum*: non poſteriori, quia fluidi cujuſvis partes, quæ ſub iiſdem planis horizontalibus jacent, *æqualiter* premuntur, adeoque ad *quietem* ſe componunt, niſi novo aliquo impetu in motum cieantur. Ita ſi daretur aliquis in ſanguine *motus inteſtinus*, brevi deficeret, niſi liquido, quod à corde immittitur, excitaretur denuo & reviveſceret: quòd ſi à liquido, quod à corde influit, *motus inteſtinus* oriatur, ſatis conſtat alium in ſanguine motum dari non poſſe, præter eum, quo continuò progreditur & circulatur.

(a) *Willis de Febrib.* (b) *Boyle. Pitcarn.*

Sed exolevit ferè hodie abſurda illa de *fermentis* doctrina, & à ſaniſſimis ſaltem ſcriptoribus jam diu exploſa eſt. Quòd ſi aliquam rationis ſpeciem præ ſe ferre queant *fermenta*, ad hunc modum exponi debent; nempe quòd in *utero* ſitæ ſint *glandulæ*, in quibus liquor ſive *fermentum* quoddam ſecernitur, quod in ſanguinem *ſingulis tantum menſibus* deducitur, eumque in motum vividiorem ſuſcitans & rarefaciens, & uteri canales fortiùs diſtendens, viam *menſibus* aperit. Hoc verò fermentum *ſemel* tantum in menſe effunditur, quia ductuum excretoriorum orificia ita tenuia & anguſta ſint, ut id ſolâ vi quantitatis, ſpatio *menſtruo* ſecretæ, exitum reperiat; pari modo ac in *teſticulis* fit. Hæc Hypotheſis, utcunque primâ facie cæteris paulò magis probabilis videatur, cum iis tamen æquè à veritate abhorret: idem quippe contra omnes de *fermentis* Hypotheſes valet argumentum, nempe ſi à *fermento*, non à *Plethorâ* concitarentur *menſes*, brevi ſpatio ea ſanguinis quantitas foras effuſa eſſet, quæ vitæ fomitem penitus extingueret. Contra *fermenta* acriter contendit in ſuo de *Catameniis* libro *Charletonus*, & *Baylêi* ſententiam ſatis viriliter evertit: qui tamen cùm exponit ſuam, totum illud argumentum ex ipſo *Baylêo*, iiſdem per omnia ferè verbis expreſſum, mutuatur, quod paginis proximè præcedentibus rejecerat & refutârat.

3^{tio}. denique *Plethoræ* tribuit *Galenus* menſtrui fluxûs originem, in libro *de Venæſectione adverſus Eraſiſtratum*, οὐκ αὐτὴ (φύσις) γυναῖκας

μὲν

μὲν ἁπάσαις ἐφ᾽ ἑκάστῳ μηνὶ κενοῖ, τὸ περιττὸν ἀποχέουσα τοῦ αἵματος; ἔδει γάρ, οἶμαι, οἴκοι τὸ θῆλυ γένος οὔτε ἰσχυροῖς πόνοις διαιτώμενον, οὔθ᾽ ὁμιλοῦν ἡλίῳ καθαρῷ, καὶ δι᾽ ἄμφω ταῦτα πλῆθος ὑποτρέφον, ἴαμα φυσικὸν ἔχειν τοῦ πλήθους τὴν κένωσιν. *Nonne natura ipſa mulieres cunctas evacuat, ſanguine ſuperfluo ſingulis menſibus foras effuſo? quippe muliebre genus, quòd domi ageret neque vehementibus laboribus exerceretur, neque ſub claro ſole viveret, & propterea quamplurimos humores coacervaret, oportebat opinor evacuationem hujuſce plenitudinis, tanquam remedium à natura datum, accipere.* Hanc de *Plethorâ* ſententiam multi poſt *Galenum* ſecuti ſunt; quam tamen apud authores ita parum illuſtratam reperio, ut neque luculenter ſatis appareat, vel quibus de cauſis *menſes* moveat *Plethora*, vel quænam in fæminis vera ſit ipſius *Plethoræ cauſa.* Igitur quoniam his rite explicatis menſtrui fluxûs naturam clariùs innoteſcere poſſe confidimus, diſquiremus primò unde originem deducat, & quomodo in fæminis creſcat *Plethora*; deinde quibus viribus, & quâ potiſſimum de causâ, ſanguinem *per uterina vaſa* exoneret: quibus ultimo loco adjicientur argumenta, quæ *periodicum* profluvii iſtius *recurſum* expedient quodammodo & illuſtrabunt.

Cap. III.

De Cauſis Plethoræ, & quare fiat in Fæminis.

UT cauſis *Plethoræ* inveſtigandis rectiùs ſternatur via, liceat his uti præmiſſis.

1°. *Corpus omne in eodem ſtatu permanere, ſi evacuatio additioni fuerit æqualis*; & vice verſâ.

2do. *Si animali cuivis periodica aliqua ſupervenerit ſanguinis eruptio, & idem exactâ eruptione ſtatus redierit qui ſub initium periodi fuit, ita ut nec minùs nec magis ponderoſum fiat animal, in eo ante eruptionem iſtam fuiſſe Plethoram: & porro evacuationes omnes ante eruptionem factas additioni fuiſſe impares, at unà cum erumpente ſanguine æquales.*

Hæc per ſe ſatis liquent; unica quippe, ex quâ quantitas materiæ cujuſque dignoſcitur, menſura, eſt *pondus*. Si igitur corporis *pondus* idem maneat, manet eadem etiam *quantitas materiæ*; ſeu quod idem eſt, quantum additur corpori, tantum etiam & ab eo evacuatur. Si verò minus evacuatur quàm apponitur, creſcet pondus corporis, adeoque quantitas materiæ erit major; quæ ſi ad hunc modum aucta in *vaſis* ſanguineis accumuletur, nec in habitum corporis diffundatur, inducetur ſanguinis *plethora*, donec fiat eruptio. Ipſa autem eruptio per vices recurrens indicat ſanguinem non

in

in carnes abſumi, ſed intra *vaſa* coacervari.

Quocunque igitur in corpore talis oriatur *Plethora*, ut neceſſe ſit certis quibuſdam periodis materiæ redundantis excretionem fieri, ſatis liquet omnes eas evacuationes, quæ periodorum intervallis factæ ſunt, quantitate materiæ corpori ingeſtâ fuiſſe minores: quod ſi corpus, factâ hâc excretione periodicâ, in eundem cum illo ſtatum redigatur, quem incipiente periodo obtinuit, ſequitur omnino ultimam hanc evacuationem, intermediis omnibus conjunctam, ad menſuram quantitatis per totius periodi decurſum ingeſtæ aſſurgere.

Et hactenus quidem non tam *conjecturâ*, quàm *demonſtratione* perventum eſt.

Itaque ut hæc omnia inſtituto noſtro accommodemus, ex certiſſimis principiis concludi poteſt, cùm fæmina, expurgatis menſibus, eundem obtineat corporis ſtatum, quo ſub periodi menſtruæ initium fruebatur, (quod experientia confirmat) in eâ decurſu iſtius periodi evacuationes cæteras aſſumptis alimentis impares fuiſſe: itidem, quia hæ fuerint impares, humorem nutritium in corpore redundare; qui ſi intra circulationis ambitum concluſus ſit, ſanguini eam, pro quâ contendimus, inferet *plethoram*.

In eodem verò ſtatu jugiter permanere, tum ex *viſu* tum ex *ſtaticâ*, probantur integræ valetudinis mulieres; in quibus totius ferè ætatis decurſu nulla ponderis mutatio ſentitur, modò eadem obſervetur vivendi ratio, idemque adhibeatur rerum quas vocant *Non-naturalium* uſus.

Sed

Sed ne fortè paulò altiùs excurrere videamur, libet ad medium aliquod, ne dicam perexiguum, tempus deſcendere; & id tantùm petimus, ut Fæmina ſana, & menſibus rite purgata, per quinque annos eadem permanere concedatur: hoc ſi impetramus, ſequitur ex *Præmiſſ.* 1. evacuationes omnes eo quinquennio peractas alimenti copiæ reſpondiſſe; è quibus tamen evacuationibus eſt *fluxus menſtruus*; quòd ſi, menſtruis ſubductis, evacuationes reliquæ non reſponderint, patet ex *Præm.* 2. fuiſſe ante ejectos menſes in Muliere *Plethoram.*

Aliud argumentum, cur evacuationes cæteræ ad ingeſta alimenta parum aſſurgant, ab ipſis menſibus deſumi poteſt: ſi enim aſſurgerent, profluvium menſtruum non tam inter *criſes ſalutares* quàm *morbos* poni deberet; & miſellæ Fæminæ quinquennii ſpatio ſanguinis puri lib. 100, ut in capite præcedente demonſtratur, fruſtra evacuarent, ſeu quod idem eſt, lib. 100 de pondere ſuo amitterent. Itaque tantum abeſſet ut ſano corpore fruerentur; corpus eo tempore vix haberent.

Pariter eâdem certitudine colligimus, ſecretiones in cæteris animalibus ingeſtæ materiæ reſpondere; quoniam, cùm ætatis florem conſecuta ſint, in eodem prorſus ſtatu permanent; quia verò evacuationis additioniſque eadem ſit proportio, ideo in iis non accumulari *Plethoram*: neque porro menſes fluere debere, qui citra *Plethoram* non moventur. His alia forſan in ſequentibus adjicietur ratio, cur *Bruta* fluxui menſtruo non ſint obnoxia.

Satis

Satis jam perſpicuè oſtenſum eſt, in muliere dari *Plethoram*; quibus verò de cauſis iſta fiat redundantia, ſeu, quod idem eſt, quare in eâ deficiat totius alimenti evacuatio, hoc etiam ſi explicare potero, argumento pleniùs ſatisfacere videbor.

Perſpirationem igitur, eà enim ſecretione alimenti pars longè maxima diſſipatur, in fæminis *imminuere* probantur ſequentia.

1. Uti obſervat accuratiſſimus rerum inveſtigator *Sanctorius* [a], *Vires imbecilles*: & has quidem á *molliori texturâ* rectè deducere videtur *Hippocrates* [b]; quò enim magis *ſolidæ* fuerint partes, eò *robuſtior* fit corporis compages. Sed quæcunque ſit imbecillitatis hujuſce cauſa, certum eſt *mulieres* viris eſſe *imbecilliores*; idque ex *pulſu* ſatis innoteſcit. *Pulſum* enim *muliebrem* ferè *langueſcere* dicas, ſi cum *virili* conferatur; quod etiam annotavit *Galenus* [c]; à *pulſu* porrò certiſſima *roboris* indicia ſunt petenda. Quid enim eſt *robur*, niſi vis illa, quæ à ſanguine & ſpiritibus in membra derivatur? ea verò quomodo derivari poteſt, niſi cor, cujus ſolius motu diriguntur ſanguis & ſpiritus, validiùs contrahatur? Quòd ſi cordis contractio ſit validior, fieri nullo modo poteſt, ut non *fortiùs* increbreſcat *pulſus*. De hoc qui dubitat, dubitare etiam poteſt, utrum ſit *pulſus*. Sed ut ad rem redeamus, *Sanctorii Aphoriſmus* ab iis quæ dicta ſunt demonſtrari poteſt: ſi enim pulſus ſit *imbecillior*, minor

(a) *Med. Stat. ſ.* 1. 52. (b) *De Gland. ſ.* 11. (c) *De Cauſ. Pulſ.* 3. 2.

ſanguinis

ſanguinis quantitas ad glandulas, non intercutes modò, ſed alias omnes dato tempore deferetur, ideoque minor erit humorum ſecretio: etiam id ipſum quod ſecernitur, propter eam quam explicuimus *imbecillitatem*, è fibris, quarum tenſio remiſſior eſt, non ita promptè aut fortiter exprimi poteſt.

Ad hunc modum à *viribus imbecillis* orietur *perſpirationis defectus*: quòd ſi in fæminis *vaſorum orificia* multò quam in viris exiliora ſint, (quod rationi fortè non repugnat, quia & earum compages magis delicata ſit,ſubtiliúſque pertexta, & moles ſemper ferè contractior) alterum à noſtrâ parte erit argumentum; quia tum copia ſcilicet liquidi in vaſa ſecretoria influentis minor ſuppetit. Eſt enim ſecretio, ut velocitas ſanguinis, & vaſis ſecretorii orificium; uti demonſtravit *Bellini.* Adeoque ob minorem ſanguinis velocitatem, quam ex *pulſu* cognoſcimus, & capillarium anguſtias, quæ ex *texturâ* delicatulâ etiam probari poſſe videntur, minor erit in fæminis materiæ perſpirabilis ſecretio.

2. *Temperamentum*, quod *humidius* eſſe in fæminis quàm in maribus recte [a] pronuntiat *Hippocrates.* Fæminarum enim corpora, tum ad tactum tum ad viſum, multò molliora & teneriora ſunt quàm virorum; à quâ partium mollitie *humidi redundantiam* idem ille Autor non abſurdè deducit [b]: quo enim minùs ſolidæ ſint partes, eò magis in iis abundat fluidum [c]. In viris autem, quò ſolidior evadit corporis

(a) *Nat.Puer.ſ.6.* (b) *Morb.Mul.*1.*ſ.*11. (c) *De Gland.ſ.*11.

com-

compages, eò minus fluidi relinquitur; ſolidarum enim partium moles, niſi imminutâ fluidi copiâ, increſcere nequaquam poteſt. Itaque ratione molis ſuæ plus habent ſanguinis mulieres quàm viri. Hinc eſt quòd citiùs ad debitam magnitudinem aſſurgant; quia liquidi copia, ex quâ ſolidæ partes conflantur, in iis ſit uberior: ita ut minori tempore æquale, vel æquali tempore amplius nutrimentum inde hauriri queat, uti argumentatur *Hippocrates* [a]. Cùm igitur fæminæ hâc gaudeant temperie, *humiditatem in iis non remitti* bene colligit laudatus Author; quia rariore ſint texturâ [b]: patet etiam ex *ſtaticâ Sanctorianâ*, *humida* corpora minùs perſpirare, & plenius nutrimentum ſecretioni inſenſili officere. Eodem fundamento nititur Aphoriſmus ille [c], *ab aquæ potatione perſpirationem inſenſilem impediri.* Pariter *aquoſas*, (i. e.) per-quam humidas, *mulieres diutiùs purgari* ſcribit *Hippocrates* [d].

3. *Vita domi acta & labore minùs exercita*; ideoque hinc etiam originem trahere *Plethoram* rectè ſtatuit *Galenus*, & optimus naturæ interpres *Hippocrates* [e]. Etenim annotante *Sanctorio* [f], "*Exercitio corpora leviora fiunt*; "omnes quippe partes, præcipuè muſculi & "ligamenta, motu ab excrementis purgantur; "perſpirabile ad exhalationem præparatur, "& ſpiritus tenuiores fiunt: ita quicquid ſit humoris ſuperflui, id fortiùs foras exprimitur; optimè enim notavit *Hippocrates*, *labore ali-*

(a) *Morb. Mul.* 1. *ſ.* 11. (b) *De Gland. ſ.* 11. (c) *Med. Stat. ſ.* 3. 67. (d) *Epid.* 6. 1. (e) *De Gland. ſ.* 11. (f) *S* 5. 9.

quid

quid humoris abduci[a]. Contra verò *quiete nimiâ* gravius fit corpus, & propter *inhibitam perſpirationem* humores intra vaſa *redundant*: igitur rectè docet idem *Sanctorius*, *perſpirationem, ubi in ſanis deficit, exercitio ſarciri*[b].

Quæret fortaſſe aliquis, quare fæminas minus perſpirare contendam, cùm in iis plerumque æque copioſus ac in viris obſervetur ſudor? cui hic hæret ſcrupulus, diſcat è *Sanctorio*, quòd *perſpiratio* & *ſudor* ita parum inter ſe conveniant, ut nihil ferè habeant commune; contrà quò hic amplius provocatur, eò magis illa minuitur[c]. Saltem ſi præceſſerit ſudor paulò uberior, perſpirationem ad horas & fortaſſe dies aliquot langueſcere & ratio evincit & Statice[d].

Ultimo de *otioſâ vitâ* argumento facile erit reponere, plurimas inveniri mulieres, *exercitio* quidem *laboribuſque* aſſuetas, non ideo tamen menſibus immunes. Sed meminerit Lector deſidiam non eſſe unicam plenitudinis menſtruæ cauſam: utcunque labori ſe aſſueſcat mulier, *humidam* ſuam ſecum portat *temperiem*, & *vires imbecilles*. Quòd ſi cui & *vita athletica*, & *ſiccum temperamentum* contigerit, dubitari forſan poteſt, utrum illi fluxura ſint menſtrua: pro me certè haud parum facit quod obſervârunt *Practici*, eas, quibus menſes penitus defuiſſe compertum eſt, calidiſſimi[e] fuiſſe temperamenti *Viragines*: quæ cùm ad *robur maſculinum* accedant, & *laboribus* ut plurimùm ſe exer-

(a) *Morb. Mul.* 1. 11. (b) *S.* 5. 34. (c) *S.* 1. 12. 13. 23. 110. (d) *S.* 5. 3. (e) *Plater. Obſ. Med. p.* 247.

ceant,

ceant, alimentum omne facilè digerunt & per poros eliminant[a]. Igitur in his *pulſus validiores* obſervat *Galenus*[b]. Ita menſibus *Saltatrices* deſtitui ſcribit *Sennertus*[c], *Foreſtus*[d] etiam *Cantatrices*: quod & experientia ſatis confirmat. In quibus quidem omnibus *labor* id efficit, ut evacuationes copiæ ingeſtæ reſpondeant; adeoque nec ulla deſideretur menſium purgatio.

Sed utcunque de cauſis diſceptari queat, de re certum eſt. Plethorâ igitur demonſtratâ, non ita arduum eſt, quibus viribus, & quâ potiſſimùm de causâ, ſanguis per uterina vaſa effluat, explicare.

Cap. IV.

De Structurâ Uteri & Vaginæ.

ANtequam verò modum, quo ad ciendos menſes utitur *Plethora*, exponam, neceſſarium videtur pauca de *Uteri & Vaginæ fabricâ* præfari: quod quidem ii qui de *Catameniis* ſcripſerunt, tanquam à re ſuâ alienum prætermittunt; quamvis nihil ferè eſt, quod de hoc argumento cogitanti clariorem lucem afferat, quàm muliebris Uteri ſtructura, non tantum animo perſpecta, ſed ad examen hoc accommodata. De hâc itaque quantum inſtituto meo ſufficit, breviter dicam.

(a) *Hildan. c.* 5. *Obſ.* 41. (b) *Cauſ. pulſ.* 3. 5. (c) *Tom.* 3. (d) *L.* 28. *obſ.* 1.

1. In fæminis *Pudendum*, uti & reliquum corpus, reſpectu *horizontis* ſitum obtinet *perpendicularem*, in cæteris animalibus *parallelum*.

2. Interna tam *Uteri* quàm *Vaginæ* tunica, in quam inſeruntur variè & diſſeminantur venæ & arteriæ, *adipe* omnino caret & *craſſitie*; ita ut vaſa, fibris ipſius intertexta, minus ſuſtinere aut munire queat: quæ quidem in cæteris ferè quibuſcunque corporis partibus plurimùm ſuffulciunt muſculi & pinguedo.

3. Vaſa ſanguinea, tam arteriæ quàm venæ, numero penè infinita ad has partes deferuntur; quorum tamen major copia in uterum diffunditur. Arteriarum rami, uti & venarum, ex utroque latere ſibi invicem per *Anaſtomoſin* committuntur, qui non recto curſu ad uterum feruntur, ſed variè inter ſe *implicati* & *contorti*, *curvis* & quaſi *ſerpentinis* ductibus perreptant. Cujus quidem texturæ ratio ſatis elucet & neceſſitas; gravidâ enim muliere, & fœtu uterum magis indies diſtendente, comprimerentur omnino, aut diſſilirent potiùs vaſa ſanguinea, niſi his ambagibus circumducta eſſent: hoc nimirum artificio formata utero ſenſim creſcenti facilè cedunt, & ultimis graviditatis menſibus in directum magis reducuntur.

4. Aortæ truncus deſcendens multo *amplior* in fæminis quàm in viris reperitur: eo utique naturæ conſilio, ut non modò ad muſculos excludendo fœtui inſervientes, ſed ad *uterum* etiam, in quo fovetur & enutritur fœtus, major ſanguinis copia deferatur. Quæ quidem

dem vaſorum multitudo facit, ut non alium quemvis, niſi per *uterum*, ſibi exitum quærant menſes.

5. Venis omnibus *uterinis* deſunt *valvulæ*.

Cap. V.

De modo quo Menſes movet Plethora.

CUM talis ſit vaſorum conformatio, videamus quomodo, accedente Plethorâ, ſanguis per ea expurgetur. Quod ab his propoſitionibus, quas demonſtrant *Mathematici*, clariſſimè deduci poteſt.

Prop. 1. *Augetur momentum corporis cujuſvis, ſeu vis ea quâ corpus è loco ſuo continuò tendit, augendo vel celeritatem vel quantitatem materiæ, vel utramque.*

2. *Si momentum corporis ſit majus quàm contraria impedimenti vis, id impedimentum removebitur.*

3. *In percutientibus corporibus ictuum magnitudo motui deperdito proportionalis eſt.*

4. *Motus deperditus eſt ut reſiſtentia.*

5. *Si corpus datâ vi in impedimentum aliquod feratur, ictûs magnitudo erit, ut ſinus anguli incidentiæ.*

6. *In quovis fluido non tantùm eſt preſſio deorſum, ſed etiam à latere & undiquaque.*

7. *Fluidum corpora circumpoſita premit à latere omni illâ vi, quâ partes ejus conantur à preſſione recedere.*

8. *Preſſio*

8. *Preſſio lateralis eſt in ratione altitudinis, quâ fluidum incumbens aſſurgit.*

9. *Directio preſſionum ſuperficiei, quæ premitur, eſt perpendicularis.*

Priores duæ propoſitiones oſtendunt, quare increſcente *Plethorâ* ſanguis è *canalibus* ſuis erumpat; *reliquæ*, quare ex *uterinis* potiſſimùm feratur.

Per ſe enim luculenter patet, quomodo, eâdem manente velocitate, augeatur *momentum* ſanguinis in *Plethorâ*; quia ſcilicet augetur *quantitas*: quòd ſi augeatur etiam *velocitas*, eò fortius erit momentum. In *Plethorâ* tamen ſemper creſcit, non modò *quantitas* ſanguinis, ſed & *velocitas*, niſi ſanguis nimis lentus fuerit aut viſcidus: ſi enim rite admiſtus & comminutus ſit, quò magis mole creverit, eò plures ſecernit ſpiritus; quò verò ſpirituum copia ſit uberior, eò crebrior fit atque validior cordis contractio: ita ut, ſi acceſſerit *Plethora*, neceſſariò ſanguis *velociùs* circuletur, adeoque *majore cum momento* in impedimenta quævis impingat.

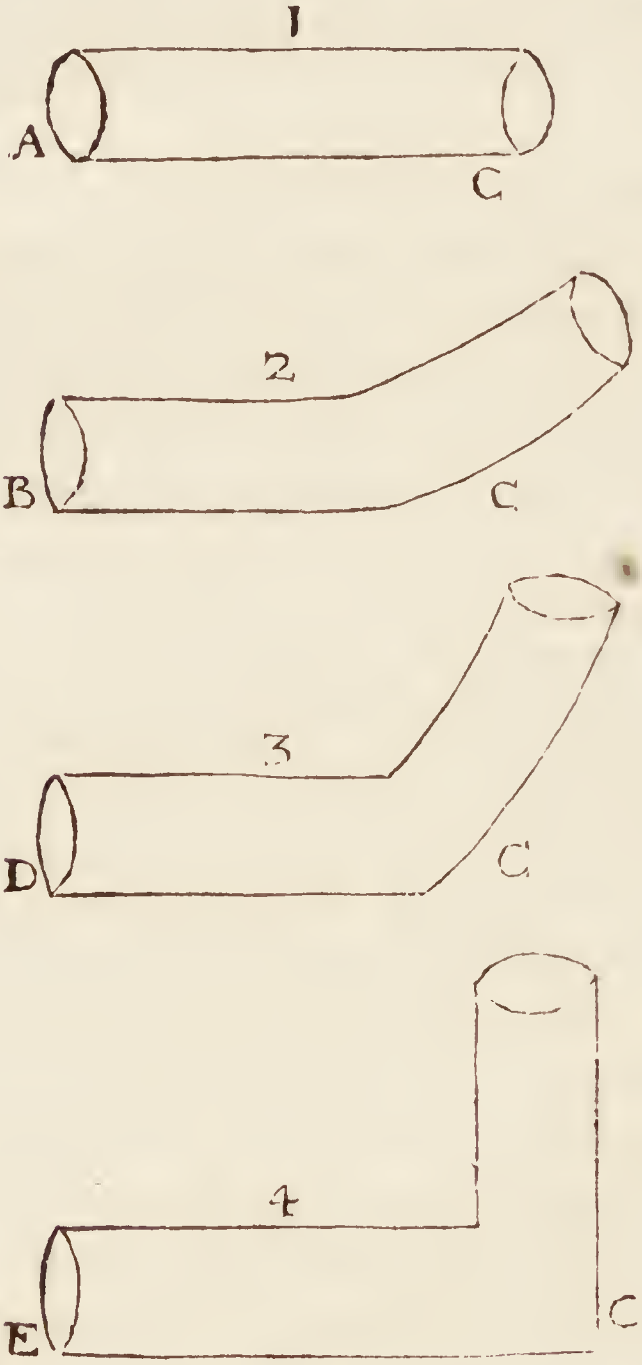
Vaſa vero ſanguinea tanquam *impedimenta* ſpectanda ſunt, ne ſanguis extra canales feratur; & hoc ſanè efficiunt, quamdiu aut æquis viribus aut majoribus ſanguini circulanti renituntur: cùm verò eouſque increbuerit ſanguinis momentum, ut ei oppugnando vaſa minimè ſufficiant, locum facilè cedunt, ut per ipſorum tunicas ſanguis erumpat. Vaſa verò *uterina*, quia, uti diximus, *carne parum ſuffulta* ſunt, ſiqua alia, ad cedendum ſunt faciliima:

cillima: ea ſanè reniti non poſſe oſtendit ipſa ſanguinis eruptio; qui quidem erumpere minimè poſſet, ſi ea contra æquali *momento* reſtitiſſent.

Quia verò per *Prop.* 3. *in percutientibus corporibus ictuum magnitudo motui deperdito proportionalis ſit*, videndum eſt an ſingularis aliqua in *uterinis vaſis* fiat *motûs imminutio*: quæ quidem clariùs elucebit, ſi ad ea, quæ de *vaſorum ſtructurâ* paulo antè diximus, attendamus. Ea nempe non recto, ſed *curvo* admodum & quaſi ſerpentino curſu per *uterum* variè funduntur: itaque cum *motus deperditus ſit ut reſiſtentia* per *Prop.* 4. ſi major in iis contingat *reſiſtentia*, major etiam erit *ictûs magnitudo*; quam motui deperdito proportionalem agnoſcimus Majorem verò in *vaſis* hiſce *contortis* dari *reſiſtentiam* hoc modo demonſtratur. Si in *recto* canali decurrat fluidum, datur tantum *preſſio* eaque *lateralis* per *Prop.* 7. quâ ſcilicet latera canalis diſtendit fluidum; quia latera non opponuntur fluido in directum, adeoque nec impedimento ſunt. Si tamen in *curvo* canali moveatur fluidum, canalis latera non tantùm *premit*, ſed omni, quo pollet, momento in ea *impingit*: quantò verò magis, hoc impeditum obſtaculo, de *motu ſuo deperdat*, tantò fortior erit in idem obſtaculum *ictûs magnitudo*. Quò verò in *curvum* magis flectantur vaſa (i. e.) quo magis directioni fluidi ſint oppoſita, eò major erit vaſorum *reſiſtentia*, & proinde *major ictuum magnitudo*: inde etiam uberior accedet fluido vis, quò faciliùs vaſa poſſit perrumpere.

Si

Si enim canalis cylindrici A C (uti in Fig. 1.) *axis* ſit fluidi directioni ſemper *parallelus*, nullus erit particularum fluidi in ipſius latera impetus, adeoque & *ictus* nullus; fluidum verò omni illa vi, quâ premitur, *latera* vaſis *perpendiculariter* urgebit. Quòd ſi *quantitas* fluidi augeatur, *preſſio* etiam & vis, quæ in canalium latera exercetur, augebitur: unde

orietur

orietur canalium *diſtenſio*, & proinde laxior fibrarum textura, minorque inter ſe cohærentia. At ſi canalis ſit *inflexus* paulò, ita ut obliquè feratur ſanguis à B ad C, (uti in Fig. 2.) moles ſanguinis aucta non modò *latera* ipſius *diſtendet*, ſed in partes *curvatas* cum *impetu* feretur, & fibras jam ſatis diſtentas cum *ictu* perfringet: eoque faciliùs, cùm, uti oſtendit *Borelli*, *Vis ictûs omni preſſione infinitè major ſit*. *Ictûs* verò *magnitudo* major erit, quò magis *incurvetur* canalis, idque in *ratione ſinûs anguli incidentiæ*. Nam ſi ſanguis (uti in Fig. 3.) à D ad C dirigatur, major erit *ictûs magnitudo* ad latus C, quàm cùm ſanguis (in Fig. 2.) à B ad C decurreret. Adeò quò magis *incurvetur* canalis, eò major erit *ictûs magnitudo*; donec ad *flexionem* (ut in Fig. 4.) *perpendicularem* perventum ſit, ubi datur maxima; quia ibi *ſinus anguli incidentiæ* ſit maximus. Ita ſatis patet in *curvis* canalibus *ictûs vim* intendi.

Et hæc quidem uberiùs explicare libuit, ut perſpicuè innoteſceret, non minimum conferre ad menſes per *uterum* evacuandos ipſius *uteri ſtructuram*.

Etiam hoc ad cætera accedit, quòd vaſa, quò magis *contorta* ſint & *circumvoluta*, eò *longiora* multò fiunt: *longitudine* verò efficitur, ut plus ſanguinis intra latera ſua excipiant; ſanguinis adeò *quantitate* auctâ, augetur & *momentum*; unde fit facilior per tunicas eruptio.

Quòd ſi *uteri fabricam* attentiùs advertamus, luculentiùs adhuc patebit ratio, quare per *uterina* potiſſimùm vaſa exoneretur ſanguis

 men-

menſtruus. Cùm enim *pudendi* muliebris *ſitus*, reſpectu horizontis, *perpendicularis* ſit, idem etiam erit ſitus *arterialis fiſtulæ*, quæ à corde ad uterum ſanguinem deportat: quia verò in *fluido* per *Prop.* 7. corporis cujuſvis circumpoſiti fiat preſſio, non *deorſum* modò, ſed etiam à *latere*; per *Prop.* autem 8. preſſio *lateralis* ſit in ratione *altitudinis*, quâ attollitur incumbens fluidum, univerſa columna ſanguinis ab *aortæ deſcendentis* trunco ad uterum protenſa *uterina* vaſa à *latere*, idque *perpendiculariter* per *Prop.* 9. comprimet & diſtendet: quòd ſi *preſſio* hæc à *ſitu* arteriarum *perpendiculari* orta, cum iis quæ de canalium *ambagibus* dicta ſunt conferatur, facillimè diſpiciet ingenuus lector, quòd ad evacuandos menſes præ omnibus vaſis longè aptiſſima ſint *uterina*. Quippe, propter *Plethoram*, & *pondus* fluidi tum in arteriis tum in venis *perpendiculariter* incumbentis, intumeſcunt latera vaſorum,ita ut fibræ à ſe invicem magis diſtrahantur: quò verò rarior ſit fibrarum textura, eò faciliùs vi illatæ cedunt. Jam in *Plethorâ* augetur ſanguinis *momentum*, quia augetur *quantitas*, etiam &, niſi *lentor* adſit, *velocitas*; *impedimenti* vis imminuitur, quia vaſis ſanguinis *redundantiâ* pridem diſtentis, minor ſit fibrarum contactus & cohærentia: ita ſuperato impedimento, ſanguis tandem erumpit.

Hinc etiam non leve exurget argumentum, quare in *brutis*, licet eadem planè in iis ſit (aliter ac nonnulli ſentiunt[a]) *vaſorum confor-*

(a) *Charleton, Bayle.*

matio,

matio, non tamen reperiatur *fluxus uterinus*; quoniam, cùm in his *pudendum* reſpectu horizontis *parallelum* ſit, tollitur omnis iſta ad *latera* vaſorum *preſſio*, à *perpendiculari* arteriarum *ſitu* deducta: quæ ſanè inter cauſas haud poſtrema eſt, cur mulieres Plethoricæ per *uterum* purgentur.

Pro nobis etiam ulterius facit *Valvularum* in *venis uterinis* defectus: quod utcunque primâ fronte legenti parum ſatisfaciat, majoris eſſe momenti videbitur, ſi, quid in aliis *venis* præſtent *valvulæ*, ſub examen revocetur. Hæ quidem, cùm flaccidæ ſint, nulli prorſus uſui eſſent, ſi ſanguis *continuo* curſu, veluti flumen, per arterias venaſque deferretur: ſiquidem ſanguine continuò decurrente, utcunque venis inſererentur *valvulæ*, fluidum quamvis ſupra valvulam delatum in partes inferiores æquè graviter incumberet, ac ſi nulla prorſus intercederet valvula: ſi enim canalis *plenus* ſit, valvula interpoſita preſſionem fluidi non magis tollit, quàm, ſi veſica aqua plena alteri itidem plenæ imponatur, membranæ interjectio efficit quò minùs aqua, quæ in veſicâ ſuperiore eſt, pondere ſuo inferiorem premat. Sed quoniam ſanguis ab arteriis, non *continuo* flumine, ſed per *intervalla* quædam, prout cor contrahitur, in venas influit, utile admodum comperitur *valvularum* artificium: cùm enim nullum ſanguini regreſſum concedant, cavent ne major ſanguinis copia *venas capillares* premat, quàm quæ inter eas *valvulamque* proximam continetur: nimirum ab *inferiore parte*

valvulæ preſſio tollitur, quia intercapedo illa ob cordis *diaſtolen*, ſive circulationis moram, ſanguine minùs diſtenditur: quòd ſi in cordis *diaſtole* ſanguis in venis majoribus deorſum retro gurgitaret, *capillares venulæ* ita pondere incumbente laborarent, ut faciliùs diſrumpi poſſent. In *venis* verò *uterinis* propter *valvularum* defectum, nihil prorſus obſtat, quò minus ſanguis omnis, qui in ramis amplioribus continetur, retro verſus *capillarium* anguſtias corruat, & tenella orificia ita premat, ut impulſu quovis promptiùs diſſiliant. Et hoc quidem modo, in *Arteriis ſitus perpendicularis inflexioque tortuoſa*, in *Venis valvularum defectus* multum adjuvat, ut per *uterinas vias* evacuetur *ſanguis redundans*.

A quibus verò canalibus potiùs dimanet ſanguis menſtruus, an ab iis qui ad *uterum*, an ab iis qui ad *vaginam* deferuntur, magna eſt inter *Authores* controverſia: quæ ſanè non incommodè prætermitti, ſaltem ſalvâ utrâque ſententiâ componi poterat. Etenim cùm eadem ſit partium textura, eadem vaſorum conformatio, longè plura tamen ad *uterum* excurrant vaſa quàm ad *vaginam*, quid dubii eſt quin ex utriſque canalibus, uberiùs licet ex *uterinis*, evacuentur menſtrua? Quod quanquam per ſe ſatis pateat, hoc tamen argumento breviter illuſtrari poteſt. Ubi in *prægnantibus* erumpunt *menſes*, ſi *abortus* fiat, ab *utero* videntur fluere; quænam enim alia vis *fœtum* à *placentâ* queat divellere, niſi effuſi in *utero* ſanguinis fluctuatio? Si verò nullus inſequatur *ab-*

ortus,

ortus, eos potius à *vaginâ* demitti credimus: quia ſi in *utero* fiat ſanguinis eruptio, periculum eſt ne *abortiat* mulier. Igitur aliquando ab *utero*, aliquando à *vaginâ*, ſæpiùs tamen utrinque fluunt menſtrua: ita tamen ut in iis quæ *pepererunt*, propter vias liberiùs patentes, frequentiùs, quàm in *virginibus*, ab *utero* emanent.

Alia etiam inter ſcriptores verſatur quæſtio, utrum à *venis*, an ab *arteriis* prodeant menſes; quos ego ſanè ab *arteriolis evaneſcentibus* malim deducere. Ibi enim maxima eſt canalis anguſtia, quâ efficitur, ut ſanguis in latera vehementiùs feriat, & oſtiola recludat: quòd ſi in *venas* deductus fuerit, latius ſibi ſpatium videtur comparâſſe, quàm ut foras egredi cogatur. Ideo ſiqua in canalibus oriatur obſtructio, eam in *arteriolis* potiùs quàm in *venis* poni debere rectè arbitratur, Philoſophiæ Medicæ peritiſſimus, *Pitcarnius* [a]. Quinimo ſanguis floridus admodum & rubicundus cùm ſit, ab *arteriis* potiùs quàm à *venis* originem trahere videtur. Sive tamen è venis ſive ex arteriis fluat, ex *capillaribus* certè, non ex *majoribus* ramis propellitur: uti ex fluxu ipſo, qui *guttatim* ferè peragitur, dignoſci poteſt.

(a) *Diſſert. Med.* 106.

CAP.

Cap. VI.

Argumenta contra Plethoram refelluntur.

HUC quidem principiis ſimplicibus maximè & indubitatis pervenimus; quæ tamen non magis vera ſunt, quàm intellectu facilia. Quanquam verò huic fundamento innixa minimè corruere poſſit *Theoria*, non tamen negligenda ſunt, quæ vulgò contra *Plethoram* afferuntur, argumenta: quæ ſi refelli queant, noſtræ ſententiæ ſi non roboris aliquid adjicietur, impedimenta certè detrahentur. His igitur argumentis manifeſtum eſſe putat *Charletonus*[a], *meram plenitudinem non ſufficere, ut evacuatio per uterum efficiatur.*

1. *In tabidis & macilentis, conſueta, & interdum profuſa, reperiuntur menſtrua; quibus tamen ſanguinis copia infra mediocritatem conſiſtit.* Rem ipſam ſanè agnoſcimus, in *macilentis* nempe fluere menſes; *Plethoram* ideò non dari pernegamus: quippe multi, uti obſervat *Galenus*, ſanguine exuberant, *graciliſſimi* cùm ſint; etiam ipſo *Charletono* judice, ita parum in *macilentis* deficit ſanguis, ut in iis præcipuè *redundet.* Ipſum igitur audiamus, *Oeconom. Animal. Exerc.* 5. *S.* 3.

" Qui maximè nutriuntur, ut *obeſuli*, pauco
" ſanguine præditi ſunt; *macilenti* autem ma-

(a) *De Catameniis*, p. 30.

gnis

"gnis venis plurimoque ſanguine donantur. "Quare etiam hi utplurimum animoſi ſunt, "& omnia vitæ munera alacriùs vividiúſque "peragunt, utpote ſpiritibus proportionaliter "prægnantes. Ac propterea *graciles* liberalio-"rem venæ-ſectionem ferunt, quòd carnoſa "& muſculoſa eorum pars ſtrigoſior cùm ſit, "majorem quoque copiam in poris ſuis ab-"ſorbeat: venæ autem etiamſi exhauriantur, "minore tamen iſthoc damno evenit, modo "quantum lampadi vitæ ſatis ſit ſuperſit. At "verò toroſis & præpinguibus damnum à co-"pioſâ ſanguinis evacuatione contingit; quia "habitus eorum ſanguine calidiore depaupera-"tus, ſeroſis humoribus repletur facileque in "cachexiam degenerat. *Ib. Sect.* 4. Notum eſt "in animalibus *fame* enectis, & hominibus "quoque, qui *tabidi* intereunt, plurimum ſan-"guinis etiam poſt obitum in venis reperiri; "quod prorſus impoſſibile eſſet, ſi ſanguis "corpori ſolùm nutriendo deſtinaretur. Ani-"mal enim fame non periret, quamdiu ſangui-"nis quicquam in venis ſupereſſet; nec tabi-"dorum corpora adeo emaciarentur, dum ve-"næ ſufficientem ſanguinis copiam in ſe con-"tinent, unde partes poſſint inſtaurari. Qui-bus adjici poteſt hiſtoria S. 6. quam ex *Hip-"pocrate* deſumit, de viro quodam, qui cùm ad "extremam maciem morbo extenuatus fuiſſet, "& indies magis magiſque tabeſceret, ſectâ "tandem per vices utriuſque manûs venâ, do-"nec exanguis fieret, brevi εὔσαρκος evaſit. Unde fit, ut qui, cùm contra ſanguinis nu-tritionem

tritionem differit, in *tabidis* & *macilentis Plethoram* ita ſtrenuè propugnat, idem, cùm *Catameniorum* cauſam agat, conetur convellere? ſed ea *Charletoni* argumenta, quæ jam ex *Oeconomiâ Animali* deprompſimus, ita ſolida ſunt & veritati congruentia, ut ne ab ipſo quidem *Charletono* everti poſſint. Hinc *macilentæ*, uti ſcribit *Galenus*, miſſionem ſanguinis copioſiorem ferunt; quâ & ſæpiſſimè in iis, poſtquam diu defecerint, redintegrantur menſtrua. Hujuſmodi plurima exempla ſunt; & quotidiana ferè obſervatio eſt, in *lactantibus gracili* corpore præditis menſtrua ſolenniter ferè celebrari: ita parum *infra mediocritatem* conſiſtit in *macilentis* ſanguis.

2. *Ipſa plenitudo nonnunquam impedimento eſt, quò minùs fluant menſes.* Ita quidem Scriptorum pars maxima unam *ſuppreſſi fluxûs* cauſam ſtatuunt *Plethoram*: à quâ *ſuppreſſionem menſium* ſimiliter induci arbitrantur, ac *Iſchuria* nonnunquam oritur à nimiâ, quâ veſica diſtenditur, urinâ [a].

At ſi quis hæc accuratiùs perpendat, diſſimillima prorſus inter ſe reperietur harum ſuppreſſionum ratio. *Veſica* enim firmâ admodum & muſculosâ tunicâ munitur, ita ut ſi extra modum accumuletur *urina*, *veſicæ latera* nequeat perrumpere; quia non *impetu* aliquo illabitur, ideo neque *momento* aliquo in ea *impingit*. Solâ verò *preſſione laterali*, quâ vi fluida omnia pollent, *latera* ita valet *diſtendere*, ut ea minimè ſe *contrahere* queant, adeoque neque *urinam*

(a) *River. Etmuller.*

foras

foras protrudere; h.e. tanta eſt *urinæ* quantitas, ut major ſit, quàm quæ à vi *tunicæ muſculoſæ* moveri poſſit, adeoque actio muſculi ſuſpenditur. Neque muſculus priùs ſe contrahet, quàm aut *momentum* ipſius intendatur, ita ut *urinæ* ponderi præpolleat, aut ipſa, quæ vim muſculi oppugnat, *Cathetere* eliciatur *urina*. Etiam in hoc caſu *Iſchuriam* multùm adjuvat veſicæ *ſphincter*: qui cùm ſit muſculus perpetim contractus, niſi quando ab *Antagoniſtâ* & *urinæ pondere* ſuperetur, fortiùs certè contrahetur, ſi nulla ab *Antagoniſtâ* oriatur *contranitentia*: *Antagoniſta* verò eſt *detruſor urinæ*, ſive ipſius veſicæ *tunica muſcularis*; cujus actionem ab *urinæ copiâ* ſuſpendi jam oſtendimus. Aliter omnino ſe habet in *vaſis uterinis Plethora*: his enim non tantum *preſſio* eaque *perpendicularis*, ſed & *ictus* ſatis validus à ſanguine inducitur; & tantùm abeſt ut horum canalium latera muſculoſa ſint, ut ne muſculis quidem fulciantur; ita ut ſi permaneat *Plethora*, rupturam effugere non poſſint, uti in præcedentibus demonſtratur. Ipſa igitur *Plethora per ſe* ſpectata menſes nequaquam *ſupprimet*: poteſt verò ſanguis redundare, licet non fluant menſes. Supponimus itaque in hoc caſu nullum eſſe in *canalibus* vitium (ſi enim eſſet, *huic* tribui deberet *ſuppreſſio*, non *Plethoræ*) adeò ut in ſanguine quærenda ſit ſuppreſſionis cauſa. Cùm verò *quantitas* ſanguinis in culpâ eſſe nequeat (ea enim, uti vidimus, fluxum promoveret, non ſupprimeret) reſtat, ut *qualitatum* aliqua ſuppreſſionem hanc introducat: è quibus nulla æquè ad hanc

E rem

rem inſtructa eſt, ac *viſciditas*. Cùm enim ſanguis *lentior* ſit & particulæ ejus tenaciter inter ſe cohæreant, adeoque magnitudine excreſcant, per oſtiola vaſorum *capillarium* minimè traduci poteſt; in quibus itaque orietur *obſtructio*: obſtructis porro his meatibus, per quos facilem egreſſum ſibi comparare aſſuevit ſanguis, intra *majorum* canalium latera concluſus eſt, quæ nimis robuſta ſunt, quàm ut ei exitum aperire cogantur. Hoc igitur & nullo alio quod ſciam modo efficietur menſtrui fluxûs *ſuppreſſio*, etiamſi adſit *Plethora*: ipſa tamen *ſuppreſſio* non *Plethoræ* propriè, ſed ſanguinis *lentori* tribuenda eſt.

3. *Si ideo fluerent Menſes, quod ſanguis quantitate modum excedat, per alia vaſa, pulmonum putà &c. potiùs quàm per uterina erumperent.* Sed huic argumento abunde ſatisfactum puto, in iis quæ de *uteri* ſitu & ſtructurâ diſſerui: unde *uterum*, præ aliis omnibus corporis fæminei viſceribus, ad evacuandos menſes accommodatum maximè, & quaſi natum eſſe demonſtratur. Quòd ſi *uterina vaſa* paulo magis indureſcant, & tenaciora fiant, aut intenſiùs creſcat *Plethora*, ſanguis per alios canales iter ſuum expugnabit; ita ut fæminis, quibus via per *uterum* præcluditur, per *nares* ſæpe aut *pulmones* evacuatur ſanguis *Plethoricus*; pariter ac in iis, qui *vino* liberiùs indulgent, frequentiſſimè obſervatur ex *naribus* quaſi critica quædam ſanguinis eruptio.

Afferri poteſt & aliud contra *Plethoram* argumentum; nempe ſi in fæminis accumuletur *Plethora*,

Plethora, ut ad *fœtum nutriendum* magis idoneæ ſint, cur eadem in *brutis* deficiat, quæ non minùs fœtus ſuos nutriunt, quàm mulieres? Utcunque res ſatis obſcura ſit, hoc certè ex iis quæ cap. 3, & 5 diximus, ſine dubio concludi poteſt, quòd cùm *bruta* menſibus omnino libera ſint, eundemque ſemper, poſt ætatis florem, corporis ſtatum conſervent, in iis quotidianas omnes evacuationes alimentis aſſumptis reſpondiſſe: niſi alia quæpiam in iis ſit evacuatio menſtrua, uti in *viris* obſervavit *Sanctorius* [a]. Idem de fæminis, quibus *ante prægnationem* menſes non fluunt, dicendum eſt. Cùm verò utero gerant *bruta*, quia aliquid in *fœtûs* uſum conferunt, non fieri poteſt, quin *geſtationis tempore*, aut nutrimentum ſolito plenius accipiant, aut minus ſolito remittant. Itaque in *brutis prægnantibus*, *canibus* præſertim, acrior ſolito obſervatur *voracitas*. Hoc enim præcipuè eſt pro quo contendimus, quòd *menſes* in ſanis mulieribus à *Plethorâ* unicè proveniant: quòd ſi nonnullis menſes defuerint, non ideo tamen deſunt ſuppetiæ, unde ſatis nutrimenti in fœtum impendi poſſit. Igitur mulieres aliquas ſine menſium profluvio *concipere* poſſe arbitratur *Ariſtoteles* [b], viz. "quibus tan-"tum humoris colligitur, quantum iis, quæ "purgantur, reſtare ſolet poſt purgationem; "quanquam non tanta copia eſt, ut foras poſ-"ſit profluere. In hoc quippe ſingulari admodum caſu neceſſe eſt, ut mulieri & *ante graviditatem* eadem fuerit evacuationis addi-

(a) *Med. Stat.* 1.63. (b) *Hiſt. Anim.* 7. 2.

tioniſque proportio, & *jam prægnanti* evacuationis ſolitæ imminutio.

Atque hæc de *plethoræ* naturâ dicta ſunt: quâ ritè intellectâ & perpensâ, profluvii uterini cauſa, quæ multos diu torſit, facillimè deducitur. Ita clarè res omnis vel etiam à Tyronibus concipi poteſt, ita ſimplici modo & naturali maximè, effectus menſtruorum omnes à *plethorâ* fluunt, ut ſatis mirari nequeam ad aliam cauſam confugere poſſe Authores. Quòd ſi in ſequentibus oſtendero, quòd *ſymptomata* omnia, quæ à menſium vitio oriuntur, huic de *plethorâ* doctrinæ optimè reſpondeant, ab eâque facilè derivari queant; quódque ipſa demum *medendi methodus* ſententiæ noſtræ ſuffragetur, nihil eſt quod ulteriùs vel à Scepticis deſiderari poſſit.

Cùm verò *plethora efficiens* menſium *cauſa* ſtatuatur, intelligat lector me ſemper de mulieribus *ſanis* & rectè ſe habentibus loqui. Menſes enim proveniunt ſæpè à *nimiâ vaſorum imbecillitate*, *ab humorum acrimoniâ* &c. Hæc verò cæteraque id genus ſimilia *vitia* ſunt, quæ *ſano* corpori abeſſe ſupponimus.

Cap. VII.

De Periodis.

INter eos qui menſtrui fluxûs cauſas ſibi viſi ſunt inveſtigâſſe, nemo ferè eſt qui *Periodorum* rationem exponere conatur; ſed ſatis

ſatis habet unuſquiſque eas aut ad *Lunæ motum*, aut ad arcanam quandam *naturæ legem* referre: etiam qui in *Fermento* toti ſunt, id ipſum ad *Periodos* explicandas parum adhibent; quamvis *enſem Delphicum* nacti fuerint, qui in omnes partes torqueri, ad omnia fluxûs hujuſce myſteria æquè accommodari poſſet. Sed hoc *Periodorum* negotium omnes abſtruſum quiddam opinantur, commentis certè ſuis reddiderunt obſcuriſſimum: licet ſi *naturâ duce*, non *Hypotheſi* aliquâ, ad veri inveſtigationem utamur, nulla facilior aut magis ſimplex excogitari poteſt, quàm tota hæc de *Periodis* doctrina.

Ea nempe, quæ capite tertio de *Plethorâ* dicta ſunt, adeò certa & perſpicua credimus, ut nemini jam dubium ſit, *perſpirationem in fœminis debitâ minorem eſſe.* Imminutione igitur perſpirationis non ſuppoſitâ modò, ſed & demonſtratâ, videamus quid inde depromi queat ad hoc *Periodorum* intervallum luculentiùs explicandum. Cùm deficiat in muliere perſpiratio, neceſſe eſt aliquid indies intra vaſa coacervari, unde paulatim creſcat *Plethora.* Quæcunque igitur ſit quotidiani alimenti menſura, ſi ſingulis diebus accumuletur intus ipſius *pars triceſima*, (quæ perexigua quantitas videbitur, ſi cum eâ conferatur, quam *unius noctis* ſpatio, levi de causâ, impediri poſſe oſtendit *Sanctorius*) intra triginta dies accumulabitur quantitas, victui quotidiano æqualis: adeoque ſi alimenti menſura ſit lib. 2. (quæ tamen uſitatâ ſemper ferè minor eſt) erit pars ipſius triceſima in ſanguine ſingulis diebus redundans

dans ℥ 6 $\frac{12}{30} = \frac{2}{5}$; & intra *menſem* ſeu dies triginta ſanguinis auCti copia erit ℥ 192 ſeu lib. 2. quæ quatuor unciis excedit copiam ſanguinis fluxu menſtruo effuſam. Igitur ſatis eſſet ſanguinis *plethorici* ut lib. $1\frac{2}{3}$, quæ vulgaris eſt *Catameniorum* menſura, ſingulis menſibus effundi poſſet, ſi non ultra ℥ $5\frac{1}{3}$, quod perpuſillum eſt, per diem *imminueretur perſpiratio.* Et hoc quidem modo facillimè concipitur, dierum triginta ſpatio increſcere poſſe *plethoram*; quæ quibus viribus ad *vaſa uterina* perrumpenda ſit inſtructa, in iis, quæ ante diximus, ſatis explicatur; quibus tamen, perſpicuitatis gratiâ, etiam hoc adjici poteſt, unde clariùs fortè elucebit augendi in *plethorico* ſanguine *momenti* ratio. Quantitas ſanguinis menſe quolibet evacuati cùm ſit ℥ 20, totius maſſæ ſanguineæ (quæ vulgo æſtimatur lib. 19, vel 20) eſt *pars* circiter *decima*; hâc igitur ſanguini acceſſione factâ, ſub fine cujuſque currentis *periodi momentum* ſanguinis èrit *decimâ parte* fortius, (& hoc quidem ex ſola *quantitate* auctâ, ne de *velocitate* aliquid dicam, quæ ſi ſanguis rectè ſe habeat, augetur etiam in *plethorâ*) ſinguli porro in corpòre canales *decimâ parte* prementur magis & diſtendentur: ita canales preſſionem die uno aut altero ante fluxum *undecimâ* parte adauctam ſuſtinere poſſunt, (ſanguinem enim intra latera ſua coercent) *decimâ* verò accedente locum cedunt; uti lancibus ad æquilibrium perductis, ſiquid ultra adjicias, præponderat. Quod tum ex iis quæ de *cauſis plethoræ* expoſita ſunt, tum è

reipsâ

reipsâ facile & evidenter innoteſcit. Menſtruis igitur *fluentibus*, vaſa omni eo ſanguine, qui *plethoram* conſtituit, deplentur; *ceſſantibus* vero, ad conſuetum corporis pondus redeunt mulieres: unde iterum deficiente perſpiratione, neceſſe eſt ut intra idem tempus *eadem* accumuletur *redundantia*. Quòd ſi detur Vaſa ſanguinea ab hujuſmodi *plethorâ ſemel* diſrumpi poſſe, ſequitur omnino, ſi ſimilis *menſe quolibet* redeat *plethora*, eundem itidem fluxum reverti debere: deficiente verò in fœminis perſpiratione, abunde ſufficit *intervallum menſtruum*, ut *plethora* talis increbreſcere & accumulari queat. Ita muliebrem fluxum ſtatis & definitis temporibus redire æquè neceſſarium eſt, ac *anni tempeſtates*, ſuo quaſque ordine, iiſdem vicibus *quotannis* reciprocari: nec magis mirum eſt profluvium hoc *menſtruâ periodo* revolvi, quàm *annuâ æſtatem.* Effectus enim perpetuò idem erit ſibique conſtans, niſi aliqua cauſæ acciderit mutatio; hanc verò poſſe accidere tum in *menſium* tum in *annorum* recurſibus, ſatis arguunt & incerta in hoc fluxu *periodorum* intervalla, & varia *tempeſtatum* viciſſitudo: ſed hoc cauſis, quæ utrinque ſe admiſcent, tribuendum eſt, adeoque nihil detrahit de effectu *cauſæ primariæ* neceſſario & conſtanti. Utcunque enim cuique tempeſtati ſtatæ ſint ſuæ recurrendi vices, multa tamen intercedere poſſunt & frequenter ſolent, ſive *terræ* aliquo ſive *aëris* vitio, quo minùs aut debitis intervallis redeant, aut ſolennem curſum abſolvant: par eſt in *fluxu uterino* periodorum

dorum ratio; quibus licet ſpatium menſtruum præſcripſerit natura, eæ tamen ab extraneis cauſis ſæpè turbatæ, tum ultra tum citra fines ſuos conſiſtunt.

Nequid verò deſit, quo menſtrui recursûs ratio meliùs intelligatur, aliarum rerum, quæ ſtatis temporibus *periodos* ſuas repetunt, *phænomena* conſulamus. Ex hâc claſſe notiſſima eſt, licet parum vel explicata vel intellecta, *Febris intermittens*. Hujus originem â *lentore* ſanguinis rectè deducit, *Theoriæ* ut ita dicam *Medicinalis* inventor primus, *Bellini*: de quo qui dubitat, adeat exquiſitiſſimum illius de *Febribus* tractatum. Dato itaque ſanguinis *lentore*, fluidorum circulantium particulæ aliquæ majores erunt, quàm ut tenuia *Capillarium* vaſorum oſtiola tranſire queant; in iis igitur adhæreſcent hæ particulæ, quæ indies novis ſuppetiis auctæ, canalium orificia ita ſenſim obſtruent, ut tandem per ea, ſi modò ullus, difficilis certè pateat ſanguini trajectus. Inde eſt quòd *extrema frigeſcant*, quia ſanguis ad ea non pervadit. Redundante igitur in *majoribus* ramis fluidi copiâ, cor crebriùs validiúſque contrahitur, & proinde adeo augetur ſanguinis *momentum*, ut vaſa rupturam effugere non poſſent, niſi fluidi portio per aliquos meatus foras extrudatur. Ita in *febre intermittente* poſt *frigus* invadit demum *calor*; donec accedente *ſudore critico paroxyſmi* fiat *ſolutio*: quia ſcilicet materiâ per poros uberrimè evacuatâ, deplentur canales, ita ut ſanguis per vaſcula tenuiora uſitato more circulari queat. Eodem verò

manente

manente ſanguinis *lentore*, eadem rurſus fit ad vaſorum orificia humoris *viſcidi adhæſio*, eademque ſenſim creſcet obſtructio; ita priori prorſus ſimilis redibit *paroxyſmus*. Quòd ſi idem in ſanguine permaneat *lentor*, quid mirum eſt morbum ita periodos ſuas ordinare, ut *eodem die*, etiam & *eâdem horâ* ingruat denuo *paroxyſmus*? quidni *ſecundâ* vice idem redeat typus ac in *primâ* fuit, cùm cauſa *paroxyſmi* ſit eadem? Abſurdum eſſet, ſi à *lentore*, uti explicatum eſt, derivetur morbus, *febrem* modò hoc, modò illo intervallo exacerbeſcere, cùm in *lentore*, qui inducit febrem, nulla prorſus fiat mutatio. Quod ſi fiat, mutabitur etiam *periodus* & morbi *typus*.

Eadem omnino eſt in profluvio menſtruo *periodorum* ratio; ſi enim quantitas materiæ perſpirabilis per dies ſingulos retenta eadem ſit, eadem prorſus orietur *Plethora*, à quâ ad definitum tempus continuò provocabitur fluxus uterinus. Sin interceſſerit aliquid, quo minùs ad conſuetum modum perveniat *Plethora*, tum etiàm morem ſuam variabit *periodus*, uti in ſequentibus dicetur.

Periodicam etiam in *viris* evacuationem obſervat *Sanctorius*[a], "Corpora nempe virorum "ſana, & moderatiſſimo victu utentia, ſingu-"lis menſibus fieri ſolito ponderoſiora, unius "ſcilicet duarumve librarum pondere; & red-"ire ad conſuetum pondus circa finem men-"ſis, ſed factâ criſi per urinam paulò copio-"ſiorem, vel turbidiorem.

(a) *Med. Stat.* I. 63.

Hinc facilè patet, quòd in viris quolibet menſe hæc, de quâ loquitur *Sanctorius*, *critica* fiat per urinam evacuatio, quia quolibet menſe augeſcit pondus, ſeu quod idem eſt, humorum in corpore *plenitudo*; quæ ſi nulla eſſet, neque ulla prorſus ſequeretur evacuatio: quamdiu verò data quantitas ſingulis menſibus accumuletur, tamdiu exacto menſe *periodica* recurret *criſis*.

Ad hunc modum ſi eâdem vivendi ratione uterentur fæminæ, eandemque accumularent *Plethoram*, redirent ſemper menſtruorum *periodi*. Sed quia aliis alia eſt temperies, ætas, regio, & victûs conſuetudo, fieri non poteſt, quin in diverſis fæminis longè diverſa ſint *periodorum* intervalla. Quòd ſi quis varietatis hujuſce cauſas exploret, videbit hæc omnia fluxûs reciprocantis tempora, ita inter ſe diſcrepantia, à vario *plethoræ* ſtatu unicè pendere. Hoc quoniam à Scriptoribus parùm animadverſum eſt, in cauſâ fuiſſe videtur, quòd apud illos prætermittatur omnis de *Periodorum* ratione diſquiſitio: conſilio quidem ſatis prudenti, cùm neque à *Lunâ*, neque à *Fermento*, neque ab ipſo, quem pro arbitrio regit *Helmontius*, *Archæo*, commodè deduci poſſet varius ille, qui in *periodorum* recurſibus contingit, typus. Quippe quia in cauſis iſtis nulla queat eſſe diverſitas aut inconſtantia, erit etiam determinatus atque unicus agendi modus; ita ut ſi ab his omnino excitarentur menſes, in omnibus æquè, perque eadem intervalla effloreſcerent. Sed ea penè infinita eſt *periodorum*

varietas,

varietas, quæ à nullâ, niſi perquam mutabili, causâ derivari poteſt; qualis quidem eſt *plethora*, mille modis mutari facillima; quemadmodum oſtendent ſequentia.

In *bilioſis* enim *temperamentis*, uti diximus, paulò maturiùs fluunt menſes, citiúſque periodos ſuas conficiunt. In hoc nimirum temperamento ſanguis non uberior modò, ſed fluidior tenuiorque fit; ita quò minùs inter ſe cohæreant partes ſanguinis, cùm citiùs calorem concipiant & faciliùs rareſcant, majus ſpatium occupabunt, adeóque arterias latiùs diſtendent. Unde in *bilioſo temperamento* obſervatur *pulſus magnus*, *corpus macilentum*, *ad iracundiam* etiam & ad *Venerem proclivitas*; quæ omnia ſanguinis *abundantis* ſigna ſunt: ita ut temperamentum hoc vulgari nomine rectiùs dicamus *ſanguineum* (ſic enim temperamenti *cauſa* exponitur) quàm *bilioſum*, cùm major *bilis* ſecretio â ſanguinis *abundantiâ* neceſſariò tanquam *effectus* fluat. Igitur cùm hujuſmodi mulier ad *plethoram* citiùs perducta ſit, patet quare ei & ante conſuetum tempus fluant menſes, & breviore periodo recurrant. In his etiam citiùs terminatur fluxus, quia ſanguis tenuis cùm ſit & ſubtiliſſimè comminutus per vaſa liberiùs egeritur.

Ita ſi *regio* paulò *calidior* ſit, anno uno aut altero ſecundum ſeptenarium antevertunt menſtrua; ratio eadem eſt ac in priori caſu; calore enim intenſiùs rareſcit ſanguis. Inde etiam fit, ut iis, quæ propiùs ad *Æquatorem* ſitæ ſint, copioſiùs fluant menſes. Contrà *frigore* ad *plethoram*

tardiùs aſſurgit mulier; itaque menſes in *regionibus Borealibus* ſecundum ſeptenarium ſæpiùs excedunt; hinc in urbibus ad ventos *frigidos* ſitis, virgines *tardiùs* pubeſcere ſcribit *Hippocrates*[a]. Etiam in *Scythicis* mulieribus notat profluvium uterinum, non modò *rarius*, ſed & *parcius* quoque reperiri[b].

Fæminis *gulæ deditis*, & genio liberiùs indulgentibus, fluxus ſæpe ad *ſextum* diem extenditur; quò enim major alimenti copia ſuſcepta ſit, eò amplior erit ſanguinis redundantia: quæ cùm ſit evacuationis menſtruæ cauſa, neceſſe eſt, ut magnitudini *plethoræ* reſpondeat fluxus. Quibus enim corpus plenum fuerit, his plures prodeunt menſes, authore *Hippocrate*[c]. Ita quibus major eſt vaſorum amplitudo, uti *macilentis*, & corpus minùs perſpirabile, uti *otioſis*, copioſiùs fluunt menſes[d]. Idem in *mollibus* mulierculis, in quibus humores abundant, obſervat *Galenus*[e]: cui etiam convenit illa *Hippocratis* ſententia, *aquoſis* (i. e.) perquam humidis *diu* durare menſes[f].

Contrà in *obeſioribus*, uti notat *Hippocrates*[g], & iis quæ aut *tenui victu* aut *exercitio multo* utuntur, citiùs terminatur fluxus; in quibus quidem omnibus minor eſt *plethora*: quæ enim tenui victu utuntur, ſanguinem non accumulant; quæ exercitio multo, per poros diſſipant & abſumunt. Hinc *ruſticæ* mulieres, quæ laboribus aſſueſcunt, parciùs purgantur. In

(a) *De Aer.* 7. (b) *De Aer.* 48. (c) *Morb. Mul.* 1. 19. (d) *Duret. in Holler.* 253. (e) *Morb. vulg.* (f) *Epid.* 6. 1. (g) *Morb. Mul.* 1. 15.

obeſis

obeſis verò, ſanguis non intra vaſa coacervatur, ſed in habitum corporis diffunditur, uti capite ſexto probatur: igitur hæ venis anguſtioribus præditæ ſunt, & ad concipiendum ineptiores. Fluxus enim menſtruus, quanquam conceptui non prorſus quidem *neceſſarius*, facit tamen ut *facilius concipiant* mulieres: quippe vias uterinas ita aperit, ut liberior fiat ſemini in ſanguinem introitus. Hinc *Scythicas* mulieres ideo *infæcundas* eſſe dicit *Hippocrates* [a], quia menſtruis parciùs purgantur. Deficiente igitur ſanguinis quantitate, brevi peragetur fluxus; ita ut apud *Hippocratem* tanquam *obeſitatis* ſignum habeatur, ſi infra *triduum* conſiſtat purgatio [b]. Eâdem de causâ *obeſis* menſes citiùs multò ceſſant, ſcilicet â triceſimo aut triceſimo quinto anno, uti author eſt *Foreſtus* [c]. Notetur etiam in his menſes prorſus *ſupprimi* ſine noxâ; uti & in iis, quæ venam frequenter ſecant: quod & ſcriptores annotârunt, & confirmat experientia.

Pari modo in puellis *minùs ſanguineis* ſeriùs erumpunt & parciùs fluunt menſes, quia tardiùs creſcit *plethora*: cujus etiam defectu fit, ut fæminas ex *diuturniore morbo convaleſcentes* tardè admodum reviſant menſtrua; ſanguis enim, morbo *chronico* exhauſtus, priſtinum ſtatum non niſi difficillimè recolligit.

Ita in diverſis fæminis diſcrepant *periodi*; quæ tamen in eâdem non minùs variæ ſunt, prout ætas & vivendi ratio eſt diverſa. Qua-

(a) *De Aer.* 48. (b) *Morb. Mul.* 1. 15. (c) *Lib.* 28. *Obſ.* 3. *Gal. Cur. Morb. per V.S. Foreſt. ib.*

rum

rum tamen *periodorum* ea eſt indoles, ut quò minùs ſtatæ atque definitæ, eò magis rationi conſentaneæ ſint, & vario *plethoræ*, unde oriuntur, genio reſpondeant. Quid enim magis naturale, quàm ut pro varietate ætatis varietur etiam *periodus*, cùm alia in *pubeſcentibus*, alia in *adultis*, alia demum in *provectioribus* ſit *plethora*? Quippe in *puellis*, menſtruo ſæpe longius reperitur periodi intervallum; quia cùm plurimum ſanguinis in corporis nutrimentum cedat, in vaſis lentiùs augeſcit *plethora*. Cùm verò ad debitum incrementum pervenerit mulier, ſanguis, nutritionis munere ſolutus, poteſt eam ſingulis menſibus accumulare *plethoram*, quæ uterina vaſa facilè perrumpat. Ætate porro in *ſenium* vergente, imminuuntur vires, & deficit paulatim ſanguis; ita ut tardius ſit plenitudinis augmentum, & diuturnior periodi mora: hinc ſæpe anno uno aut altero ante ſeptimum ſeptenarium, *bimeſtris* obſervatur aut *trimeſtris* periodus; donec gradatim imminuti menſes tandem penitus intercidant. Par eſt *à vivendi ratione* periodorum diſcrepantia: ſi *labori multo* & *Diætæ tenui* aſſueſcat mulier, vel quâcunque aliâ de causâ humores minùs accumulet, longioribus intervallis celebratur fluxus; eadem ſi *lautiùs* victitet, aut *plethoram* quovis modo intra vaſa coacervet, frèquentiùs purgatur: uti in ſequentibus clariùs patebit.

Vidimus magnam in *periodis* diverſitatem; quâ tamen ita parum evertitur noſtra de *plethorâ* ſententia, ut vix firmiori argumento ſtabiliri

biliri queat. *Urinæ* excretionem tardiùs vel citiùs fieri, prout *potulentorum* copia diverſa eſt, fatentur omnes: etiam in *pratis* non æquè ingentem quotannis diluviem, ſed eam, quæ *intumeſcenti flumini* optimè reſpondeat, expectabunt: quidni etiam & menſtrui fluxûs *periodos* variis *plethoræ* gradibus conſentientes expectent?

Cap. VIII.

Phænomena menſium explicantur.

VAſa Uterina, *menſtruis inſtantibus*, Plethorico multùm *diſtendi* ſanguine ſatis nos probavimus, & qui fæminas *menſtruales* ſecuerunt, teſtantur *Anatomici* [a]: quòd ſi ab hâc *plenitudine* cætera profluvii hujuſce Phænomena optimè deduci poſſint, nihil eſt quod ad Theoriam hanc illuſtrandam adjici queat.

Pro nobis igitur faciunt ea, quæ inſtante fluxu ingruere diximus, ſymptomata, *æſtus ſcilicet & dolor partium vicinarum, ad lumbos præſertim & coxas, aliquando etiam inflammatio; Cephalalgia, crurum laſſitudo, appetitûs remiſſio, & languor*: quæ omnia à ſanguinis *plethorâ* commodè deduci poſſunt. In hâc enim ſæpe diximus *momentum* ſanguinis intendi; unde *calor* erit etiam intenſior: qui à circulante ſanguine ita pendet, ut nihil aliud ſit niſi partium ſanguinis in ſe invicem impetus & attritio.

(a) *Graaf. Highmor.* &c.

Motu

Motu verò aucto, uti in *plethorâ* fit, ſanguinis major eſt attritio; quia humorum tum *quantitas*, tum *velocitas* augetur: ita utrâque de cauſâ increſcet *calor*; qui ſi nimius fuerit, *Febriculam*, quam & frequenter obſervant *practici*, & *Phlogoſin* pariet.

Cùm porro in *plethorâ* canalium latera ita diſtendantur, ut minor ſit fibrarum inter ſe cohærentia, orietur continui ſolutio, & proinde etiam *dolor*. Hinc menſtruis ex *graviditate* ſuppreſſis *abeſſe dolorem* ſcribit *Hippocrates* [a]; quia ſcilicet in vaſis maternis non redundat, ſed ad fœtum deducitur ſanguis Plethoricus. *Caput* verò facilè invadit *dolor*, quia *cerebrum*, uti eſt pars omnium molliſſima, & vaſis etiam ſanguineis plurimùm referta, ita fibras habet humorum impulſui minùs renitentes, promptiúſque ſolubiles. Igitur hos in *capite dolores* circa progreſſum menſium *Virginibus* potiſſimùm adeſſe notat *Hippocrates* [b]. Cum dolore capitis, *veſiculas* etiam pone aures intumuiſſe, inſtante fluxu, memorat *Paulinus* [c]. Memoratur etiam à *Baglivio* periodicus in oſſibus *Clavicularum* tumor [d]. Partes denique *utero* vicinæ præ aliis magis *dolent*, quia in eâ potiſſimùm regione, propter vaſorum multitudinem, accumulatur *plethora*: & quia *lumbi* & *coxæ* nervos habeant cum iis, qui ad *uterum* excurrunt, communes, eos conſentire, & unà quaſi pati non poſſe ſiquis neget, idem etiam nè ſentire quidem dicat. Aliquid etiam mu-

(a) *Nat. Puer* 1. 6. (b) *Prædict.* 2. 39. (c) *Med. Septentr.* p. 34. (d) *Fibr. motr.* p. 5.

tuo

tuo huic conſenſui ligamentorum interventu accedere poteſt.

Crurum laſſitudo inde venit, quòd vaſa uterina, cùm ſanguine adeò intumeſcant, origines nervorum, qui ab *oſſe ſacro* ad *crura* deferuntur, comprimant; iſtiuſmodi autem compreſſio ſpiritus intercipit, & quendam quaſi *ſtuporem cruribus* inducit: qui ob eandem cauſam in *gravidis* ferè ſemper accidit; uti & non rarò in iis, quibus *urina* diu *ſupprimitur*. Igitur obſtructis menſibus *claudicationis* periculum eſſe ſcribit *Hippocrates* [a].

Renittitur etiam *appetitus*: quia ſanguis ita ultra modum rareſcit, & *ventriculi* arterias dilatat, ut nervi admodum comprimantur: quò fit, ut ſpiritus in tunicam ventriculi muſculoſam copioſè ſatis influere nequeant, adeòque debita inhibeatur contractio. Contractione verò impeditâ, *appetitus*, ſive à *laterum attritu* ſive ab *humore ventriculi* proveniat, neceſſariò langueſcit: neque enim niſi ſatis validè contrahatur *ventriculus*, aut latera contactu poſſunt atteri, aut humor è tunicis educi. Ita ſæpe *cardiaca* & *opiata* Stomachi aciem retundunt.

Languor verò invadit; quia in *plethorâ*, & nimio pondere laborat corpus, & tenera Cerebri vaſcula ità turgeſcunt, ut compreſſu ſuo omnes penè in *nervis* aditus præcludant; hinc in membra minor derivatur ſpirituum copia.

Ita plerumque ſe habent, *inſtante fluxu*, mulieres: idem quoque in *viris*, quibus men-

(a) *Nat. Puer.* 1. 7.

ſtrua illa, de quâ diximus, obtingit evacuatio, obſervat *Sanctorius* [a]; "ante criſin nempe men-"ſtrualem, vel gravitatem capitis, vel corpo-"ris laſſitudinem perſentiri, & deinde paulo "copioſiori urinâ evacuatâ omnia ſedari. Pari "modo in Fæminis, ſimulac defluxerint *Cata-*"*menia*, priſtinus refloreſcit vigor.

Hæc omnia ferè à *plethorâ* oriri poſſe ſymptomata, idonei teſtes evincent, *Ebrii.*

Huc etiam illud referri poteſt, quòd in *puellis*, viz. menſtrua nondum paſſis, *mammæ* ſæpè ante fluxum *intumeſcunt* & *ſororiant*: etiam in nonnullis fæminis, inſtante fluxu, *ventrem* ita inflatum fuiſſe novi, ut planè *Tympaniticæ* viderentur; quod unde deduci queat, niſi à *plethorâ*, non video. Neque id ſanè prætereundum eſt, his, quæ fluxu menſium inſtante accidunt, ſymptomatis, præ cæteris obnoxias eſſe eas, quæ vitam agunt *otioſam*, aut *nunquam pepererunt*; in quibus faciliùs creſcit *plethora.*

Pari modo diverſitas *quantitatis* emiſſæ *plethoram* arguit; *ea quippe ad ætatis uſque florem augeſcit*: quò enim propiùs ad debitam molem accedat puella, eò minùs ſanguinis in corporis habitum ad nutriendas partes impenditur, adeóque uberiùs in vaſis coacervatur ſanguis. *Florente ætate æqualis permanet*, quia nempe cùm augmenti terminum ſemel attigerit corpus, in eodem prorſus ſtatu diu viget. *Ætate rurſus declinante paulatim minuitur*; *ſenectâ* enim obrepente, tum minor indies fit humorum re-

(a) *Med. Stat.* 1. 66.

dundantia,

dundantia, tum vaſorum fibræ rigidæ magis & duræ evadunt: ita ut neque eâ ætate accumuletur *plethora*, neque ſi accumuletur, propter vaſorum *tenacitatem* depleri poſſit. Igitur *aniculas* ſicciores & ſanguine minùs abundantes rectè pronuntiat *Hippocrates* [a]. Hoc in loco haud alienum erit *plethoræ* originem paulo altiùs inveſtigare, cauſaſque exponere, quare nec ante *ſecundum ſeptenarium* incipiat fluxus menſtruus, nec *ultra ſeptimum* perduret: cujus rei rationem primus tradidit Vir in *Oeconomiâ Animali* ſcientiſſimus D. *Cockburnus* [b]. Corpore quippe tenello adhuc & pubeſcente, *fibræ* ita *flexiles* ſunt, ut pori omnes, quemadmodum *Hippocrates* loquitur, facilè pervii ſint & perſpirabiles; quod ſatis teſtatur ea, quæ in *junioribus* reperitur, in *ſudorem* proclivitas. Ideo quicquid alimenti ſuſcipitur, vel in partes nutriendas cedit, vel ſiquid ſuperfluum ſit, per poros promptè egeritur; unde nulla eâ ætate accumulatur, quæ menſes provocet, *plethora*. Cùm verò augeſcente corpore *fibræ ſolidæ* magis & *duræ* evadant, quod circa *pubertatis* annos ſemper fit, neceſſe eſt, ut pori ſive capillarium vaſorum orificia multò quàm priùs anguſtiora ſint; ita ut, orificiis contractis, minor fiat per minima vaſa ſecretio. Secretione igitur ad hunc modum deficiente, in ſanguine redundant, qui à nutriendis partibus reſidui ſunt, humores; à quâ humorum *redundantiâ* excitantur menſes. Pariter eâdem de causâ & *pueris pubentibus* frequenter acci-

(a) *Morb. Mul.* 2. 3. (b) *Oecon. Animal.* p. 130.

 dit

dit *narium hæmorrhagia.* Quoniam verò lentè & gradatim fiat hæc *fibrarum durities*, ideo pariter ſenſim augeſcit *plethora*; ita ut cùm primò incipiat, valde mediocris ſit, deinde cum ætate increſcens augmenti ſummam paulatim attingat. Cujus quidem rei veritatem abunde confirmat experientia; in *puellis* enim jam pubeſcentibus copiâ ſatis *exiguâ* erumpunt menſes, qui cum *plethoræ* reſpondere debeant, eâdem etiam ratione uſque ad *ætatis florem* augeſcunt.

Menſes verò ultra *ſeptimum ſeptenarium* non perſiſtunt, eò quòd uteri vaſa *robuſtiora* ſint, quàm quæ à ſanguinis momento perfringi queant: hoc autem *vaſorum robur* inde naſcitur, quòd in *ſenectute* non modò fibræ rigidæ magis & renitentes fiant, ſed *capillarium oſcula*, ex quibus fluere conſuerunt menſes, continuâ tandem *cicatrice* quaſi callo ita obducta ſunt, (quemadmodum in *hæmorrhoidibus ſæpius inciciſis* contingit) ut per ea nullus ultra pateat ſanguini exitus. *Capillaribus* verò occluſis, *majora* vaſa, utcunque increbreſcat *plethora*, fruſtra impetuntur. Quòd ſi ad hanc normam in *provectioribus* ſubitò reſtricti eſſent menſes, ingruerent ſanè ea, quæ in *ſuppreſſione* menſium accidere ſolent, ſymptomata. Hoc igitur ut vitari poſſet incommodum, ſapienter inſtituit natura, ut quemadmodum creſcente ætate paulatim augeſcunt menſes, eâdem declinante lentis etiam gradibus deficiant. Ita ferè ſemper ante annum 49 non modo *copia* ſenſim *minuitur*, ſed *rariùs* recurrunt *periodi.*

Vaſis

Vaſis igitur uterinis ad hunc modum renitentibus, ſupponatur primo tempore intra canales retineri menſtruorum partem viceſimam ſive ℥ 1. quæ cùm quantitas ſit admodum exigua, per alias vias commodè ſatis evacuari poteſt; h. e. poteſt alia evacuatio ita augeri, ut menſium defectum ſuppleat: præſertim cùm nihil frequentiùs accidat, quàm ut, unâ evacuatione diminutâ, altera tanquam vicaria increſcat; quemadmodum ex. gr, *poris* frigore concluſis, ſuccedit frequentiſſimè *alvi fluor.* Periodo igitur ſecundâ ſupponatur effuſi ſanguinis quantitas non ultra ℥ 18 aſſurgere; facilè certè concedi poteſt, ut altera illa evacuatio eâdem etiam ratione augeſcat. Adeò menſibus ſenſim deficientibus, alia *ſecretoria* aſſuetudine continuâ ita ſe tandem comparabunt, ut *plethoram*, quæ menſe quolibet coacervatur, excipere & deplere poſſint. Igitur *provectioribus* nullum gravius ſymptoma accidit, quanquam defecerint menſes. Huic ſententiæ multum favet *Sanctorius*, qui in *ſenectute* augeri perhibet evacuationes *ſenſibiles.* Id etiam pro nobis facit quod perpetuâ ferè obſervatione comprobatum eſt, pleraſque ſcilicet mulieres, ſimul ac menſibus deſtitutæ ſint, habitum *pleniorem* contrahere & *pingueſcere.* Ita poſſunt deficere menſes, cùm parum interim deficiat *humorum copia*; quòd ſi ea etiam defecerit, uti in *ſenili ætate* plerumque fit, alia erit ratio cur, citra ſanitatis noxam, *ſeptimo ſeptenario* ceſſent menſtrua. Notandum eſt obiter ab hâc variâ fibrarum duritie plurimùm pendere

pendere diverſam illam menſium, tum *erumpentium*, tum *ceſſantium*, tempeſtatem.

In *prægnantibus* penitus deficiunt menſes; id verò unde fit, niſi quòd aliò, ad *fœtum* ſcil. remittitur ſanguis plethoricus? Interdum quidem in *matre* reperitur uberior [a] ſanguinis copia, quàm quæ in *alimentum fœtûs* inſumi poſſit, ita ut *gravidæ* licet non deficiant menſes: itaque hæ, quibus etiamſi prægnantibus fluunt, *habitiores* plerumque & humoribus turgentes obſervantur. *Tertiâ* verò *periodo* elapsâ ſupprimuntur penitus menſtrua; quia fœtu tandem increſcente, ita ut plenius alimentum poſtulet, minuitur *plethora*. Quòd ſi ad ultimos menſes perſtiterint, *fœtus* ſolet eſſe *valetudinarius* admodum & *imbecillis*: adeò vera eſt illa *Hippocratis* obſervatio [b], *mulieri utero gerenti ſi purgationes prodeant*, (i. e.) ſolennes aut immodicæ, *impoſſibile eſſe, ut fœtus ſit ſanus*: cujus rei rationem alibi exponit, *menſibus* nempe *fœtûs augmentum dimitti* [c]. Ita *gravidæ* ſi *lac* ex mammis profluxerit, imbecillum eſt, quod intus gerit, annotante *Celſo* [d]. quia ſcilicet eas ſanguinis ſuppetias hauriunt *mammæ*, unde debuit nutriri *fœtus*.

Pari modo *Lactantibus* deſunt menſes, quia ad *mammas* avertitur ſanguis exuberans, ut in *Lac*, quo alatur *fœtus*, abeat: quod & notat *Hippocrates* [e], & quomodo ad mammas potiſſimùm dirigatur, ſatis *Mechanicè* [f] exponit.

(a) *Hild. c.* 5. *obſ.* 41. *Cummius Med. Sept.* 37. (b) *Aph.* V. 60. *Morb. Mul.* 1. 44. (c) *Morb. Mul.* 1. 40. (d) *Lib.* 2. *cap.* 7. (e) *Morb. Mul.* 1. 99. (f) *Nat. Puer.* 21. & 22.

Igitur

Igitur in his, quia nulla ad vaſa ſit *plethora*, ſine noxâ retinentur menſes, ideo neque provocari debent. Quòd ſi etiam *lactanti* fluant, neceſſe eſt ut illi poſt ea, quæ pro lacte fiunt, impendia, ſanguis adhuc *redundet*: ideo præcipuè in *Nutricibus macilentis*, utpote ſanguine plurimùm turgentibus, reperiuntur menſtrua.

Adeò omnino à *plethorâ* pendet fluxus menſtruus, ut ſi *vaſa uterina* paulò robuſtiora ſint, aut vitio aliquo obſtructa, ſanguis alium ſibi aditum patefaciat: ita frequenter profluvii uterini alia evacuatio eſt vicaria. Apud Authores paſſim memorantur Fæminæ, quibus, menſtruis ſuppreſſis, ſanguis ſtato tempore per *Hæmorrhoidas* [a], per *nares* [b], per *poros cutaneos* [c], etiam per *urinam* [d], & *vomitum* [e] rejectus ſaluti fuit: quod in *Aphoriſmis*, *Criſeos* ſignum rectè ponit *Hippocrates* [f]. Quòd ſi vicaria hæc reprimatur evacuatio, gravia inſequuntur ſymptomata: uti frequens experientia ſatis teſtatur. Extra dubium eſt quibuſcunque è canalibus prodeat, periodicum hoc à *plethorâ* excitari profluvium (eſt enim *ſalutare*,) & *menſtruorum* nomine inſigniri debere; hæc enim non tam evacuationis *locus*, quàm *quantitas* & *tempus* denominat & diſtinguit: quæ tamen magis amant per *uterum*, uti diximus, expurgari, niſi aliquod in uterinis vaſis ſit vitium; quod ſemper accidit, cùm aliæ ſanguini aperiantur viæ. Ita in hoc caſu Natura ipſa per

(a) *Sennert. Prax. lib.* 3. *Bonet. Med. Sept.* 36. (b) *Borrich. Med. Sept.* 37. (c) *Dolæus.* 636. (d) *Salmuth. c.* 3. *Obſ.* 36. (e) *Hæchſtetter. Dec.* 2. *Caſ.* 6. (f) *Aph. V.* 32. & 33.

Hæmor-

Hæmorrhagiam, quæcunque ea ſit, fæminas *plethorâ* laborantes levat: idem fit, ſi per Venæſectionem *arte* fiat depletio, ubi in ſano corpore tantùm peccat *plethora.* Quin in iis quæ per *uterum* rite purgantur, menſes ſemper imminuit, non raro etiam ſiſtit, miſſus è Brachio ſanguis. Eodem modo ſi plethorica ſit mulier, *abortum* præcavet *Phlebotomia.* Mira quidem eſt & ad hanc rem maximè appoſita, quam de muliere quâdam *Platerus*[a] narrat, Hiſtoria; "cui poſt ablatum exectumque uterum men-"ſes deinceps, cùm purgationis tempus inſta-"ret, per vicinam anum, ſtato tempore & co-"lore convenienti, effluxere. Sanitati reſtitu-"ta, diu poſtea vixit; non aliis uſa remediis, "quàm quòd, cùm menſtrua per podicem ſe-"gniùs fluerent, venam juxta malleolum quan-"doque aperiret. Satis manifeſtum eſt in muliere hâc eandem, ac ante uterum exectum, accumulatam eſſe *plethoram*, & menſtrua ſolenniter fluxiſſe: quæ quomodo, cùm paulò ſegniùs fluerent, à *Venæ-ſectione* cieri & promoveri poſſent, in ſequentibus oſtendetur. Memorantur apud *Zacutum*[b] menſtrua per *pollicem* periodicè erumpentia, quæ ſi fortè parciùs fluerent, acceſſit *capitis dolor* & *febris.*

Neque ſanè adeò mira res eſt menſes per *pollicem* excerni, ſiquidem apud Authores non infrequens ſit *ſanguinis per digitos*[c] *evacuati* mentio. Cuidam ab infantiâ uſque ad annum ætatis 24, effluxit, unoquoque *Plenilunio*, ex *Pollice*[d]

(a) *Obſerv. Med. lib.* 3. (b) *Prax. Hiſt.* 1. 3. (c) *Mercat. Morb. Mul.* 469. (d) *Philoſ. Tranſ. numero* 272.

ſanguis

ſanguis primo quidem ad ℥ 4, deinde poſt annum 16. ad lib. ſſ. quo fluxu temere demum inhibito, in *hæmoptoen* conjectus eſt. Alteri ex *indice* [a] ſingulis ferè menſibus, per annos 12 uſque ad lib. 4. prorupit ſanguis: in quâ quidem hiſtoriâ hæc imprimis notatu digna videntur, 1. quòd ſi *reſtricta* fuerit evacuatio, circa brachia exortus eſt *dolor* acerrimus. 2. quòd quò *rariùs* rediret periodus, eò *copioſiùs* effluxit ſanguis. 3. quòd à *potatione* ſemper *increſcebat* fluxus. Quæ omnia cum *menſium phænomenis* optimè conſentiunt.

Hoc loco non alienum erit periodicum illud memorare, quod in *viris* etiam interdum reperitur, ſanguinis profluvium. Sunt quibus ſtata fit per *hæmorrhoidas* [b] evacuatio, in aliis *periodica hæmoptoe* [c], in nonnullis etiam *mictus ſanguineus* [d] certis temporibus recurrens obſervatur. Hujuſmodi enim fluxus, pari modo atque in fæminis, à *plethorâ* oritur, & ſanitati plurimum prodeſt; quòd ſi in iis ſupprimatur ſolennis hæc purgatio, ſuccedit morbus; uti quidam, cujus meminit [e] *Salmuthus*, "prohibito "mictu ſanguinis periodico in ſummam pectoris anguſtiam & compreſſionem, maximamque ſpirandi difficultatem incidit, eâque paucos intra dies extinctus eſt. Pari modo ac *ulcera* & *fonticuli*, quibus diu evacuari conſueverint humores, ſi ſubitò ſiccantur, periculo rarò vacant.

Illud etiam obſervatu dignum eſt, perio-

(a) Philoſ. Tranſ. num. 171. (b) *Amat. Luſit. l.* 5. 3. *Bartholi.* c. 5. 53. (c) *Salmuth. c.* 2, 3 & 18. (d) *Id. c.* 3. 47. (e) *Ibid.*

dicâ evacuatione in hujuſmodi *viris* ſuppreſsâ, non modò ſanitatem extingui, ſed eadem prorſus, ac quæ *fœminis* menſtruo levamine deſtitutis accidere ſolent, oriri ſymptomata; ita ut ſi ſuppreſſio diuturnior ſit, evadant planè *hyſterici*. In quem etiam morbum facilè incidunt, qui vitam agunt nimis *otioſam*: à quâ quidem *plethoræ* origo in præcedentibus deducta eſt.

Quòd ſi in *viris* hujuſmodi creſcat *plethora*, quæ fluxum periodicum concitat; ſi porrò, deficiente fluxu, eadem, quæ in fæminis ob menſes inhibitos, oriantur ſymptomata; quidni etiam in *muliere* menſes moveat *plethora*, & morbos, qui à ſuppreſſis menſibus proveniunt, inducat?

Cap. IX.

De iis quæ aut citiùs cient, aut diutiùs retardant Menſes.

EXplicatis igitur fluxûs menſtrui Phænomenis, erit forſan non inutilis opera rerum earum vires paulùm expendere, quarum interventu aut *maturiùs* aut *tardiùs* moventur menſes: his enim ritè intellectis, ſi quando vitiatum fuerit hoc profluvium, iſtius mali non modò *cauſam* meliùs aſſequemur, ſed & *curationem* feliciùs auſpicabimur.

Ex iis quæ *maturiùs* cient menſes, præcipua

pua ſunt, *febris*, *coitus*, *potatio largior*, *motus violentus*, *vomitus*, *ſternutatio*, *iracundia*, *paſſio hyſterica*, *ſolennis evacuatio inhibita*, *Plantæ Emmenagogæ* dictæ: quæ omnia aut ſanguini *plethoram* introducunt, aut *ſtimulo* quodam vaſa irritant.

In *febre* enim, cùm ſemper augeatur ſanguinis *velocitas*, immo frequenter & *copia*, etiam intenſius erit, quo canalium latera feriat & diſtendat, *momentum*: ita in hunc motum excitatus ſanguis, tenera uteri vaſcula, modo à nobis antea expoſito, facilè perrumpet. Quæ etiam cùm ætate longâ induruerint, ſanguini *febriliter* æſtuanti non ſemper reſiſtunt; uti in muliere quâdam, cujus meminit *Bohnius* [a], evenit, quæ, ingruente *febre*, octogenaria menſibus purgata eſt.

Eodem modo in *variolis* ſæpè provocatur fluxus menſtruus, nempe à *febre*: qui cùm proximo ante *criſin* die invadere ſolet, uti obſervant *practici*, peccantis fortè materiæ aliquid abducit, & morbum judicat. Igitur menſes, ſi *variolis* ſupervenerint, rarò cohibuit, ſed ſuo more uti permiſit, practicus idem & ſcriptor integerrimus, *Sydenhamus* [b]. Hinc *febres acutas* menſtruis erumpentibus ſolvi docet *Hippocrates* [c]. Pari modo in fæminâ plethoricâ *febrem ſynochum* menſibus ad ſeptem dies fluentibus judicari ſcribit *Foreſtus* [d]. Quòd ſi hujuſmodi fluxus *criticus* turbetur, graviſſima ſæpè inſequuntur *pectoris* aut *capi-*

(a) *Circ. Anat. p.* 243. (b) *Morb. Acut. Hiſt.* 289. (c) *Coac. Præn. ſ.* 226. (d) *Lib.* I. *Obſ.* 20.

tis mala; uti in tribus puellis obſervat *Borrichius*[a].

A *coitu*, præter motum illum quo uterina vaſa cæteræque corporis partes turgent atque incaleſcunt, admiſſo ſemine intenſiùs rareſcit ſanguis, & velociùs per canales circulatur, ita ut impedimenta quævis faciliùs perfringat. Igitur apud *Hippocratem*, ſanguinem attenuare & calefacere perhibetur *coitus*[b], & menſibus faciliorem exitum præſternere[c]. Hunc à virili ſemine ſanguinis motum cieri ſatis oſtendunt ea, quæ fæminis ſub *conceptionis* tempus ingruunt, ſymptomata. Inde eſt quod ultimum ſuppreſſionis menſtruæ remedium vulgò habeatur *coitus*: quem ideò fæminis paſſim commendat *Hippocrates*. Qui tamen ſi *immodicus* fuerit, *immodicum* etiam fluxum excitabit: uti experiuntur *prægnantes*, quæ eâ ſæpe de causâ *abortiunt*.

A *potu largiori* quomodo ſanguini inferatur *plethora*, & proinde rapidior circuitus, ex re ipsâ ſatis apparet.

Motu violento non tantùm ſanguinis calor increſcit, ſed particulæ etiam magis fluidæ & tenues fiunt. Contractio enim muſculorum, quæ in *motu violento* fit, non modò ſeroſiorem ſanguinis partem per poros abducit, ſed id, quod intra canales circulatur, comprimendo attenuat & comminuit; ita ut auctâ velocitate fortiùs increbreſcat fluidi *momentum*, & major vaſorum *diſtenſio*: unde facilior ſangui-

(a) *Act. Hafn. vol.* 2. 195. (b) *Diæt*, 2. 36. (c) *Genitur. ſ.* 7.

ni aperietur exitus. Ita *ſaltantibus* improviſò ſæpe erumpunt menſes.

Ad *motum violentum* referri poſſunt *vomitus* & *ſternutatio* [a]: in quibus quidem non modò validiſſimè movetur ventriculus & diaphragma, ſed vicinus etiam *uterus* ita agitatur & concutitur, ut vaſa colliſu hoc diſrupta ſanguini locum cedant. Idem efficiet corporis in *paſſione hyſtericâ convulſio*; quod in virgine quâdam obſervat *Platerus* [b].

Affectus animi quomodo *ſanguini* novos motus introducant, fortaſſe arduum eſt explicare; quòd verò introducant, certiſſimum. In *iracundiâ* præſertim validiùs contrahitur cor, increbreſcit pulſus, ſcintillant oculi, inardeſcunt genæ; quæ omnia ſanguinem *motu concitatiore* ferri arguunt, adeóque majore impetu in canalium latera impingere: qui ſi violentiùs impingat, facile diſſiliunt vaſa uterina.

Ab *evacuatione ſolenni inhibitâ* provocantur menſes, quia major in ſanguine accumulatur *plethora*; uti contrà ſi præceſſerit evacuatio nimia, ſupprimuntur, quia tum deficit *plethora*.

Plantæ Emmenagogæ, cùm *ſale volatili* ut plurimum refertæ ſint, ſanguinis particulas incidunt atque attenuant, & in motum vividiorem exſuſcitant. De harum viribus & operandi modo in ſequentibus dicetur; ſufficiat hoc in loco id ſolum annotare, nulla dari *emmenagoga*, quæ non aliquo modo *momentum* ſanguinis intendant: aucto verò ſanguinis momento erumpunt menſes.

(a) *Hildan. c. 3. obſ. 58.* (b) *Obſ. Med. p. 191.*

Huc

Huc etiam referatur *victus acris*, *tenuis*, & *copioſus*: cujus exempla paſſim in *Authoribus* legenda.

Alia ſunt quæ menſes *maturiùs* cient, ſed ea omnia ad has, quas jam percurrimus, claſſes reduci poſſunt; aut enim *vim* aliquam vaſis imprimunt, aut ſanguini inducunt *plethoram*, uti & faciunt ea quæ jam explicuimus: quòd ſi hoc modo ſemper agant & hujuſmodi effectus producant, veriſimile eſt eadem eſſe in movendis menſibus etiam *naturæ* inſtrumenta.

Si quis dicat in *Febre*, *motu violento*, &c. ſanguinem *rareſcere* tantùm, & curſu velociore circumagi, *plethorâ* vero minimè laborare, meminerit ab hâc ipsâ *rariore* ſanguinis texturâ, reſpectu *vaſorum*, veram exſurgere *plethoram*. Si enim ſanguinis particulæ, ſive comminutæ ſive quocunque modo diviſæ, majus ſpatium occupent, latera canalium æquè diſtendent, ac ſi aucta eſſet humorum *copia*. Ita ſanguine rarefacto, erit quæ *ad vaſa* dicitur *plethora*. Id etiam reponi poteſt, pleraſque *Febres*, non ſecus ac menſes, à *plethorâ* ortum ducere.

Contrà, ea quibus menſes retardantur, ſunt *Frigus immodicum*, *mæſtitia*, *repentina exanimatio*, *evacuatio nimia*, *victus incraſſans*, *humorum cruditas*, *pharmaca aſtringentia*: & hæc quidem omnia aut ſanguinis *Lentorem* augent, aut *momentum* imminuunt.

Uti enim *calore* rareſcit ſanguis & relaxantur fibræ; ita *frigore* nimio conſtringuntur arctiùs vaſa & rigeſcunt. In muliebri igitur *plethorâ* cum fluidi quantitas redundet, vaſa

frigore

frigore conſtricta exitum negant; nec tamen ita ſunt capacia, ut per ea liberè ſatis moveatur ſanguis: unde neceſſe eſt, ut aliqua ſanguinis pars tandem in minimis canalibus ſtagnet; *ſtagnando* autem paulatim imminuetur motus ſanguinis, & orietur *viſciditas*. Ita utroque nomine menſtrua retardat frigus, quia tum *vaſa* conſtringit & roborat, tum ipſi *ſanguini* lentorem tarditatemque inducit: hinc minor vis fluidi ad latera rumpenda. Igitur *aëri frigido* paucitatem ſuppreſſionemque menſium tribuit *Hippocrates*, quam & in *Septentrionalibus* eſſe popularem refert [a]. Quòd ſi *frigus, illæſo utero*, cæteras corporis partes repente corripiat, fluxum ſi jam adſit, promovet: impeditâ enim perſpiratione, major ſuppetit humorum copia per *uterum, frigore intactum*, evacuanda. Ita ſæpe ſub fine profluvii, fœminis, quæ *ſubuculas* paulò *humidiores* induunt, uberiùs prorumpit ſanguis. In his quippe protinus recrudeſcunt menſes, etiamſi ceſsâſſe videantur.

Cum *mæſtitiâ* ſemper conjungitur motus ſanguinis *tardior*: igitur ſi *timor* & *triſtitia* diutiùs perſeverant, *melancholiam* adeſſe pronunciat *Hippocrates* [b]: in *melancholicis* porro obſervatur *pulſus rarus* & *facies pallida*, ob impetum ſcilicet ſanguinis minorem. Ex motu enim imminuto fit, ut tardiùs ad *cerebrum* perveniat ſanguis, à cerebro item ut ſegniùs in *cor* deriventur ſpiritus: momento igitur languente, vaſa non ita facile per-

(a) *De Aëre* 48. (b) *Aph.* 6. 23.

rumpet

rumpet ſanguis. Par eſt ratio *exanimationis repentinæ*: in eâ enim diſſipantur prorſus ſpiritus, ita ut cor viribus deſtitutum laboret admodum, & ſanguinem vix queat protrudere: unde tardior ſanguinis curſus, & debilius momentum. Ita narium *hæmorrhagia* ſubito *terrore* ſæpe reſtinguitur.

Menſes, ſi præceſſerit *evacuatio nimia*, ſiſti, aut ſaltem retardari debere, ſatis manifeſtum eſt: deficit enim, qui fluxum provocet, ſanguis. Ita poſt *partum* multæ *duas* vel *tres* periodos intermittunt; quia nempe *lochiorum* fluxu penè exhauſti ſint humores. Pariter à *diuturniore morbo* imminuuntur menſtrua, quia aut non ſuppetit ſanguis, aut in partium nutritionem impenditur. *Balnea* & *æſtuaria* ſudorem nimium promovendo, *plethoram* ideo & menſes imminuunt & tardant. Idem de *ulceribus* & *fonticulis* diuturnis annotandum eſt. Novi etiam mulierem, cui ex *Theæ* potu urina nimia profluxerat, menſibus vice proximâ immunem: alia à *venâ* liberiùs *ſectâ* ad ſpatium *trimeſtre* non purgata eſt. Etiam inter *ſalivandum* fæminæ defeciſſe menſtrua compertum habeo: in quâ quidem hoc ſingulare & notatu dignum evenit, quòd die proximo ante *ſalivæ* fluxum ab *utero* eruperunt menſes, proruente verò à glandulis *ſalivâ* intercepti ſunt. Ita itinere per inferiora præcluſo, ſtatim per *nares* effluxit ſnnguis, & eâ quidem copià ac ab *utero* remitti conſueverat: deinde *bimeſtris ſalivationis* decurſu, intra vaſa quietus ſubſtitit. Pari modo ſe habent mulieres, ſi aliò tradu-

traducitur humorum copia; igitur in *hydrope* menſes ſiſti monet *Hippocrates* [a]; paucioreſque fieri & tandem deficere, ſi in *utero* creſcat *aqua intercus* [b].

Menſibus etiam officiunt *victus incraſſans*, & *humorum cruditas*: quia cùm chylus viſcidior ſit, ſanguis ferè ſemper in *capillaribus* ſtagnat, difficiliùs certè & parciùs à ſanguine ſeparantur ſpiritus; unde imbecillior circulatio, & vis minor. Ita in iis ſæpe ſupprimuntur menſes, quæ *lactis* uſui nimiùm indulgent; aut *cretacea* comedunt, uti praviſſimum eſt *virginei morbi* ingenium. Idem efficit *vita otioſa*, & nimia *frigidæ potatio*; unde ab *aquis crudis* & *frigidis* menſes vitiari admodum & imminui, uti etiam & *lac*, teſtatur *Hippocrates* [c]. A quibus etiam imprudenter potis non tantùm *menſium ſuppreſſionem*, ſed & *mortem* aliquando ſequi narrat *Foreſtus* [d].

Pharmaca denique *Aſtringentia* in causâ ſunt, cur tardiùs fluant menſes, quia & uterina vaſa corroborant, & ſanguinem magis viſcidum & cohærentem efficiunt: ab his ſuppreſſionis menſtruæ hiſtoriam ſatis notabilem refert *Actuarius* [e]. Quomodo verò ab *aſtringentibus* hujuſmodi oriatur effectus, dicetur poſtea, cùm de menſtrui fluxûs vitiis eorumque remediis tractaturi ſumus doctrinam.

Hoc etiam de iis quæ menſes aut *maturiùs* aut *tardiùs* cient annotari debet, quòd ſi paulò diutiùs aut violentiùs increbuerit eorum

(a) *Morb. Mul.* 1. 2. (b) *Morb. Mul.* 1. 85. (d) *De Aq.* ſ. 7. (d) *Lib.* 28. *obſ.* 3. (e) *De Prævid. Urin.* 2. 12.

uſus

uſus, *cauſæ* fiunt, quas Authores vocant, *Evidentes* purgationis menſtruæ tum *penitus ſuppreſſæ*, tum *immodicè profluentis*.

Cap. X.

De Symptomatis quæ à ſuppreſſis Menſibus oriuntur.

CUM non minùs atrocia quàm contraria menſium occurrant vitia, *fluxus* nempe *immodicus*, *nimiaque retentio*, cùm porrò ab horum alterutro ferè ſemper derivetur omnis illa muliebrium morborum *Ilias*, (eos enim enaſci, cùm aut *plura* aut *pauciora* ſint menſtrua, docet *Hippocrates* [a]) non abs re erit rationem exponere, quâ fit ut à *menſibus vitiatis* tot tantaque oriantur ſymptomata. Quia verò longè frequentiſſimum eſt malum, & inter *Virgines* penè *Epidemicum*, *menſium imminutio*, ab eâ diſquiſitionem ordiamur: ſiquidem nullus ferè in *puellis* reperitur morbus, qui non hanc aut comitem aut cauſam agnoſcat.

Imminutionis varii ſunt gradus; aut enim *parciùs*, aut *tardiùs*, aut etiam *difficiliùs*, aut, quod frequenter fit, non omnino fluunt menſes: *ſuppreſſos* vero atrociſſima omnium ſequuntur ſymptomata; quos quæ provocare denuo poſſunt *pharmaca*, eadem etiam quocunque modo imminutis proſunt: ita ut ſi

(a) *Aph.* 5. 57.

ſuppreſſio

ſuppreſſio menſium pleniùs explicetur, cæteræ *imminutionis* ſpecies facillimè & intelligi & curari queant.

Obſtructis igitur menſibus, non tam certa aliqua & *diagnoſtica*, uti cæteris affectibus, ſuperveniunt ſymptomata, quàm univerſi ferè, quibus humanum corpus laborat, morbi. Et primò quidem, *ſuppreſſione* adhuc *recente*, ingraveſcunt præcipuè ea, quæ *inſtante fluxu* ſæpius ingruere diximus, ſymptomata, *dolor* & *æſtus partium vicinarum*, *cephalalgia*, *appetitûs remiſſio*, & *languor*: quæ quomodo *plethoræ* reſpondeant, ſupra oſtenſum eſt. Hæc deinde longum malorum agmen ſubſequitur, *uteri inflammatio*, aliquando etiam *gangræna*, *arteriarum pulſatio*, *dorſi & articulorum dolor*, *frigoris caloriſque viciſſitudo*, *venarum varices*, *tumores in cruribus præſertim, & pedibus, & hypochondriis*; *totius corporis gravedo & imbecillitas*, *tormina inflationeſque ventris Colicæ haud abſimiles*, *flatus etiam & murmura*, *vomitus*; *ad præcordia anxietas*, *tuſſis*, *dyſpnæa*, *aſthma*, *tabes*, *cordis palpitatio & ſyncope*; *in capite dolor acerrimus*, *ad ſinciput præſertim & occiput*, *oculorum gravitas*, *vertigo*, *nonnunquam apoplexia & inſania*, *pallor*, *fluor albus*, *paſſiones hyſtericæ*, *globus præſertim quaſi in gutture ſurſum reptans*, *urina aliquando ſtillans*, *aliquando ſuppreſſa*, *alvus dura*, *ſanguinis per aliena loca eruptio.* Hæc ferè à ſuppreſſione menſtruâ oriuntur ſymptomata, in aliis alia: quæ tamen omnia non inconcinnè à *plethorâ* deduci poſſunt.

Cùm verò horum alia à ſolâ ſanguinis *quan-*

titate auctâ, alia rurſus à *qualitate* etiam vitiatâ oriantur, videndum eſt quales potiſſimum affectus inferat aucta quantitas, ſive *plethora.* Quoniam autem *plethora per ſe* ſpectata menſes, uti capite ſexto oſtenſum eſt, nequeat ſupprimere, ſequitur ut in *vaſis* quærenda ſit ſuppreſſionis cauſa: omnis quippe ſuppreſſio, *morboſa* ſaltem, vel à *vaſorum* vel à *ſanguinis* vitio derivatur. *Vaſis* igitur *uterinis* ita conſtrictis, ut nullus ſanguini pateat egreſſus, propter eam quam explicuimus humorum *redundantiam*, *momentum* ſanguinis intenditur, quia nempe non augetur modo *quantitas* ſed & *velocitas*; quæ ſemper, niſi adſit *lentor*, eſt in *ratione copiæ.* Quo enim uberior ſit ſanguinis *quantitas*, eò major erit ſpirituum ſecretio; ab his verò cùm pendeat cordis ad ſanguinem circulandum vis, validior frequentiorque fiet contractio; unde *velocior* etiam per vaſa ſanguinis circuitus. Cùm itaque tum *moles* tum *momentum* ſanguinis increſcat, orietur etiam *calor* humorum intenſior, & canalium validior *diſtenſio*, & proinde quicquid à *nimiâ diſtenſione* proficiſcitur: cujuſmodi ſunt ea, quæ *inſtante fluxu* ſæpius ingruere ſolent ſymptomata; quibus adjici poſſunt *vaſorum tumor & pulſatio*: & hæc quidem præ cæteris patiuntur eæ, quibus ſuppreſſionis cauſa fuerit *vaſorum tenacitas.* Ideo ſignum *diagnoſticon* habetur à *vaſorum* vitio ſuppreſſionem proveniſſe, ſi adſit *dolor* circa *uterum tenſivus*, *venarum tumor*, faciei *color floridus*: quod etiam certius erit, ſi *fortiùs* increbreſcat *pulſus.* Erit enim in *plethorâ*, quæ

qualitatem

qualitatem ſanguinis nondum vitiat, *pulſus validus*, *plenus*, *creber*: *validus* quidem, quia cùm uberior ſit ſanguinis copia, largior etiam erit ſpirituum ſecretio: ita cor ſpiritibus magis inſtructum, fortiúſque ſe contrahens, majori impetu ſanguinem in arterias protrudet; qui ideo vehementi ictu in arteriarum latera impinget, & *pulſum validiorem* excitabit. Cùm porro in *plethorâ* amplior ſanguinis moles in canalibus continetur, amplius etiam ſpatium occupabit, & arteriarum tunicas magis extrorſum trudet, ſive *pulſus* ad digitum ſentietur *plenior*. *Crebriorem* etiam *pulſum* inferet *plethora*, quia tum copioſiùs in cordis *ventriculos* influit ſanguis, ita ut cor ſtimulo quodam in contractionem citiùs ſuſcitetur; tum uberiùs etiam in fibras cordis muſculares derivantur ſpiritus; ita ut cor motum ſuum exercere poſſit frequentiùs. Unde in arteriis *pulſus crebrior*.

Ad hunc modum tum *ictu* tum *tempore* incitatior fiet *pulſus*, donec ad augmenti *ſummam* pervenerit *plethora*: eſt enim certus quidam plenitudinis gradus, ultra quem, illæsâ *qualitate* ſanguinis, augeri nequeat *quantitas*. Hoc à *plenitudine* periculum optimè intellexit *Hippocrates*; *Athletas* enim, quorum habitus ad *ſummum* bonæ valetudinis *gradum* pervenit, in eo diu manere & conſiſtere non poſſe aſſerit; quippe ſi quid ulterius adjicitur, periculo non vacat [a]. Itaque hanc *bonam habitudinem* citò *ſolvendam* eſſe monet. *Plethora* enim diu nequit increſcere, quin comitem ſibi adſciſcat

(a) *Aph.* 1.3.

ſan-

ſanguinis *lentorem.* Quippe cùm, inſtante fluxu menſtruo, ea, quam priùs expoſuimus, ſit vaſorum *diſtenſio*, quia ſcilicet *quantitas* & proinde etiam *momentum* ſanguinis *decimâ* ferè parte augetur, ſi menſes ad *duas periodos* ſubſtiterint, moles ſanguinea *quintâ* ferè parte ſolito uberior erit, niſi aliæ evacuationes auctæ fuerint; adeóque eâdem ratione increſcet ea, quâ latera vaſorum à fluido circulante urgentur, *preſſio*: quam à *vaſis* citra virium noxam ſuſtineri poſſe nemo credet, qui, quàm graviter ea ſub *primæ periodi* incurſum laborent, meminerit. Et hic quidem à *plethorâ lentor* tribus modis deducitur. 1. enim ab *ipsâ copiâ* oriri poteſt, quæ ita ſupra modum intra vaſa turgeſcit, ut ea, utcunque diſtenta, ſatis amplum ſanguini circulando ſpatium præbere nequeant, niſi penitus diſſiliant fibræ; ita ut, cùm uberior ſit quàm pro vaſorum capacitate fluidi moles, majorem patiatur renitentiam ſanguis redundans. Quo fit ut particulæ ipſius, tum à canalium tunicis, tum à præcedenti liquido, cui continuo affricantur, quaſi retro-pulſæ & retardatæ, in anguſtius ſpatium coeant, ſeu *tenacius* inter ſe coaleſcant: quæ etiam, quia mole nimiùm excreſcunt, in *capillaribus* ſenſim ſtagnabunt; unde iterum circuitu per hæc minima vaſa aliquatenus impedito, major erit in cæteris canalibus globulorum inter ſe invicem renitentia, & proinde ſtrictior cohærentia, ſive *lentor.* 2. *Lentorem* inducet *motus cordis* in *plethorâ* tandem *imminutus.* Cùm enim ultra determinatum quendam

quendam gradum intumeſcant vaſa ſanguinea, nervos circumpoſitos non in cerebro modò, ſed & in ipſo corde, ita fortiter conſtringent, ut parcior fluat in fibras cordis ſpirituum copia, unde *motus cordis debilior.* Itaque ſanguis, quò minore cum impetu protruditur, eò faciliùs à quâcunque renitentiâ retardatur, adeóq; promptiùs ad *lentorem* perducitur. 3. Sanguinis etiam *lentorem* promovet *partium tenuiorum abſumptio.* Cùm enim vaſa diſtendat admodum ſanguis plethoricus, ea contrà reciprocatâ quâdam actione in ſanguinem nituntur; ita ut ipſius particulæ à tunicis vaſorum repercuſſæ à preſſione recedere conentur: quo fit ut tum per vaſorum *poros*, tum per ductus *ſecretorios* exprimatur quicquid fuerit ſanguinis *tenue* & *aquoſum*: ita particulis fluidioribus continuò extruſis, neceſſe eſt, ut ſanguinis reliqui *compages* ſit *arctior* multo & *conſtrictior.* Igitur ſi non omnino prodeant menſes, eos præ morbo aut *craſſos*, aut *viſcoſos*, aut *glutinoſos* fieri docet *Hippocrates*[a]. Adeo ut licet hæc quæ ſequuntur ſymptomata à *plethorâ* proficiſci queant, magnâ tamen ex parte *plethoræ cum lentore conjunctæ* ortum debent; accedente ſaltem *lentore* in deterius eunt: qui tamen *lentor* cùm à *plethorâ* proveniat, minimè obſtat, quo minùs ſymptomatum, quæ *ſuppreſſis* à *vaſorum vitio* menſibus ſuperveniunt, cauſa agnoſcatur *plethora.* Atque hoc animo tenebit Lector, ut eadem ſæpiùs iterandi tædio parcatur.

(a) *Morb. Mul.* I. 10.

Cùm

Cùm autem *plethoræ* acceſſerit *lentor*, evaneſcit illa, quæ ſuppreſſioni à *vaſis* ortæ propria eſt, *pulsûs vehementia*: quippe ita vim priſtinam remittit *pulſus*, ut jam tandem *imbecillis*, *rarus*, atque *inæqualis* fiat. *Lentore* enim inducto, propter compagem ſanguinis ſtrictiorem parcior fit ſpirituum ſecretio: ſpiritibus verò minùs copiosè influentibus, & corde adeò debiliùs contracto, *imbecillior* erit ſanguinis in arterias projectio. Unde etiam *pulſus imbecillis.* Ad hoc illud etiam accedit, *pondus* nempe ſanguinis in *plethorâ* auctum: ita cùm major moles movenda ſit, impetu debiliore ſanguinem extrudet cor. Increſcet adhuc *pulsûs imbecillitas*, eò quòd cùm major ſit ſanguinis viſcoſi quantitas, major erit particularum inter ſe niſus & affrictus, earumque difficilior à ſe invicem divulſio: unde minor ſanguinis propter majorem reſiſtentiam *velocitas*, & *pulſus* proinde *imbecillior. Velocitate* porro *imminutâ*, ad nervorum origines *tardiùs* deducitur, qui in ſpiritus abire debet, ſanguis: itaque ii qui jam in nervis hoſpitantur ſpiritus minùs protruſi, ſegniùs in cordis fibras influunt; unde longioribus intervallis iteratur cordis contractio, & *rarior* fit *pulſus.* Etiam *inæqualis* erit *pulſus*, tum *ictûs* tum *intervalli* reſpectu; quia cùm novus continuò ferè in ſanguinem *lenteſcentem* traducatur *chylus*, fieri nequit ut æqualis ſit ſanguinis totius temperatio, eademque particularum omnium cohærentia: molis igitur ſanguineæ cùm pars alia ſit tenuior, alia rurſus viſcidior, pro varie-

tate

tate texturæ quâ gaudet ſanguis ad nervorum oſcula allabens, varia erit ſpirituum ſecretorum copia, à ſanguine ſcil. laxiore major, à conſtrictiore minor: ita ſpiritibus *inæqualiter* ad cor derivatis, *inæqualis* etiam erit cordis *contractio*, non quoad *tempus* modò, ſed & *impetum*. Itidem *pulſum inæqualem* efficiet ſanguinis, qui in cordis ventriculos influit, *craſis inæqualis*: *lentum* enim ſanguinem, utpote compactum magis & renitentem, tardiùs & debiliùs projicit cordis *ſyſtole*; *tenuem* verò, minore reſiſtentiâ præditum, eadem vis citiùs & validiùs extrudit.

Eodem modo ſe habet *pulſus*, ſi ſuppreſſionis origo ab alterâ quam attulimus causâ provenerit, *ſanguinis* ſcilicet *qualitate* vitiatâ: ea enim quanquam variis modis inquinari poteſt, nullis tamen ita vitioſa fiet, ut menſes valeat reſtringere, niſi ſimul adſit *lentor*. Igitur in hoc caſu, tanquam *unicum* ſanguinis vitium, habendus eſt *lentor*: à quo *ſuppreſſionem* inferri poſſe ſuperiora ſatis evincunt. Ita quemadmodum *plethora* ſanguini tandem *lentorem* inducit, ſic etiam *lentor plethoram* parit: obſtructis quippe craſſo ſanguine arteriis *capillaribus*, intra reliqua vaſa coacervatur ea, quæ ſingulis menſibus effundi debuit, ſanguinis portio. Ita quâcunque de causâ ſupprimantur menſes, exurget tandem *plethora*, quæ quomodo inferat ea, quæ à ſuppreſſis menſibus ſequi ſolent, ſymptomata, paulo jam diſtinctiùs explicandum eſt.

Redundante igitur in *uteri vaſis* ſanguinis

copiâ, cùm aliqua ejus pars firmiùs hæreat, & abripi per tenuia capillaria non poſſit; *arteriolæ*, in quibus hæc inchoatur obſtructio, magis magiſque ſenſim extrorſum trudentur ab eo, qui continuò allabitur, ſanguine: qui, ſuccedente ob partium niſum calore, calorem pariter concipiet, & *Inflammationem* pariet: quæ frequentiùs fit, quando in *ipſo fluxu* ſubitò reſtricti ſunt menſes. Perdurante *inflammatione*, ſi partes ſolidæ ab humoribus corroſæ & laceratæ fuerint, inſequitur *Ulcus*: nonnunquam etiam, ſi acceſſerit corruptio, *Gangræna*: exempla ſuppeditabit *Hildanus*[a].

Arteriæ vehementiùs *pulſant*, quia ſuppreſſis menſibus ita redundat ſanguis, ut tum ob *copiam* quidem canalium tunicas latiùs *diſtendat*, tum verò ob auctum *momentum feriat* validiùs. Igitur hæc *arteriarum pulſatio* in iis præcipuè obſervatur, quibus *vaſorum vitio* recenter ſuppreſſi ſunt menſes. Cùm enim ſemel *lentorem* contraxerit ſanguis, ita ut minùs velociter circuletur, ceſſat ea in *arteriis pulſatio*, ob momentum ſanguinis debilius, quanquam minimè interim deficiat *plenitudo*. *Lenteſcente* quippe ſanguine, parciùs ſeparantur ſpiritus; unde corde motum ſuum admodum debiliter peragente, fluidum impetu languidiore in arteriarum tunicas defertur: ideo ea ſenſim labaſcit *pulſatio*.

Spina dorſi frequenter *dolet*, quoniam *medulla ſpinalis*, uti eſt ſenſu acutiſſimo prædita, ita

(a) *Cent.* 2. *obſ.* 62, 63, 64.

preſſione

preſſione eâ, quæ ab arteriis diſtentis oritur, facilè affici ſolet. Ideo *Variolarũ* imminentium ſignum *diagnoſticon* habetur *Spinæ* dolor: quem quidem in *variolis* non ſecus ac in ſuppreſſis menſibus, excitat nimia vaſorum *plenitudo*. Orietur etiam, inveteraſcente morbo ad *Articulos dolor*, propter exquiſitum *Perioſtei* ſenſum: quo fit, ut, cùm ſanguis *copiâ* & *lentore* ſimul peccans, vaſa, quæ *Perioſteo* intercedente oſſibus inſeruntur, ſupra modum diſtendat, tenuis illa membrana multùm diſtrahatur: quæ tamen ad *Articulos* potiſſimùm diſtrahetur, quia circa *oſſium extremitates* vaſorum longè uberior copia *Perioſteum* pertranſit.

Frigoris caloriſque viciſſitudo ex iis quæ de *Febre intermittente*, capite octavo, diximus, ſatis commodè deduci poteſt: hæc enim *viciſſitudo* nihil aliud eſt, quàm *Febricula*, gradu licet multò remiſſiore, *intermittens*. Hinc ſuppreſſis menſibus *Quartanam* acceſſiſſe narrat *Foreſtus* [a]. Atque hæc quidem *frigoris caloriſque* per vices acceſſio haud futile ſignum eſt, quòd ſanguis in iis, quibus ſupprimuntur menſes, jam tum incipiat *lenteſcere*. Itaque in *tertiis* menſibus ſi mulieri non prodierint, *febrem erraticam* & *horrorem* accedere ſcribit *Hippocrates* [b].

Venarum in *pedibus cruribuſque Varices* non tantùm à ſanguinis *exuberantiâ*, ſed regreſſu in *Venam Cavam* aliquatenus tardato oriuntur. Accumulatâ enim *plethorâ*, diſtenditur adeò atque intumeſcit *uterus*, ut neceſſariò *ramos Ilia-*

(a) 3. 34. (b) *Morb. Mul.* 1. 4.

eos multùm comprimat; comprimendo verò ſanguinis per eos refluxum moretur. Ita circuitu in *cruribus* admodum languente intumeſcent *venæ*; in quibus quoniam ſint, *Valvularum* interjectu, diſtinctæ quaſi *cellulæ*, non *æqualiter* turgeſcent latera, ſed tumores quoſdam, ut ita dicam, *geniculatos*, quos *Varices* appellant, efformabunt; in iis ſcilicet, quæ à duabus *valvulis* comprehenſa ſunt, *intervallis*. Quo autem magis à corde diſſitæ ſint venæ, eò turgidiùs eminent *Varices*: quia cùm major ſit fluidi incumbentis *altitudo*, major etiam erit ad *extremitates* canalium *preſſio*. Accedente *lentore* intenſiùs adhuc intumeſcent *Varices*; quia languente ſanguinis *velocitate*, tardior multò ſit per *venas Iliacas* recurſus.

Quòd ſi paulò diutiùs fiat iſta à *plethorâ* diſtenſio, laterum fibræ ſanguinis impetu dimotæ & ſejunctæ ita fatiſcent, ut per ipſarum rimas humores facilè exudent: ita aditu in vaſorum interſtitia ſemel patefacto, perenne fiet ſtillicidium; unde ſenſim increſcet *Tumor*. Qui ad *inferiora* potiſſimùm, uti *pedes*, *crura*, & *hypochondria*, naſcetur; quia cùm difficilior & tardior ſit in his *infimis* canalibus ſanguinis ad cor recurſus, & gravior incumbentis fluidi moles, uti jam oſtenſum eſt, ibi major erit in latera vaſorum niſus, & proinde facilior in interſtitia illa fluidi eruptio. Hinc paucis, quibus ſupprimuntur menſtrua, hujuſmodi *Tumores* abſunt: in quibuſdam etiam *Rheumatiſmi* & *Podagræ* ſpeciem præ ſe ferunt, quâ quidem mulieres prorſus immunes eſſe ſcribit

bit *Hippocrates* [a], niſi defecerint menſes. Hos à *plethora Tumores* proficiſci ideo quoque haud abſurdè contendas, quòd *humidi temperamenti* mulieres, quibus diutiùs durant menſtrua, ſuppreſſo profluvio, *citiùs* intumeſcunt: quale *Hippocrates* temperamentum *Occidentalium* [b], quas vocat, fæminarum eſſe proprium obſervat; ſiquidem illi iſta plaga ita *frigida* & *aquoſa* videatur, ut incolis & *ſuppreſſionem menſium*, & proinde *Tumores* inducat. Atque hi quidem *Tumores*, utplurimum *laxi* ſunt, non raro tamen in abdomine *duri*, inſtar *nodi* aut *tuberculi* cujuſdam, obſervantur: in quibus id ſatis ſingulare eſt, quòd non jugiter excreſcant, ſed modò turgeant, modò penitùs ſubſidant, ita ut hi ad *Hyſterica ſymptomata* reducendi ſint *Tumores*, de quibus in ſequentibus dicetur. Talia circa inguen *tubercula*, retentis menſibus, obſervat *Hippocrates* [c]. Quod ſi longiùs perſeverârit ſuppreſſio, *lentore* accedente, ita ſenſim langueſcit circuitus, ut, motu per vaſa minima imminuto, ſanguinis particulæ tenaciùs inter ſe cohærentes, *obſtructiones* in cæteris canalibus, *Lymphaticis* præſertim, qui omnium ſunt tenerrimi, facilè pariant. Ita humorum *viſciditas*, fibrarum *laxitati* conjuncta, *Hydropem* inferet, qualem in ſuppreſſis menſibus deſcribit *Foreſtus* [d]. Frequenter etiam in ipſo *utero* ſuccreſcit *Aqua intercus*, quam & ſæpe notat *Hippocrates* [e]: qui quidem morbus *Virgines* potiſſimùm afficit, eodem annotante *Hip-*

(a) *Aph.* 6. 29. (b) *De Aër.* 12. (c) *Nat. Puer.* 7. (d) 19. 34. (e) *Morb. Mul.* 1. 2.

pocrate,

pocrate[a], quia in iis faciliùs ſupprimuntur menſes, uti poſtea dicetur. Pariter ſi aliæ evacuationes,uti *Hæmorrhoidum*,*Urinæ*, *Diaphoreſeos* &c. ſuppreſſæ fuerint, propter *plethoram* in corpore coacervatam, frequentiſſimè ſuccedit *Hydrops* : etiam noſtræ de *plethorâ* ſententiæ ulteriùs adhuc favet quotidiana illa de *guloſis* & *bibacibus* obſervatio, quòd in *Hydropem* præ cæteris multò procliviores ſint.

Hæc quæ à canalibus nimiùm oppletis oriuntur mala, *Ventriculo* imprimis & *Inteſtinis* nocitura, facilè ſentiet, quiſquis vaſorum, ad eas partes reptantium, multitudinem penè infinitam perpendat. Quippe ob humores plethoricos in ipſis vaſorum tunicis quædam quaſi *Inflatio* ſentitur: quæ cùm ſpirituum per *nervos* influxum, uti dictum eſt, intercipiat, langueſcit admodum *motus* ille ventriculi & inteſtinorum *Periſtalticus*, quo in tenuem *chylum* rediguntur alimenta. Ita ut his *Chyloſeos* inſtrumentis, ob ſpirituum inopiam, minùs vividè ſe moventibus, non tantùm *tardiùs*, ſed *imperfectiùs* etiam comminuatur *chylus* : unde etiam majore copiâ intra *primas vias* accumulatur, & quendam *plenitudinis* ſenſum inducit. Adhuc *crudior* erit & *viſcidior* chylus, ſi adſit *lentor* ſanguinis; cùm enim in *lentore* motus ſanguinis ſit imbecillior, & cohærentia multò tenacior, non modò minor ſpirituum in *Muſculos* derivatio, ſed minor etiam erit in *Glandulis ventriculi & inteſtinorum* liquidi ſecretio : ita ut alimenta liquido eo, quo hume-

(a) *Morb. Mul.* 1. 87.

ſcere

ſcere & molliri ſolebant, defraudata, minùs ritè diſſolvi queant; inde longior in inteſtinis *chyli* mora, & compages craſſior. Igitur ferè ſemper menſium ſuppreſſorum comes eſſe ſolet *Alvi pigrities*: tum quia, *motu* inteſtinorum *imminuto*, minùs detruſæ ſint fæces, tum quia præ *ſiccitate* per ſe tardiùs exire queant. Hinc alia elucet ratio, cur plethorico ſanguini neceſſariò tandem accedat *lentor*; quia ſcilicet *chylus*, ob motum ſtomachi & inteſtinorum in *plethorâ* imminutum, minùs comminuitur, adeóque magis craſſeſſens cum ſanguine circulatur. Vera quippe eſt *veterum* ſententia, id quod in *primâ* concoctione crudum eſt, in *ſecundâ* aut *tertiâ* nunquam digeri. Et hunc quidem *chyli lentorem* ſuppreſſioni menſtruæ brevi ſuccedere ſatis manifeſtum eſt, quòd mulierum, quibus ſuppreſſi ſunt menſes, prima ferè ſemper ſit de *Ventriculo* læſo querimonia. Hinc ſanguis craſſior factus minutiſſima, quæ per *faciem* excurrunt, vaſa nequit pervadere; unde *Genæ pallidæ* & *decolores*.

Chylus autem ſi diutiùs æquo in his pomæriis moretur, ea vitia contrahet, quæ liquoribus *ſtagnantibus* ferè ſemper adſunt, cujuſmodi ſunt *Putredo* & *Acor*: cùm verò ſine quodam partium *motu putreſcere* nequeat *chylus*, quicquid *aëris* in eo continetur, fortiùs quoque agitabitur: qui ſi *intus* ſit concluſus, *Flatus* & *Murmura* excitabit; ſi *foras* eliminatus, *Ructum*. Multifariam autem oriuntur ventriculi & inteſtinorum *Tormina*, tum quia canalium fibras *intus* vehementer admodum diſtrahit ſanguis

ple-

plethoricus, tum quia *extra* chylus jam in *Acidum* mutatus pungit vellicatque; utrâvis enim de causâ inferetur *Dolor*: qui ſi intenſior ſit, ſtimulo ſuo muſculoſam *ventriculi* tunicam laceſſet, eaque adeò violentiùs contracta, *Vomitum* provocabit.

In *corpore* ſentitur *Gravitas*, quia ſolenni menſium evacuatione inhibitâ, tum reverà creſcit corporis *pondus*, tum imminuuntur etiam *vires*: quæ quandocunque deficiunt, corpus, etiamſi reverà *levius* ſit, *ſentienti* tamen *gravius* videtur. Si enim dimidias ei, qui pondus ſuſtinere debet, vires detraxeris, idem eſt ac ſi duplum impoſueris. Suppreſſis verò menſibus ſequitur virium *imbecillitas*, quia vaſa ſanguinea & in cerebro & in cæteris quibuſcunque corporis partibus ita ſupra modum intumeſcunt, ut nervos, quibus adjacent, premant admodum & conſtringant; adeò ut tum minor liquidi nervoſi fiat ſecretio, tum minor etiam, pro ratione liquidi ſecreti, in membra derivatio. Itaque ſpiritibus ad hunc modum interceptis, oriuntur *vires imbecilles*. Ita ſuppreſſis menſibus ſequuntur *duo illa*, quæ apud *Authores* ſtatuuntur *plethoræ genera*; increſcente enim indies *ad Vaſa plethorâ* tandem ſuccedit etiam quæ *ad Vires* dicitur.

Cùm ad hunc modum canales infarciat ſanguis redundans, *Glandulæ*, utpote ex *vaſculis* tenuiſſimis convolutæ, & carne parum ſuffultæ, ſiquæ aliæ corporis partes, labem ſatis promptè excipient: inter quas nullæ quidem promptiùs, quàm eæ quæ ad internam *Tracheæ* tunicam inſerun-

inſeruntur; quod ex *perſpiratione impeditâ*, ſive ut vulgò loquimur, *ſuſcepto frigore*, quotidie experimur. Perſpiratione quippe impeditâ *Glandulæ Tracheales* ideo tument, quia obſtructis poris cutaneis, major ad cæteras glandulas derivatur ſanguinis copia; unde major quantitas materiæ per ipſas ſecernitur: ita *Tracheales*, hâc majori humorum copiâ oppletæ, turgeſcunt atque infarciuntur. Viſcidus igitur humor cum *Tracheæ Glandulis* ſemel inhæſerit, nerveas propagines, quibus circum undique veſtiuntur *Glandulæ*, ita premit & vellicat, ut neceſſariò *muſculi*, quibus *nervi* inſerviunt, in contractionem excitentur: muſculis verò *Tracheæ* contractis, per *os* exprimitur *Aër*, ſeu quod idem eſt, fit *Tuſſis*. Quam quidem, cùm *Dyſpnæam* comitem non habeat, ab his *Glandulis* potiùs quàm à *Pulmonibus* proficiſci credimus; quippe ſi in *Pulmones* inciderit materia redundans, *Tuſſim* excitare poſſe vix videtur, niſi & ſimul inferat *ſpirandi moleſtiam*: quæ ſanè in ſuppreſſis menſibus perquam familiaris eſt. Sanguine enim in Vaſis *Pulmonum* Capillaribus reſtitante, *Veſiculæ Bronchiales*, quæ arteriis ubique interjectæ ſunt, tum pondere nimio laborant, & quendam *Gravitatis* ſeu *Anxietatis* ſenſum excitant, tum in ſpatium anguſtius compreſſæ, ad *aerem* per vices intromittendum expellendumque ineptiores fiunt: ita ut ſanguine magis indies ſtagnante, non niſi difficulter admodum peragatur *Reſpiratio*. Ita à potu largiori *Dyſpnæam* inferri ſcribit *Hippocrates* [a]. Quin graviùs adhuc

(a) *Prædict.* 2. 5.

huc lædetur reſpiratio, ſi *Thoracis muſculi*, uti plerumque fit, vel ita peccante materiâ oppleti ſint, vel ſpiritibus, ſive ob *plethoram* nimiam ſanguinis ſive *lentorem*, deſtituti, ut munere ſuo minùs rite defungi queant, & *coſtas* nec validè ſatis ſurſum *elevent*, nec deorſum *premant*: unde parcior aeris ex *Veſiculis* expreſſio, & gravior in ſpirando *Pulmonum* labor. Etiam aliquando ab inflatis *Utero* & *Hypochondriis*, oritur, aut ſaltem augetur *Dyſpnæa*; quia *Diaphragmate* ſurſum intra *Thoracem* protruſo, ita coarctatur *pectoris* cavitas, ut debitæ *Pulmonum* expanſioni deſit ſpatium; unde ſpirandi difficultas: cui malo maximè obnoxii ſunt ii, quibus *Thorax* anguſtior eſt, uti experiuntur *Gibboſi*. Quòd ſi hoc *Pulmonibus* diutiùs incumbat malum, ſuccreſcet, quod gradu tantùm à *Dyſpnæâ* diſcriminatur, *Aſthma*.

Et hæc quidem in *Pulmonibus* orientur ſymptomata, etiamſi adhuc *intra* canales ſanguineos coerceantur humores plethorici: qui ſi tandem *extra* vaſa profluant, & in *folliculis Bronchialibus* ſive potiùs in *interſtitiis* eorum ſedem figant, eos multùm undique diſtendent; unde paulatim increſcet *Vomica*: quod quidem vocabulum, ſi *Vomicam* à *Phthiſi pulmonari* diſtinctam eſſe volumus, humoribus *intra Pulmones* quidem effuſis convenit, *veſiculâ* tamen ſive *Cyſti* propriâ adhuc contentis; ita quia nullum cum *Bronchiis* commercium habeat, aut profundiùs ſaltem deliteſcat *Vomica*, nulla etiam per *Tuſſim* fiet *Puris* excretio. Nec in *interſtitiis* ſolùm, ſed & in *Glandulis*, quibus plurimùm

plurimùm ſcatet interna *Bronchiorum* tunica, accreſcere poteſt *Vomica*: eæ quippe *Glandulæ*, quanquam in ſano corpore oculis vix percipi queant, accedente morbo diſtendi admodum poſſunt & *grandeſcere*: quod in reliquis *Glandulis*, *Pericardii*, putà, *Pleuræ*, *Peritonæi* &c. quæ extra morbum aciem oculorum fugiunt, frequenter obſervamus. Hujuſmodi ſanè *Veſiculas* non ſemel vidi, nunquam tamen æquè conſpicuas reperi, ac in Fæminâ quâdam, quæ *Tabe*, menſes ſuppreſſos inſecutâ, interiit. Hujus in ſiniſtro latere univerſus *pulmo* materiâ purulentâ ita differtus eſt, ut ad *Scirrhum* penè accederet: immiſſo cultro exiit *pus*, non circumquâque diffluens, ſed *diſtinctis Veſiculis*, plurimùm quidem *turgentibus*, non *ruptis* tamen, incluſum: quâ de re ut certior fierem, *Veſiculas* quaſdam aquâ tepidâ ita elui, ut omni tandem *pure* exhauſto, oculis integræ atque indivulſæ exhiberentur. Quòd ſi demum hæ *Veſiculæ* inflammatæ & diſruptæ fuerint, facto *Ulcere* ſuccedit *Tabes*. Cujus quidem cauſa frequentiſſima apud Authores ſtatuitur, aut evacuationis ſolennis ſuppreſſio [a], aut plenior alimenti ingurgitatio: utrinque ſcilicet ea, quam volumus, inducitur *plethora*. *Muliebrium* verò *Phthiſeων* uſitatiſſimam originem agnoſcit *Mortonus* [b] menſes obſtructos; quas quidem, quando ab hoc fonte derivantur, *Lethales* pronuntiat *Hippocrates* [c].

Nec ſua meliùs *Cordi* conſtat, ſuppreſſis men-

(a) *Willis Pharm. Rat.* 82. (b) *Phthiſiol.* 3. 9. (c) *Præd.* 2. 13. *Morb. Mul.* 1. 6.

ſibus, *contractionis remiſſioniſque* norma: accumulatis enim intra vaſa penè ad rupturam uſque humoribus, ſanguis, qui univerſum ferè *Aortæ* truncum obſidet, liquido, quod à *Corde* protruditur, validiùs multò renititur, quàm cùm minor eſſet in canalibus plenitudo: ſanguinis enim *renitentia* eſt ut *particularum copia.* Ita liquidum, hoc impeditum obſtaculo, quo minùs liberè foras profluat, majore quàm conſueverat copiâ intra *cordis Ventriculos* turgeſcit, & cor adeò nimio *pondere* laborat admodum & penè *ſuffocatur*: ſpiritus interim in fibris motricibus compreſſi, & quaſi *ſtimulo* quodam excitati, vires ſuas vividiùs exercent, ut ſanguinem forti ſatis impetu foras protrudant. Corde autem vehementiùs contracto, ad *Sternum* altiùs inſurgit *Conus*, & in *Coſtas* ictu quodam impingit, qui proinde dicitur *Palpitatio*, Ob hanc ſanguinis in Arteriis *renitentiam*, neceſſe eſt, ut vehementiore impetu contrahatur *Cor*, quia vis ea, quâ ſanguinem projicere conatur, repercuſſa quaſi & reverberata in ipſum denuò recidit; ita ut impetus, qui in ſanguinem per *Arterias* propellendum fieri conſuevit, in *Cordis Fibras* exerceatur: unde Cordis violentior concuſſio, & altior ad *Coſtas* inſultus. Ad hunc modum ſi uberiùs increverit *plethora*, ſingulis arteriarum pulſibus *palpitabit* etiam *Cor.* Adhuc moleſtior fiet *Palpitatio*, ſi *Plethoræ* ſanguinis *lentor* acceſſerit; quia globulis ſanguineis arctiùs inter ſe cohærentibus, major erit ea, quam in *Aortæ* trunco fieri diximus, *renitentia.* Igitur

tur morbis iis, in quibus *lentior* reperitur ſanguis, ut *Rheumatiſmo*, *Paſſioni Hyſtericæ*, *Chloroſi* etiam & *Cachexiæ* [a], comes ferè aſſidua adeſt *Palpitatio*.

Ulteriùs porrò indies creſcente *Plethorâ*, Cor nimiæ ſanguinis copiæ ſuccumbit; deficiunt quippe, quæ tanto ponderi movendo pares ſint, vires. Motu adeò cordis ſuſpenſo *intermittit pulſus*; & quia curſus ſanguinis in præſens ſiſtitur, nulla fit in cerebro ſpirituum ſecretio, unde *animi deliquium*, ſive *Syncope*. Poteſt etiam prohiberi contractio cordis à *preſſione*, quæ in *cerebro* à vaſis plethoricis oritur, quæque ſpirituum iter per *nervos* intercipit. Ad hoc vaſa cordis *Coronaria*, cùm plurimùm diſtenta ſint, nervos etiam vicinos comprimunt: unde influxu ſpirituum præcluſo, otiantur fibræ, & nulla fit è corde ſanguinis projectio.

Capitis dolorem quomodo inferat *Plethora*, alibi oſtendimus; ideo ſuppreſſis menſibus neceſſarium eſſe dicit *Celſus* [b], ut in *Capite* fiant *dolores acerbiſſimi*. Hi quidem *Gravedinoſi* erunt, propter ſolam, quâ canales quaquaverſum urget *Plethora*, *preſſionem*, præcipuè ſi affuerit *Lentor*; *Pulſantes* etiam, quia cùm in *Arteriis* uberiùs coacervatur ſanguis, & impetu vehementiore propellitur, validior erit in latera humorum *ictus*, & major fibrarum *diſtractio*: unde *Dolor cum pulſu* excitabitur. Ad *Sinciput* tamen & *Occiput* ſentiri ſolent *dolores*, quia *Dura Mater*, in quâ præcipua eſt *doloris* ſedes, *Suturæ Parietali* & *Lamdoidali* firmè connectitur;

(a) *Willis Phar. Rat.* 263. (b) 2. 7.

tur;

tur; ita vaſa, quæ per eam diſſeminantur, & *intus* plurimùm diſtracta ſunt, & *extra* oſſibus compreſſa: in his igitur canalibus plenitudine admodum turgentibus, & ad ſolidum impactis, acrior erit *Doloris ſenſus*. Multa etiam *Duræ Matris* vaſa per tenues utriuſque *Suturæ* rimas in *integumenta Capitis* funduntur: adeo ut ab his fortè propter *tunicas* exuberante ſanguine dimotas, & *foramina* quæ pertranſeunt anguſtiora, haud exigua *Doloris* pars oriatur. Itaque ii, quibus *Suturarum* juncturæ arctè nimis inter ſe coaluerint, *Cephalalgiâ* utplurimùm graviter laborant. Ab hujuſmodi *Dolore*, ſi vehementior fuerit, ſatis patet, quomodo contumaces inferantur *Vigiliæ*.

Hic quidem *Capitis* in ſuppreſſione menſium *Dolor*, utcunque familiaris ſit, non ab occultâ aliquâ cum *Utero Sympathiâ*, ſed ab ipſius *Cerebri ſtructurâ* oritur: quod cùm ſit viſcus omnium *tenerrimum*, injurias minùs, quàm reliquæ partes, ſuſtinere poteſt. Hoc etiam de *Capite* & *Pulmone* annotari debet, quòd in iis multò faciliùs atque altiùs, quàm in reliquo corpore, ſuſcipitur ea, quæ à *menſibus ſuppreſſis* oritur, labes; hæ quippe partes omnium ſunt molliſſimæ, & humorum incurſui minimè renituntur. Itaque in omni ferè morbo graviùs plectuntur. Præcipuè verò, ſi in *ipſo fluxu* reſtricti ſunt menſes, ſequi frequenter ſolet *Capitis Dolor* & *Hæmoptoe*.

Cerebro autem ſemel affecto, in mali conſortium ob viciniam facilè trahuntur *Oculi*, & ſimili pondere ob canales nimiùm refertos *laborant*,

borant, nonnunquam etiam *intumeſcunt*: quemadmodum & eos *gravari* cernimus, ſimul ac in cerebro langueſcant ſpiritus, ſeu quod idem eſt obrepat *Somnus*. Ulteriùs adhuc ſerpente malo, *Oculi* ita affecti ſunt, ut *Vertiginem* inducant: cujus quidem morbi rationem primus expoſuit *Bellini*. In eâ enim quæcunque oculis obverſantur, utcunque quieſcentia & immota ſint, *rotari* tamen & *circumagi* videntur. Quippe cùm motus rerum externarum non aliâ ratione ab oculis percipi ſoleat, quàm per mutationem loci, in quem veniunt *Species* intra oculum perductæ, ſive imagines in *Retinâ* depictæ; quocunque modo *Specierum diſtantia* mutetur, *Objectum moveri* videbitur. *Mutari* autem poteſt *diſtantia*, vel quia objectum reverà moveatur, vel quia oculus moveatur immoto objecto, vel denique quia *Nervi Optici* filamenta loco ſuo dimota ſint. *Nervo* enim *Optico* ſive *Retinâ* dimotâ, *Radii* ab objectis emiſſi non in eaſdem oculi partes incidunt, ſed pro vario *Retinæ* motu diverſas; ita ut dum *Imagines* in *Retinâ* locum mutant, *Objecta* tanquam locum perpetuò mutantia videantur. Cùm itaque *Arteriæ* ad oculi fundum diſſeminatæ ſanguine Plethorico ſupra modum turgeſcant, *Retina* ſeu *Nervi Optici* expanſio, *pulſantibus*, quibus contigua eſt, *Arteriis*, loco ſuo dimovebitur, adeoque Imago *Radiantis*, in ipſam incidens, locum quoque immutabit: unde ipſum quoque moveri videbitur *Objectum*, ſeu quod idem eſt ingruet *Vertigo*.

Diſtentis

Diſtentis ad hunc modum *Cerebri vaſis*, facilè concipitur, quomodo tandem ſuccedat *Apoplexia*, morbus *Vertigini* multùm affinis. Hujus quidem plurimæ cauſæ apud Authores ſtatuuntur; quas tamen accuratiſſimus de hoc morbo Scriptor *Wepferus*[a] ad *duas* claſſes redigit, eas ſcilicet, *quæ vel Arteriolas obſtruere poſſunt*, vel *ſpirituum per nervos effluxum intercipere.* Suppreſſis igitur menſibus ita paulatim increſcit *Plethora*, ut *Lentorem*, qualem modo deſcripſimus, inducat: qui ſi tenax nimiùm & compactus fuerit, ad minima cerebri vaſa adhæreſcit ſanguis. Canalibus igitur ſemel oppletis, augeſcit indies allabente lento ſanguine obſtructio, donec in eam tandem molem excreverit, ut *Arteriolarum* orificia penitus occludat: unde nulla ex Arteriis fiet in *Nervos* liquidi trajectio, adeóque nullus in corpore relinquetur *Senſus.* Ita brevi ſuccedet *mors.* Si tamen haud ita invaluerit obſtructio, ut omnes in nervis aditus præcludat, ſed aliquid adhuc liquidi nervoſi per tubulos derivari ſinat, liquidum illud, utcunque imbecillius ſit quàm ut cæteris *muſculis* movendis ſufficiat, *Cor* tamen & *Pectus* ſatis vividè movebit: *Cor* enim, uti & ex iis plurimi qui *Reſpirationis muneri* inſerviunt *muſculi*, *Antagoniſtis* deſtitutum eſt, ideoque minore multò ſpirituum copiâ in contractiones cietur, quia tollitur illa, quæ ab *Antagoniſtis* oritur, *contranitentia.* Ita ut *Arteriolis obſtructis*, poteſt *Senſus* omnis extingui, etiam *Fibrarum* omnium, niſi in *Corde* & *Thorace*,

(a) *Apopl. p.* 173.

race,

race, *motus*: in quo quidem conſiſtit *Apoplexiæ* natura. Poteſt etiam inferri *Apoplexia*, etiamſi abſit ſanguinis *Lentor*, ob *interceptum* nempe *ſpirituum* per nervos *effluxum*: qui quomodo ab *Arteriis* ultra modum *dilatatis* impediri poteſt, antea jam oſtenſum eſt. Eodem modo nervos comprimet, ſpirituſque intercludet, ſanguis *extra vaſa* in *Cerebro* effuſus; quod non raró in *Plethoricis* accidere ſolet. Igitur *ſanguineo temperamento* præditos, & *poculis* liberiùs uſos, *Apoplexiâ* frequentiùs corripi obſervamus.

Cùm *Inſania* ſit *delirium ſine Febre*, quicquid poterit inferre *delirium*, excitabit etiam *Inſaniam*. *Delirium* veró à motu ſpirituum vario & perturbato oritur, unde *Species* in *Cerebro* nullo ordine cohærentes ſuſcitantur. Spirituum veró perturbatio ſuccedet, cùm motus ipſorum nimiùm rapidus ſit, quod in *Plethorâ* facilè accidit, quia augetur moles ſanguinis & cordis impetus; unde vehementior *globulorum* in canalibus attritio: quæ cùm in *Cerebro* etiam fiat, & nervos nimis violentè premat, *tremores* nervorum confuſi erunt, adeoque & *Species* minùs diſtinctæ. Ita ab evacuatione quâcunque ſolenni inhibitâ[a] ſæpe ſequitur *Inſania*, præſertim ſi *æſtas* fuerit *ſicca*, aut præceſſerit *potus calidior*, à quibus omnibus inducitur *Plethora*; itaque etiam *Evacuantibus* curatur. Exemplum ad hanc rem ſatis appoſitum præbet *Foreſtus*, qui *Venæſectione* mulierem à ſuppreſſis menſibus *Inſanientem* ſa-

(a) *Willis Path. Cereb.* 445 & 493.

luti reſtituit [a]. Ita certum eſt illud *Hippocratis* effatum, *Inſanis* ſi *Varices* vel *Hæmorrhoides* ſupervenerint, *Inſaniæ Criſin* fieri [b]; idem etiam de *Menſibus Erumpentibus* dicendum.

Fluor Albus, cùm ex Uterinis Glandulis feratur, facilè erumpit, ſi Glandularum orificia paulò laxiùs dehiſcant: quæ quidem nihil promptiùs poſſit diducere, quàm humorum *Plenitudo.* Igitur quoties menſes denuo dimanent, ſemper ſubſiſtit *Fluor*; quia minuitur ad Glandulas *Plethora*: quibus quidem induciis dignoſcitur, utrùm morbus hic *Idiopathicus* ſit, an *Symptomaticus.* Ita reſtrictis menſibus, à ſanguinis redundantiâ oritur *Fluor Albus*; quod non modò evincit ratio, ſed & experientia confirmat: eæ quippe, quæ in ſuppreſſione menſtruâ huic malo maximè obnoxiæ reperiuntur, habitûs ſunt admodum *Plethorici.* Id etiam advertendum eſt, mulieres, quibus copiâ majore manaverit *Fluor Albus*, cæteris ſymptomatis, quæ à Menſibus inhibitis ſequi ſolent, minùs conflictari. In nonnullis etiam Menſium *Prodromus* & quaſi *Vicarius* reperitur *Fluor Albus.*

Paſſionis Hyſtericæ pleraque Symptomata cùm ſint *Spaſmodica*, uti accuratiſſimè commonſtravit Cl. *Williſius*, quale illud certè eſt quod à ſuppreſſis *Menſibus* oriri diximus, *Globi* ſcilicet in *Gutture* quaſi *aſcenſus*, videamus quomodo à *Plethorâ* deduci queat convulſio. Hujus quidem *duas* cauſas agnoſcit *Hippocrates* [c], *repletionem* nempe & *inanitionem*; quas ſi attentiùs

(a) *Lib.* 10. *obſ.* 24. (b) *Aph.* 6. 21. (c) *Aph.* 6. 39.

ſcru-

ſcrutemur, morbi iſtius rationem meliùs explicabimus, quàm ſi ſubtiles recentiorum *Hypotheſes* conſulamus. Quippe ad hunc modum illuſtrari poteſt ea, quæ hujus loci eſt, ex *repletione Convulſio*: quæ cùm ſit contractio inflatioque muſculi *involuntaria*, orietur, quoties in muſculum derivatur major liquidi copia, quàm quæ imperante *voluntate* impediri poſſit: ita duobus *Antagoniſtis* ad *æquilibrium* perductis, ſi alteri plus liquidi adjeceris, is in ſtatu contractionis continuo permanebit, donec in iſtum, qui in oppoſito latere eſt, æqualem liquidi copiam deduxeris. Hujuſmodi quidem major ſolito in *muſculum* liquidi influxus fiet, cùm ſanguinis Craſis ita inæqualis ſit, ut *Antagoniſtæ* Vaſa lentis humoribus quodammodo obſtruantur: quo fit ut in fibras alterius hujuſce muſculi major influat liquidi copia. Liquido igitur in Vaſis ſupra modum redundante, poteſt eſſe ita valida Muſculi contractio, quæ ab imperio voluntatis tolli nequeat; quòd ſi *Lentor* adſit, adhuc magis intra Fibras Motrices detinebitur liquidum, adeóque fortior fiet contractio. Ita ſi ad hunc modum infletur *Tracheæ* & *Oeſophagi* tunica muſculoſa, inferetur ſenſus quaſi *Globi* cujuſdam ad *Fauces* aſcendentis: ſimul etiam ingruet *Suffocationis* metus, quòd *Laryngis* Muſculi, eodem modo intumeſcentes, aeri introitum minùs liberum concedant. Atque huic malo maximè ſunt obnoxiæ, quibus aut *incertis periodis* redeunt, aut *guttatim* fluunt Menſes. Pariter à *Plethorâ* deduci poſſunt cætera *Paſſionis Hyſtericæ* ſymptomata

ptomata; quæ non modò à *ſuppreſſis Menſibus* ſequi ſolent, ſed etiam à *Fontanellis* & *Ulceribus* occluſis ſæpe excitantur: idem quoque in *Viris*, quibus periodica aliqua evacuatio reſtricta eſt, cap. 8. annotavimus.

Urinæ Stillicidium, quod in ſuppreſſione menſtruâ ſæpe fieri notat *Hippocrates*[a], à *Plethorâ* facilè deducitur. Vaſa enim Sanguinea, quæ *Veſicæ* inſeruntur, cùm plurimùm diſtenta ſint, Nervos ita comprimunt, ut parcior & difficilior multò fiat in Fibras Motrices ſpirituum derivatio: unde Muſculi ad *Urinam* foràs trudendam minor vis. Poſt aliquam verò moram ſpiriribus copiâ ſatis ubere congeſtis, eo *momento* in *Urinam* nitetur *Muſculus*, ut parvulam quandam illius portiunculam neceſſariò propellat: hoc verò impetu exhauſtis iterum ſpiritibus, motum ſuum ſuſpendere cogetur, donec novæ influunt ſpirituum ſuppetiæ: ita ſuperato ſenſim *per vices* obice, Urinam *guttatim* demittit *Veſica*. Quòd ſi Vaſa intenſiùs intumuerint, ita ut ſpiritus prorſus intercipiant, etiam prorſus *ſupprimetur Urina*; quia non ſuppetit aliqua idonea vis, quæ eam ex *Veſicâ* protrudat. Fiet etiam *Urinæ ſuppreſſio*, ſi *Veſicæ Sphincter*, *Spaſmo* correptus, exitum præcludat: vel ſi adeò *lentus* fuerit ſanguis, ut nulla inde fieri poſſit in ſubtiliſſimis *Renum* canalibus ſeri ſecretio.

Suppreſſis menſibus *ſanguis per aliena loca erumpens*, ſatis oſtendit eruptionem à *Plethorâ* ſuſcitari. Intra Vaſa enim quietus ſubſiſte-

(a) *Nat. Puer. 7.*

ret,

ret, niſi copiâ ita redundaret, ut amplius ſibi ſpatium poſceret, quàm quod largiri poſſit Vaſorum capacitas. Aucto igitur *Momento*, ita ut canalium impedimenta ſuperet, effluit ſanguis. Hæc per *aliena loca* eruptio in *Virginibus* magis quàm in iis *quæ pepererunt* familiaris eſt, uti obſervat *Hippocrates* [a]; in *Virginibus* enim anguſta admodum & conſtricta ſunt *Uteri* Vaſa, ita ut citiùs per ea inhibeatur ſolennis Menſium purgatio: adeóque ex *aliis* canalibus, quâ data eſt porta, effluat ſanguis redundans. In iis verò, *quæ pepererunt*, *Os Uteri* [b], uti loquitur *Hippocrates*, ſanguini exeunti magis patet, h. e. ipſo interprete, *Vaſa*, quia *Lochiorum* fluxu multùm *ampliari* & *dehiſcere* ſoleant, Menſibus, quandocunque erupturi ſunt, liberiorem præbent exitum: itaque id etiam adjicit, eas minùs frequenter ſuppreſſione menſtruâ laborare; ſuppreſſionem verò, ſiquando inciderit, faciliùs ferre, tum quia *Partûs Doloribus* aſſueverint, tum quia *Vaſa Uteri* multò *ampliora* habeant quàm *Virgines* [c]. Quòd ſi in *Virginibus* per alia etiam loca ſanguinis exitus præcluſus ſit, oritur *Febris Alba*, ſive *Chloroſis*; quæ nihil aliud eſt quàm ſymptomatum, quæ jam deſcripſimus, *congeries*.

Ex his pleraque ſymptomata ab aliis rebus, quæ *Plethoram ad Vaſa* inferunt, ſæpe oriuntur; uti exercitio nimis violento, potu aut calore immodico, præſertim verò evacuatione aliquâ inhibitâ [d]: quidni eadem etiam, *ſuppreſſis Menſibus*, *Plethoræ* tribuantur?

(a) *Morb. Mul.* I. 9. (b) *Ibid.* I. I. (c) *Ibid.* (d) *Willis. Bellin. paſſim.*

Plu-

Plurima ex his, quæ expoſuimus, ſymptomata à ſuppreſſis Menſibus ingruere notat accuratiſſimus *Hiſtoriæ Medicæ* Scriptor, *Hippocrates*; quæ etiam à *plenitudine* oriri paſſim docet[a], uti & ipſum Menſium profluvium. Satis ſingularis eſt ea, quam de *Phaethusâ* & *Nymaſiâ* narrat, Hiſtoria; quibus, poſt diuturnam Menſium ſuppreſſionem, corpus tandem *virile* factum eſt, ita ut *Hirſutæ* admodum & *Barbatæ* evaderent[b]. Ea enim, Menſibus inhibitis, ſuccrevit ſanguinis *redundantia*, quæ in Vaſis minimè contineri potuit; *Poris* igitur cutaneis humorum impetu ſenſim petefactis, in *Capillos* migravit quod erat liquidi ſuperfluum: nonnunquam etiam in *Lac* convertitur, quod in *Virgine* ſuppreſſionis Menſtruæ ſignum ſtatuit *Hippocrates*[c].

His ſymptomatis Fæminæ omnes haud æquè ſunt obnoxiæ; in his *Caput*, in illis *Pulmo*, in aliis denique *Venter* potiſſimùm afficitur: quippe ea eſt *Fluidorum* omnium indoles, ut ad eas partes decumbat humor redundans, quibus minor ſuppetit ad renitendum vis: unde in iis liberius materiæ affluenti hoſpitium. Hæc quidem partium imbecillitas in diverſis Fæminis perinde varia eſt, ac ſunt animi mores; nec duas fortè reperias, quibus, in ſuppreſſione Menſtruâ, ſibi invicem accuratè reſpondent ſymptomata. Quæ tamen ſymptomatum varietas huic morbo ita parum propria & peculiaris eſt, ut ei cum cæteris ferè omnibus, *Febre* præſertim, ſit communis.

(a) *Nat. Puer. ſ.* 7. *Morb. Virg.* 2. *Morb. Mul.* 1. 2. (b) *Epid. lib.* 6. (c) *Aph.* 5. 39.

CAP.

Cap. XI.

De Methodo in ſuppreſſis Menſibus Therapeuticâ.

PErcurſis jam ſuppreſſorum Menſium Symptomatis, & ad Theoriæ noſtræ normam explicatis, non alienum erit rem paulò ulteriùs perſequi, *Medendique* rationem expendere, nequid deſit quod ad *Plethoram* illuſtrandam afferri queat. Ea quippe *Medendi* unica eſt *intentio*, ut inſtauretur denuo, quæ Menſes reſuſcitet, *Plethora.*

Antequam verò *Methodum Therapeuticam* aggrediar, notandum eſt non ſemper eſſe in ſuppreſſis Menſibus *Medicinæ* locum, cùm omnis ſuppreſſio non ſit *morboſa*; ideo neque provocandi ſunt, quia fluere non debent Menſes. Ita in *Gravidis* & *Lactantibus* citra ſanitatis noxam deficiunt; aliquando etiam in *Obeſis* & *Athleticis*; in his enim per *Poros* egeritur, in iis in *Pinguedinem* migrat humidi redundantia. Pariter ſi per *aliena loca* erumpat ſanguis, ſaluti eſſe ſolet fluxus Vicarius: qui ideo, ſi nullo gravi ſymptomate comitatus fuerit, vix temperari, nedum reſtringi debet. Denique ſi ſanguis *deficiat*, ſi *Evacuatio nimia*, ſi *Morbus Chronicus*, aut *Inedia longa* præceſſerit, neutiquam ciendi ſunt Menſes, donec refectæ fuerint vires. Hujuſmodi quippe Fæminis

minis ita parùm nocet ſuppreſſio, ut morbum potiùs accerſeret, ſi intempeſtivè excitaretur fluxus.

Cùm itaque omnis ſuppreſſio *morboſa* vel à *canalium*, vel à *ſanguinis* vitio derivetur, duplex etiam erit curandi intentio; altera ad *Canales recludendos*, altera ad *emendandum ſanguinem* dirigenda.

I. Suppreſſionis, quæ à *Canalium vitio* oritur, ſigna in prioribus oſtenſa ſunt: quod quidem vitium facilè in canalibus ſuccreſcit, ſi aut præ *ſiccitate naturali* nimis indureſcant, aut *frigore* ſubito ſint conſtricti, ita ut Fibræ arctiùs jam inter ſe cohærentes renitentiâ ſuâ ſanguinis momentum exſuperent. Si igitur, *qualitate* ſanguinis illæsâ, obfirmati ſint *canales*, curatione adhibitâ oportet aut *Impedimentum Vaſorum imminui*, aut *vim ſanguinis intendi.*

1. Igitur ut Vaſorum Impedimentum tollatur, *relaxandæ* ſunt *Fibræ.* Ad hunc finem tepidè adhibentur *externa* remedia, qualia ſunt *Suffitus*, *Balnea*, *Fomenta*, ex herbis *emollientibus* & *penetrantibus* conflata. Particulæ enim ex plantis ſive *aquâ* ſive *igne* elicitæ, & intra *Uterum* ſuſceptæ, calore adjuvante & quaſi urgente, ita in Vaſorum Poros ſe inſinuant, ut Fibras à ſe invicem ſeparent & diducant; contactu autem Fibrarum inhibito, Vaſorum latera laxiùs explicantur, & fluido impingenti debiliùs reſiſtunt: ita Vi *Impedimenti* debilitatâ, iter ſuum per Vaſa expugnat ſanguis. *Externis* hiſce remediis plurimùm uſus eſt *Hippocrates*: quæ certè locum habent, non modò

cùm

cùm à *Vaſis* ſupra modum rigentibus, ſed etiam cùm ab ipſo *ſanguine* inducta ſit ſuppreſſio: quippe ſi relaxatis canalibus *Impedimentum* minuatur, idem eſt ac ſi auctum fuerit ſanguinis *momentum*. Igitur ſuppreſſis Menſibus *Fomenta* purgationi eſſe præmittenda monet *Hippocrates*[a].

2. Ne à *Canalibus conſtrictis* inhibeantur Menſes, *Vis ſanguinis* augenda eſt. Huic verò intentioni cùm eadem ſatisfaciat Medendi norma, ac quæ in altero ſuppreſſionis genere adhibetur, *Methodum Therapeuticam* Lector ex ſequentibus deducat.

Suppreſſio hæc quæ à *Vaſorum vitio* oritur minùs quidem frequenter accidit, curatu tamen eſt facillima: ea quippe, dum recens adhuc fuerit ſuppreſſio, *Externis* remediis plerumque cedunt, nonnunquam etiam, *æſtivo* præſertim tempore, *per ſe* aperiuntur. Quòd ſi diutiùs perſtiterit Vaſorum durities, *Plethora* indies accreſcens ſanguini tandem vitium inducit; unde altera, eaque multò frequentior, ſuppreſſorum Menſium cauſa in prioribus deducta eſt.

II. Cùm igitur à ſanguinis vitio ſive *Lentore* ortum ducat ſuppreſſio, eò dirigenda eſt omnis Medendi intentio, ut, ſublatâ partium cohærentiâ, is iterum ſanguini concilietur impetus, qui Uterina Vaſa perfringat. Quod ut aſſequerentur Medici, his potiſſimùm uſi ſunt inſtrumentis, *Venæſectione*, *ad Crura Cucurbitis & Frictionibus*, *Catharſi*, *Vomitu*, remediis denique, quæ, tanquam eſſent ad movendos Menſes *Specifica*, appellantur *Emmenagoga*.

(a) *Morb. Mul.* 1.25.

N 1. Ita-

1. Itaque ad tollendam ſuppreſſionem, *Venam*, ſi nihil impediat, *ſecari* ſuadet *Hippocrates* [a]: quod etiam unâ ferè voce præcipiunt, qui eum inſecuti ſunt, Scriptores; diſſentientes interim, quo potiſſimùm *tempore* & quo *loco* emitti debeat ſanguis. Alii quippe Venæſectionem *præmittunt*, alii contrà non niſi poſt *Purgantia* & *Emmenagoga*, tribus vel quatuor ante Periodum diebus, adminiſtrant; atque hi quidem in *Brachio*, illi autem in *Talo* inſtituendam eſſe cenſent. Utra potior ſit ſententia, ut meliùs intelligi queat, quærendum eſt, quomodo *intentioni Therapeuticæ* reſpondeat *Venæſectio*, ſeu quod idem eſt, *momentum* ſanguinis inſtauret. *Momentum* igitur ſanguinis, cùm conſiſtat in ratione *Copiæ* & *Velocitatis* compoſitâ, *Venâ ſectâ* fit imbecillius, niſi eâdem proportione increſcat *Velocitas*, quâ diminuitur *Copia*: quòd ſi major ſit *Velocitatis auctæ*, quàm *diminutæ Copiæ* ratio, *momentum* increbreſcit validius. Perforatâ Venâ, ſanguinis *Velocitatem* augeri probat, qui primus *Phlebotomiam* cum judicio aliquo illuſtravit, *Bellini* [b]; quia ſcilicet portione ſanguinis evacuatâ, imminuitur multum illius *impedimenti*, quo præcedens ſanguis ſanguini continuò affluenti reſiſtens moram injicit; remoto itaque obſtaculo, ita ut minor ſit particularum inter ſe niſus, *citatiùs* per Vaſa deferetur ſanguis. Ad quem verò gradum *velocitatem* perducat *Venæſectio*, ſeu utrùm ſanguinis momentum intendat an imminuat, ex variâ partium cohærentiâ col-

(a) *Morb. Virg.* 2. (b) *Sang. Miſſ. p.* 89. 94.

ligendum

ligendum eſſe monet Scriptor idem accuratiſſimus[a], Quandocunque enim à Venâ ſectâ ſequitur intima ſanguinis *dimotio*, ſeu quando ita rareſcit ſanguinis compages, ut à contactu mutuo divellantur particulæ, ea increſcit *Velocitas*, quæ ſanguinis *momentum* poſſit intendere; quia tum minor ſit in ipſo ſanguine partium reſiſtentia, tum uberiùs in Cor traducantur ſpiritus: ita ſanguinis *craſi dimotâ*, & Arterias extrorſum magis trudente, excitabitur *Pulſus*. At ſi nulla fuerit ſanguinis *dimotio*, imminutâ copiâ langueſcet ſanguinis *momentum*, & quia non ita amplum ſpatium ac priùs occupet ſanguis, *minor* erit etiam in Arteriis *Pulſus*. Hæc ferè de variâ *Momenti* poſt *Venæſectionem* immutandi ratione diſſerit Vir Scientiſſimus; in eo unicè Lectori minùs ſatisfaciens, quòd id argumentum citiùs quàm par erat dimiſerit, nihilque planè ſuggeſſerit, quod tanquam ſignum haberi poſſit, qualis demum ſit illa ſanguinis *Craſis*, quæ à *Venâ ſectâ* facilè diſtrahitur, qualis iterum ea quæ dimoveri nequit. Hoc enim minùs perſpecto, medenti parum conſtat, quonam modo ſanguinis impetum immutatura ſit *Venæſectio*; cujus remedii quandocunque anceps ſit fortuna, ab eo prorſus in ſuppreſſis Menſibus abſtinendum eſt, niſi forte ad *Symptomatum* vehementiam levandam inſtitutum ſit. Si enim copiâ detractâ *lentior* fuerit ſanguinis compages, non modò minor erit ſpirituum ſecretio, adeóque Cordis impetus imbecillior, ſed & increſcet

(a) *P.* 101. 112.

etiam ea, quæ *Capillaria* jamdudum obſidet, *obſtructio.* Itaque *principio* Morbi cùm ſanguis admodum *venteſcat*, non videtur in uſum trahenda *Venæſectio*, niſi id etiam certo aliquo indicio innoteſcat, tolli poſſe ſanguinis cohærentiam, ſeu intendi impetum: quòd ſi hoc innotuerit, ne tum quidem ad Menſes ciendos peritè ſatis adhibetur *Venæſectio*, ſi aliâ quâvis Medendi methodo augeri queat *Velocitas*, etiamſi nihil de *quantitate* detrahatur; diminuitur enim, quæ *Momentum* faciliùs adhuc excitare poſſet, *Plethora.* Ad hoc id etiam accedit, quòd tam *ſubitæ* evacuationis nulla videatur neceſſitas, quia Medicinæ moram concedat Morbus. Neque hoc ſanè prætermitti debet, quòd in iis, quibus ſuppreſſi ſunt Menſes, ita ferè *Vires* imminutæ ſint, ut ſanguinis miſſionem, à quâ adeò expedita inducitur humorum mutatio, minùs ſuſtinere queant. Neque etiam Fæminis remedium hoc facilè perſuadeas, quibus, dum ſanæ ſunt, *Venam* circa Menſium tempus aperire religio eſt; eſt enim apud eas certum quoddam in Medicinâ *Axioma*, & ab omni retro antiquitate derivatum, Menſibus, ſi jam erupturi ſint, officere *Phlebotomiam.* Quanquam verò à *Venæſectione*, ſi remediis præmiſſa fuerit, tam incertum plerumque ſit levamen, quia non certò ſecuturum eſt impetûs incrementum: nonnunquam tamen ſanguis ea de ſe præbet indicia, quibus ſi quis diligentiùs ſtuduerit, *Venam* haud inauſpicatò poterit ſecare. Talis indicii exemplum ſit, *Pulſus plenus & imbecillis*: qui, morbo

nondum

nondum inveterato, aliquando obſervatur. Itaque ad hunc modum conſtituto *Pulſu*, *Venæſectio*, ſi adhibita ſit, ſanguinis *Momentum* intendet. Quippe cùm ea ſit Arteriarum *plenitudo*, ut in ſpatium amplius excurrant *Tunicæ*, ſignum eſt non ita validam eſſe humorum *cohærentiam*; ſi enim denſa admodum & conſtricta fuerit compages, in molem anguſtiorem coirent particulæ, nec Arteriarum latera ita extenderent. Ita cùm fluida ſatis ſit ſanguinis compages, turgent ob *Plethoram* Arteriæ: at quia ſanguinis *copia* ſeu quantitas materiæ movendæ augetur, Vis autem Cordis *contractilis* ſive propellens non augetur, ſed fortè diminuitur ob *Plethoram*, neceſſe eſt ut, cùm major quantitas materiæ æquali vel minore Vi ſit movenda, minor ſit ſanguinis *Velocitas*; adeóque ſi imminuatur quantitas movenda, eâdem adhibitâ Vi, vel etiam auctâ, (quod poſt *Venæſectionem*, ſi inſignis fuerit *Plethoræ* gradus, fieri neceſſe eſt) augebitur *Velocitas*: unde vehementior Cordis impetus & *Pulſus fortior*. Ita in hoc caſu ſanguis miſſus *Pulsûs Imbecillitatem* tollit: ad quam quidem multùm facit *Tonus* Arteriarum remiſſior; unde tunicis ſanguini affluenti minùs renitentibus, deficit *Ictûs magnitudo*. Detumeſcente verò in Vaſis poſt ſanguinis miſſionem *Plethorâ*, imminuitur ea, quâ nervi ob Arterias nimis turgentes coarctati ſunt, *preſſio*: ita ſpiritibus copioſiùs ad Cor deductis, reviviſcit ſanguinis impetus, & Vaſorum Tonus; unde digitum *fortiùs* ferit *Pulſus*.

Vidi-

Vidimus jam quid de hâc methodo ſentiendum ſit, quæ ſuppreſſorum Menſium curationem à *Phlebotomiâ* auſpicatur: meliùs fortè arridebit ea, quæ non niſi poſt *Purgantia* & *Emmenagoga* Venam aperit. Ex iis quippe, quæ de augendi in *Miſſione ſanguinis* momenti causâ diſſeruimus, ſatis patet, præmiſſis *Purgantibus* & *Emmenagogis*, Venæſectionem feliciùs eſſe ceſſuram: in his enim cùm ea ſit operandi ratio, ut humores viſcidos diſſocient & attenuent, uti ex ſequentibus patebit, ſanguis jam antè comminutus laxiúſque cohæreſcens, copiâ detractâ faciliùs dimovetur, & fortius momentum concipit. Igitur *triduo* ante conſuetum Periodi tempus ſecatur *Vena*, ut tum præcipuè novus ſanguini accreſcat impetus, cùm augmenti ſummam attigerit *Plethora.*

Quo verò in loco inſtituenda ſit *Venæſectio*, magna eſt inter Authores controverſia; potior tamen videtur *Galeni*[a] ſententia, qui Venam in *Talo* incidi jubet. Facto enim orificio, non modò in inciſam Venam, ſed in alias omnes quæ ab eodem *trunco* proveniunt, uberior ſanguinis copia derivatur, uti fusè ſatis demonſtravit *Bellini*; quia nempe ad eas partes, ubi aperitur Vena, minor quàm in reliquo corpore ſit reſiſtentia. Igitur ſi è *Talo* mittatur ſanguis, copioſior erit in Vaſa *Uterina*, quæ à *Venâ Cavâ*, pariter ac *Saphæna*, ducunt originem, ſanguinis derivatio: adeóque cùm fluido largiùs influente major ſit Vaſorum diſtenſio, facilior aperietur ſanguini Men-

(a) *Curat. per V. S. cap.* 11, 19.

ſtruo

ſtruo egreſſus. Ita *Hirudinibus* ad *Hæmorrhoidas* adhibitis, mirum & promptum effectum ſe vidiſſe teſtatur *Mayernus* [a]. Pariter cùm citra *Lentorem* ſanguis exuberans *Vaſorum vitio* reſtrictus fuerit, ſectâ *Saphænâ* tum intenſiùs rareſcent humores, tum ad Uterum copioſiùs confluent: ita utrâque de causâ increſcet ſanguinis ad *Uterina* Vaſa momentum, perque ea *Menſes* demittet. Hinc haud difficulter colligi poteſt quid de *Lindani* Doctrinâ, apud *Etmullerum* [b] ita decantatâ, ſentiendum ſit "qui "tempora diſtinguit, in quibus Vena ſecanda "ſit: ubi ſcilicet Menſes *inſtant*, nondum ta- "men fluunt, Venam ſecandam ſuadet in *Bra-* "*chio*; ubi verò jam fluunt aut caſu ſubito "reſtringuntur, tunc *Saphænam* aperiendam "monet. In *pede* verò nunquam ſecandam eſſe "Venam cenſet, niſi Menſtruatio actu fluat, "aut ipſe fluxus ſuppreſſus fuerit. Hujuſce Doctrinæ rationem ita explicat *Etmullerus*, "Quòd nempe inſtantibus Menſibus, dum tur- "geſcit & rareſcit ſanguis, tum in eo omnis "eſt naturæ conatus, ut deorſum versùs de- "ducat ſanguinem: itaque viæ ſi ſint exiles, "non ſtatim aperiri poſſunt, quia potiùs diſ- "tentæ ſanguinis fluxum quodammodo ſiſtant. "Quando itaque per *Saphænam* apertam infe- "riùs ſanguinis promovetur impetus, plus ad "Uterum ducis, & ita malum auges; ſin apertâ "*Brachii* Venâ, ſurſum nonnihil revellitur, "liberantur viæ ab oppreſſione, & ſanguis faci- "liùs fluit. Nunquam certè *Saphænæ* ſectio

(a) *Morb. Intern. cap.* 22. (b) *Tom.* I. 544.

"Menſes

" Menſes provocabit, niſi aut actu fluentes ex " frigore, aut pavore fuerint reſtricti. Quale ſit hoc argumentandi genus per ſe ſatis patet; ſupponitur quippe ſanguinem ita *turgidum & rarum* eſſe, ut per Vaſa ſatis expeditè effluere poſſet, niſi *deorſum versùs ducto ſanguine* ipſa obeſſet *plenitudo*: quod certe ita parum Medicæ Philoſophiæ congruit, ut ne communis quidem ſenſus ferret, Vaſa quò magis ſanguine *diſtenta* ſint, eò minùs eſſe ad cedendum facilia. Quòd ſi Menſes & *jam fluentes* promoveat, & in fluxu *ſuppreſſos* revocet *Saphænæ* ſectio, quidni etiam & *extra* fluxum reſtrictos queat deducere? unde fit ut in altero caſu *momentum* ſanguinis *inſtauret*, in altero, cùm æquè fortiter ſanguinem ad *Uterum* ducat, *imminuat*? Sectâ *Brachii* Venâ cùm nonnihil ſurſum *revellitur*, *liberantur quidem ab oppreſſione Viæ* Uterinæ, ſed impetu ob *Plethoram* imminutam languente, haud ita facilè diſſiliunt Vaſa, quia minùs ſunt diſtenta. Sed huic ipſius de *Plenitudine* ſententiæ *Riverii*[a] obſervationem multùm favere ait *Etmullerus*: " In muliere quâdam, quoties ſecabatur " Vena malleoli, menſtrua cohibita ſunt; dum " verò ex Venâ Brachii miſſus eſt ſanguis, ea " largiùs profluebant. Cujus rei ratio, quia vulgaribus Medicorum placitis adverſari videbatur, ita à Medicis *Monſpelienſibus* explicata eſt, " nempe cùm Mulier illa Plethorica eſſet, " & ſuppreſſionem Menſium pateretur, à nimiâ " ſanguinis copiâ Uteri Vaſa ita diſtendente, " ut comprimi ſufficienter non valerent, at- tracto

(a) *Cent.* 1. *Hiſt.* 2.

"tracto ſanguine ad ea Vaſa per Venarum "inferiorum apertionem, augebatur obſtru-"ctio. Quando verò miſſo ſanguine à Ve-"nis ſuperioribus, retractio fiebat à Vaſis "Uteri, eorumque plenitudo & diſtenſio mi-"nuebatur, tunc illa faciliùs ſeſe contrahe-"bant ad expulſionem naturalem & ordina-"riam, quæ per Uterum ſolet fieri. Jamdudum credo Lectori ſuboluit minùs adverti ſolere diſcrimen illud inter *Plethoram ſolitariam*, & eam, quæ cum *Lentore* ſanguinis conjungitur: ab *eâ* quippe Menſes ſupprimi non poſſe oſtenſum eſt, adeóque nec *Saphænæ* ſectionem, quæ ad *Uterina* Vaſa *Plethoram* auget, Menſium eruptioni officere: in *hâc* verò quia fit ad Uterum *obſtructio*, h. e. quia in Vaſis Capillaribus lentus ſanguis ſubſiſtit, deductis uberiùs per *Saphænæ* apertionem ad *Uterum* humoribus, & effluente paulò impetuoſiùs ſanguine, major fit ad Vaſorum oſcula viſcidi adhæſio; quod tamen à ſectâ *Saphænâ* periculum non *Plethoræ*, ſed *Lentori* potiùs tribuendum eſt. Igitur in hâc ſolùm *Plethorâ*, quæ cum *Lentore* conjuncta eſt, locum habet *Lindani* cautio. Hujuſmodi *Plethorâ* laborabat Mulier illa, cujus jam ex *Riverio* deprompta eſt Hiſtoria. Itaque ea Medicis rectè viſa eſt *indicatio*, "ut largâ Phlebotomiâ in Brachio "celebratâ imminueretur *Plethora* (ſeu ſi magis propriè loqui volumus, ut *detractâ copiâ* ſanguinis *Velocitas* & *Momentum* augeſceret) "poſtea verò apertis venis inferioribus ſan-"guis ad inferiora retraheretur, præcipuè circa

O "tempus

" tempus quo priùs laborans purgari conſue-
" verat: ita quippe ſanguinis tum primâ *Venæſectione*, tum *Emmenagogis*[a], quæ adhibita ſunt, comminutus magis & diviſus, per Vaſa Capillaria facilè excerni poterat, ſi ſub eruptionis tempus novum impetum à *Saphœnâ* ſectâ acceperit. Ratio verò, cur præſtet Venam in *Brachio* priùs, & deinde in *Malleolis* aperire, hæc eſſe videtur: diminutâ quippe per Venam in *Brachio* ſectam ſanguinis copiâ, augetur *Velocitas*; poſtea verò apertâ *Saphœnâ*, ſanguis ad inferiora ſe præcipitat, & auget eam, quæ ad Vaſa Uterina continuò increſcit, *Plethoram*; unde auctâ *Plethorâ* & *Velocitate*, augetur etiam ad ipſorum latera ſanguinis *Momentum*.

Huic argumento longiùs immoratus ſum, ut legenti innoteſcat, quàm lubrica & dubii plena ſint præcepta in Medicinâ *generalia*, niſi fluidorum indolem, & varietates eas, in quas ſanguinis temperies improvisò ſæpe tranſit, accuratè perſpexerit *Practicus*.

2. *Frictionum* & *Cucurbitarum*, quæ ad *Crura* adhibentur, eadem eſt ratio, ac inſtitutæ in Talo *Phlebotomiæ*. Hæ quippe humores partim intra Vaſa *atterendo*, partim per poros cutaneos *educendo*, ut *velociùs* circuletur ſanguis; *derivando* autem deorſum versùs, ut in Uterina Vaſa *validiùs* impingat, efficiunt. Itaque Menſibus jam erupturis, in uſum vocari ſolent. De *Scarificatione* nihil dico, cùm ea, quantum ad hanc rem attinet, tanquam *Venæſectionis* ſpecies habenda ſit. Etiam Men-

(a) *Ibid.*

ſes

ſes deducunt *Cruribus* inuſta *Cauteria*: propter *Stimulum* enim & *Dolorem*, majorem ſanguinis affluxum versùs inferiora trahunt.

3. Quo meliùs redintegretur ſanguinis impetus, inſtituenda eſt *Purgatio*; quam ideo in ſuppreſſis Menſibus neceſſariam eſſe ſcribit *Hippocrates*[a]. Cùm verò *purgantium* alia in *primis viis*, alia etiam in ipſo *ſanguine* vires ſuas exerceant, videndum eſt, quid commodi ad ſanguinem corrigendum alterutrinque redundare queat. Ea quidem, quorum actio intra *primas vias* circumſcripta eſt, ſolâ *ſtimuli* virtute alvum ſubducunt; *ſtimulo* enim inteſtina ita vellicant, & in contractiones cient, ut uberiùs, quicquid in *Peyerii Glandulis* hæret, exprimatur; unde fæcibus effluente muco ſolutis deſcendit Alvus. Ita *Cathartici ſtimulus*, cùm *Lympham* ex Glandulis copioſiùs evocet, facit, ut ſanguis majore paulò copiâ ad inteſtina confluat: *Lymphâ* quippe per Glandulas liberiùs effusâ, minor eſt ad eas partes renitentia. Sanguinis adeò renitentiâ imminutâ, increſcit aliquatenus *Velocitas*. Ex hâc *purgantium* claſſe ſunt *Manna*, *Caſſia*, *Electuarium Lenitivum*, cæteraque quæ Alvum *leniter* movent. Quorum tamen ferè omnis virtus in eo conſiſtit, ut *primas Vias* excrementorum onere liberent; ea quippe, quam *derivatione* iſtâ ſanguini inducunt, mutatio ita perpuſilla eſt, ut ſenſum omnem penè effugiat.

Ut igitur humorum vitio ſuccurratur, adhibenda ſunt *Purgantia*, quæ non modò *ſti-*

(a) *Aph.* V. 36. *Nat. Mul.* 20.

mulo pollent, ſed intra circulationis ambitum ſeſe ingerunt ſanguiniſque *Craſin* immutant. Et hanc quidem fortioribus *Catharticis* ineſſe vim ſatis manifeſtum eſt. Quippe cùm in *Salibus* potiſſimùm conſiſtere videatur Medicamentorum omnium Energia, *purgantia* certè, quæ *Sale acri* imprimis & vivido abundant, humores vehementiùs agitabunt. Eorum igitur *Sales* in canales deducti, ſanguinem lentum ita ſolvunt & diſtrahunt, ut minor ſit particularum inter ſe contactus: unde uberior ſpirituum ſecretio. Ideo poſt fortiora *purgantia Pulſus* ſemper increbreſcit. Ita duplici de causâ ad Menſes ciendos prodeſt *Purgatio*, tum quia *Velocitatis* impetum intendit, tum quia ſanguinis *compagem* ita *attenuat*, ut Uterina Vaſa latiùs diſtendat. Hujuſce familiæ ſunt *Cathartica* ex *Aloe*, *Jalappâ*, *Scammonio*, *Elateria*, &c. conflata. Quibus ſi adjecta ſit aliqua *Mercurii* præparatio, fortiùs adhuc excitabitur ſanguinis impetus: nihil enim aut *Lentorem* efficaciùs *tollit*, aut *Vaſa obſtructa* citiùs *recludit*, quàm *Mercurius*; uti, cùm de remediorum viribus dicturi ſumus, pleniùs explicabitur. Nequa verò ſit *Purgantium* ſuſpicio, id obiter notandum eſt, mulieres, quibus ſuppreſſa ſunt Menſtrua, utcunque imbecilles fuerint, *Catharſin* ſatis validam ſuſtinere poſſe; præſertim ſi, operatione peractâ, exhibeatur *Paregoricum*.

4. Alii *Vomitum* in ſuppreſſis Menſibus ſuadent: qui quidem, ſi *Ventriculi* gratiâ inſtituatur, plurimùm prodeſt; *Chyloſin* enim reſtituit,

&

& *Lentori*, ſi non vim ejus imminuit, ſuppetias certè præcîdit: ſin ad morbi *cauſam* dirigatur, huic intentioni rariùs reſpondet. Utcunque enim inter operandùm ſanguinis *momentum* augeat, & Viſcera omnia vehementiùs ſuccutiat *Emeticum*, craſsâ materiâ ita oppleti ſunt *Capillares Uterini*, ut quocunque impetu inſtructus ſit ſanguis, per eos nequeat ſibi Viam aperire, donec attenuatis humoribus tollatur *Arteriolarum* obſtructio. Ita ſi ad expellendos Menſes uti volumus *Emeticis*, tum præcipuè adhibenda ſunt, cùm ſanguis, vitio licet omni immunis, præ *Vaſorum duritie* nequeat excerni: in hoc enim caſu, ſanguinis impetus *Emeticis* excitatus, Vaſorum renitentiam faciliùs pervincet.

5. Ut ad Medendi ſcopum feliciùs perveniri queat, perpetuo in uſu ſunt *Emmenagoga*; quæ quibus viribus ſanguinis impetum inſtaurent, mox paulò diſtinctiùs erit diſſerendi locus.

Inveſtigatâ ad hunc modum tum *Symptomatum* tum *Remediorum* naturâ, & ad rationem aliqualem exactâ, non fortè alienum erit ſuppreſſorum Menſium *Hiſtorias* quaſdam adjicere; quo pleniùs innoteſcat hanc de Menſibus *Theoriam* non domi eſſe fictam & concinnatam, ſed *Experientiæ*, unde deducta eſt, conſentire. In quibus etſi multa fortè deſiderari poſſint, id Lectori ſpondeo in meque recipio, nuſquam iis deeſſe, quæ *Hiſtoriam* imprimis commendare debet, *Fidem*.

Hiſto-

Hiſtoria I.

Oct. 26. 1700.

PUella quædam, octodecim annos nata, & Menſium adhuc expers, de acri circa lumbos, Genua, & Malleolos dolore querebatur. Laborabat etiam Dyſpnæâ, nauſeâ, & torminibus Ventriculi. Deambulatione quamvis leniſſimâ palpitabat Cor. Color faciei floridus. Pulſus debilis & tardus. Hæc ferè à ſex menſibus graviter invaluerant Symptomata; quæ quoniam à ſanguine *lenteſcente*, uti *Pulſus* admonuit, proficiſci exiſtimabam, hanc morbi *Indicationem* eſſe arbitratus ſum, ut *attenuaretur ſanguinis compages*: ita enim velocitate auctâ, momento ſatis valido inſtrui poſſe videbatur ſanguis, quo Uterina Vaſa perrumperet. Hoc igitur ut efficerem, methodo ſequenti uſus ſum. Et primo quidem *Catharticum* adhibui, quod humorum cohærentiam tolleret, & faciliorem per *Vaſa Capillaria* tranſitum ſanguini conciliaret.

℞ *Calomelan.* ℈ 1.
Reſin. Jalap. gr. 5.
Tartar. Vitr. gr. 4. *M. F. Pulv.* Cap. mane in *Conſerv. Roſ.* unde *dejectiones* tantùm binæ: à quibus tamen aliquod doloris levamen ſenſit.

Neque ideo de hâc *Pulveris*, quem præſcripſimus, efficaciâ dubitet quiſpiam, quòd parcius

ciùs mota fuerit *Alvus*: quippe ex *dejectionum* numero malè judicantur *Catharticorum* vires, uti in *Mercurialibus* præſertim ſæpiùs comperi: quæ utcunque alvum aliquando minùs ſubducant, non tamen Medici conſilium fallunt. Ea enim præcipua eſt, in hujuſmodi ſaltem caſu, *purgandi intentio*, ut ſanguinis particulæ arctè minùs inter ſe cohæreant: id verò à purgantibus effici poſſe ſuperiora ſatis evincunt, licet haud ita copioſa fiat per *Alvum* evacuatio. Cùm autem Alvus à *Catharticis* ſubducitur, non modò quia *Velocitate* auctâ major ſit in Glandulis humorum ſecretio, ſed etiam quia *ſtimulo* irritantur inteſtinorum Tunicæ; ſi ſtimulus iſte quovis modo imminuatur, *Alvus* minùs ſolvetur. Stimulus verò poteſt deficere, cùm *Catharticum* omne intra *Vaſa Lactea* traducitur: ita cùm in ipſo ſanguine vires ſuas exerceant *Purgantia*, propter auctam velocitatem copioſior ſolito erit in Glandulis quibuſcunque ſecretio; in *Inteſtinalibus* tamen, quàm in cæteris, ob defectum ſtimuli, nequaquam uberior. Quòd ſi pauculæ *Cathartici* particulæ in inteſtinis reſtitent, eæ ſtimulo ſuo Vaſa irritabunt, ut largior fiat ex Glandulis inteſtinalibus, quàm ex reliquis, liquidi profuſio: quod tamen eâdem ratione per Inteſtina minùs profluet, quâ imminuitur *Stimulus*. Si verò parciùs purgatur Alvus, reliquas ſecretiones auget *Catharticum*: quod cùm faciat, ſanguinem æquè attenuat & expurgat, ac ſi ſeceſſum crebriùs moveret. Cujus rei argumentum eſſe poteſt, quòd ab his *purgantibus*,

ſi Alvum minùs ſubduxerint, rariſſimè ſequitur noxa. Atque hinc fortè haud ineptè deduci poteſt varia illa in diverſis corporibus *Catharticorum* efficacia, quæ hos uberiùs, illos rurſum parciùs, per *inferiora* purgant: in iis ſcilicet, quibus patentiora ſunt *Lacteorum* oſcula, ſive id à naturâ ſive vitio aliquo provenerit, ita ut Medicamentum omne in ſanguinem facilè tranſmittant, Alvus minùs movetur: in iis verò quibus arctiùs coaleſcunt aut obſtruuntur *Lactea*, ita ut pars *Cathartici* maxima in *inteſtinis* ſubſiſtat, ſtimulus ad tunicas validior eſt, & proinde crebrior Alvi dejectio.

Ut verò efficaciùs tolleretur ſanguinis *Lentor*, atque invaleſceret *momentum*, hæc, quæ viribus idoneis pollere docet experientia, præſcripta ſunt remedia.

℞. *Conſerv. Abſynth. Rom.* ℥ 3.
Æthiop. Min. ℥ 1.
Chalyb. cum Sulph. pp. ℥ſs.
Rad. Gentian.
Curcum. } *pulver.* āā ℨ 2.
Syr. Garyoph. q. ſ. M. F. Elect. Cap. q. n. m. ter in die hor. Med. Superb. Cochl. 5. *Infuſion.* ſeq.

℞. *Limatur. Chalyb.* ℥ 1ſs. *Infund. in Cereviſiæ tenuis lib.* 3. *per triduum. Deinde add.*
Rad. Gentian. inciſ. ℥ſs.
Rub. Tinctor.
Curcum. āā ℨ 2.
Summitat. Abſynth. Vulg.
Centaur. min. āā *M.* 1.
Bacc. Junip. ℥ſs.
Sem. Cardamom. *Cubeb.*

Cubeb. ā a ℥1.*M.* Fiat *Infuſ.* per diem. In colaturæ quolibet hauſtu cap. gt. 20. *Mixtur.* ſeq.

℞. *Spir. Sal. Armon.*
Elix. pp. ā a ℥2.

Venæſectionem conſultò omiſi, tum quia evacuationem ita *celerem* puella, cùm eſſet imbecilla, ægrè pati poterat, tum quia *Venâ ſectâ* ſanguinis *impetum* diminutum potiùs quàm auctum iri verebar.

Oct. 28. *Temp. Pom.* De Ventriculo minùs queſta eſt. Pulſus fortior. Vires etiam multùm inſtauratæ.

Oct. 30. Eruperunt Menſes, coloris optimi. Dolor ad Lumbos & Malleolos ſtatim evanuit. Ad octo dies perſtitit fluxus; eo durante præſcriptis interdictum eſt: quibus tamen poſt alteram hebdomadem repetitis, proximâ periodo rite denuo fluxerunt Menſes, & Puella ſanitati reſtituta eſt.

Hiſtoria II.

Octob. 31. 1700.

MUlieri, annos ferè triginta natæ, Menſes à *biennio* defecerant. Quibus reſtrictis, ingruebat Tuſſis arida, Dyſpnæa vehemens, Cordis Palpitatio, Capitis Dolor, Vertigo, Appetitûs Remiſſio, Ventriculi Cruditas, & Inflatio, aliquando Vomitus, Virium Imbecillitas, Sudores Nocturni, Frigoris Caloriſque Viciſſitudo, Tremor; nonnunquam

P per

per Nares erupit Sanguis. Pulſus admodum imbecillis.

Indicationes Curatoriæ videbantur *tres*,

1. *Ut reſtitueretur Ventriculi concoctio.*
2. *Ut ſanguinis impetus fieret intenſior.*
3. *Ut Vaſa Uterina relaxarentur.* In iis enim, æquè ac in ſanguine, vitium eſſe indicabat *Narium Hæmorrhagia.*

Ut *Doloribus* & *virium imbecillitati* occurrerem, uſus ſum ſequenti *Cardiaco.*

℞. *Spir. Sal. Armon.*
Tinct. Croc.
Laud. Liq. $\bar{a}\bar{a}$ ℥ 1. *M.* Cap. g[t] 30. ſæpius in quovis Vehiculo.

His Dolor plurimum ſedatus eſt, & refectæ vires.

Nov 2. Cepit *Catharticum* in *priori hiſtoriâ* præſcriptum; unde *ſexies* deſcendit Alvus, & remiſit *Dyſpnœa.*

Nov. 3. Uſa eſt *Electuario* & *Infuſione* in *hiſt.* 1. deſcriptis: non neglectâ interim mixturâ *Cardiacâ*, quæ non modò *Dolori* profuit, ſed ſanguinis etiam *impetum* inſtauravit. Ignorant certè quid efficere poſſint *Opiata*, qui ea *horâ decubitûs* pro *ſomno* tantùm conciliando adhibent, quaſi nihil emolumenti præſtaret, niſi *Stuporem* induceret, *Papaver.* Quòd ſi doſibus minoribus, & pro morbi ratione ſæpiùs iteratis, exhiberetur *Opium*, remedio ita leni atque efficaci adjutus ſanguis, iis ſenſim inſtrueretur viribus, quæ ab aliis fortè *Attenuantibus* fruſtra poterant ſperari: quam quidem methodum non modò periculo omni vacare,

ſed

ſed rarò infeliciter adhiberi expertus ſum. *Opio* enim aſſumpto ſanguinem comminui admodum & rareſcere oſtendent ſequentia.

Ut verò Vaſa faciliùs dehiſcerent, *Fomento* emollita eſt *Regio Uterina.*

R. Rad. Althæ. Lil. Alb. ā a ℥ii.
Sem. Lin. Fænugræc, ā a. ℥iii.
Fl. Chamæmel. Aneth. ā a. P. 1. Majoran. M. 1.
Bulliant ex Vin. & Aq. part. æq.

Liquor ſit pro Fomentatione bis in die tepidè applicandâ.

Nov. 8. *Pulſus* paulò validior; in *Symptomatis* nulla ferè mutatio.

Nov. 15. Nihil novi, niſi quòd redire videretur *Appetitus*, & evaneſceret *Nocturnus Sudor.*

Nov. 22. Profluxit ex Utero humor *Subalbidus*, qui poſt *quinque dies* tandem ſubſtitit. Humorem hunc, utcunque albeſcentem, Menſium nomine inſigniri debere arbitror, tum quia ad ſolenne ferè tempus duravit, nulliſque adhibitis remediis ſponte deſiit Fluxus, tum quia factâ hâc evacuatione omnia in melius mutata ſunt Symptomata: quæ, ſi *Fluor Albus* fuiſſet, potiùs exacerbeſcerent. De *Menſibus* etiam *Pallidis* frequens eſt apud Authores mentio.

Dec. 1. Symptomata, etſi multò mitiora, nondum tamen ſublata ſunt. Præſcriptum eſt *Catharticum*, quod erat hujuſmodi.

R. Pil. Ruff. ʒſs.
Reſin. Jalap. gr. 3.
Ol. Saſſafr. gt. 1.
Balſ. Peruv. q. ſ. M. F. Pil. Mediocres.

Rediit etiam ad *Electuarii*, *Infuſionis*, & *Mixturæ* uſum; quibus rite aſſumptis, *Pulſus* fortiùs increbuit, & refocillatæ ſunt *Vires*.

Dec. 19. Deducti ſunt Menſes, colore ſatis rubicundo, qui ad *triduum* fluxerunt. His erumpentibus ita ſublevata ſunt Symptomata, ut ſolùm de exiguâ quâdam ſpirandi moleſtiâ, & Capitis dolore quereretur. *Infuſione* verò repetitâ, poſt exactum menſem rediit cum *Catameniis* ſanitas.

Hiſtoria III.

VIrgo quædam Lotrix, temperamenti ſanguinei, Annos 24. nata, dum Menſes fluerent, inter lavandum, frigus ſuſcepit: crura etiam frigidâ perluebat. Ita ante tempus conſuetum ſubitò reſtricti Menſes, anni integri decurſu penitus ſubſtiterunt, citra tamen inſigne aliquod ſanitatis diſpendium: quod inde proficiſci puto, quoniam laboribus & exercitiis multùm aſſueverit. Anno autem elapſo, hæc tandem ingruebant Symptomata, Corporis Gravitas & Imbecillitas, Ventriculi Concoctio læſa, Membrorum penè omnium Dolor, Tuſſis, Dyſpnæa, Pallor: intumeſcebant etiam Crura; in Tibiâ adeò durus excrevit Tumor, ut nullis *Cataplaſmatis* & *Emplaſtris* molliri aut ſuppurari potuerit. Pulſus languidus & ſegnis.

Indicationes Curatoriæ eædem prorſus ac in *Hiſtoriâ ſecundâ*.

Ad

Ad *Tumorem* autem leniendum, inſtituta eſt *Oct.* 20.1702. in Brachio *Venæſectio*: quæ tamen voto parum reſpondit. Igitur ut Tumori & Menſium ſuppreſſioni ſimul proſpicerem, *Oct.* 22. adhibui *Pilulas Purgantes.*

℞. Pil. Coch. maj. ℨſs.
Calomel. ℈1.
Reſin. Jalap. gr. 6.
Syr. è Chalyb. q. ſ. M. F. Pil.

Eo die Alvus ne ſemel quidem mota eſt; mane autem poſtero, *bis* largâ ſatis copiâ dejecit.

Oct. 23. Adhuc parum levaminis perſenſit. Itaque ut ſanguinis *momentum* excitaretur, data eſt ſequens *Infuſio.*

℞. Limatur. Chalyb. ℥1ſs.
Rad. Zedoar. ℥1.
Fol. Abſynth.
Centaur. Min. āā *M.* 1. Infund. tepidè in Cereviſiæ tenuis lib. 3. per biduum. Colaturæ add.
Tinct. Croc. ℥2. Cap. hauſtum ter in die.

Uſa eſt etiam *Fomento* in *Hiſt.* 2. deſcripto.

Oct. 28. Levata eſt paululùm Virium imbecillitas: cætera nihil remisêre Symptomata. Repetito autem *Cathartico*, miteſcebat *Tumor.*

Nov. 6. Cum Viribus increvit Pulſus. Itaque ſanguine ad hunc modum vividiùs circumacto, ut in Vaſa Uterina impetu fortiore impingeret, adeóque Menſes provocaret, ſecta eſt *Saphæna.*

Nov. 11. Menſes, quamvis haud ita ubere copiâ, fluxere. Rediit Virgini color floridus, evanuitque cum cæteris Symptomatis *Tumor.*

Hiſto-

Hiſtoria IV.

Dec. 2.

MUlier boni habitûs, cui, per annos quatuor aut ultra, *bimeſtri periodo* redierant Menſes, de ſanitate amiſsâ graviter querebatur. Eam quippe vexabat ſitis continua, frequens Oſcitatio, Dyſpnæa, ad Interiora frigoris ſenſus, Ventriculi aliquando & Inteſtinorum Tormina, Capitis Dolor acerrimus, Laſſitudo & Languor, ad Dorſum, Genua, & Brachia Dolor ſatis vehemens, Tumor verò nullus; Cordis Palpitatio, quæ cum iſto circa Articulos Dolore à *ſex menſibus* increverat. Pulſus tardus, debilis & inæqualis. Venâ ſectâ exiit ſanguis pallidus admodum & aquoſus.

Intentio igitur Medendi præcipua ea eſſe viſa eſt, ut canalibus recluſis & expurgatis ſua ſanguini reſtitueretur Craſis, & uſitatis Periodis excitaretur Fluxus Menſtruus. Deinde etiam *Symptomatis levandis* aliqua impendi debuit cura.

Ut canales à lentis humoribus liberarentur, adhibita eſt purgatio.

℞. Pil. Stomach. cum Gum.
Succin. ā a. ℈ I.
Calomelan. gr. 16.
Reſin. Jalap. gr. 5.
Caſtor. gr. 2.
Syr. è Spin. Cerv. q. ſ. M. F. Pil. 5. intra quatriduum ad quatuor vices repetend.

Ad

Ad ſanguinem porro excitandum, ita ut velociùs circulari rectiúſque commiſceri poſſet, præſcripſi ſequentia.

℞. *Conſerv. Fumar.* ℥2.
Æthiop. Miner. ℥1.
Syr. è Bacc. Samb. q. ſ. M. F. Elect.
de quo Cap. q. n. c. bis in die ſuperbib. Cochl. 5. *Tinct.* ſeq.

℞. *Tinctur. Chalyb. Lower. lib.* 2. cui add.
Tinctur. Caſtor. ℥ 2.

Symptomatis relevandis ſic proſpexi. Ad *Dolores* ſcilicet *ſedandos* dedi *Paregoricum.*

℞. *Aq. Paralyſ.*
Cinnamom. Hordeat. āā ℥ 3.
Diacodii ℥ 4.
Laud. Liq. gt. 100. Cap. Coch. 6. hor. decub. etiam & interdiu, quoties atrociùs ſævierit dolor.

Pro *Viribus* reficiendis cap. ſæpiùs *Sal. Volat. Oleos.* gt. 30 in *Vin. Canarin.* & *Aq. part. æqual.*

Ingruente *Oſcitatione* cap. 40. vel 50. *Tinct. Caſtor.*

Ut pacaretur denique *Capitis Dolor*, *Veſicatorium* largum *Nuchæ* applicatum eſt.

Cùm *Ventriculi* Tormina graviùs invaleſcerent, hujuſmodi potum uſurpavit.

℞. *Rad. Gentian. inciſ.* ℥ 1.
Fl. Chamæmel.
Summit. Marrhub.
Centaur. Min.
Abſynth. Vulg. āā. *M.* 1.
Sabin. M. ſs. Coq. in Aq. Font.
lib.

lib. 4. ad Conſumpt. lib. 1. Colatura ſit pro potu communi.

Morbi Hiſtoriam, quia rure vixit Mulier, per ſingulos dies haud ita accuratè perſecutus ſum. His tamen uſa remediis, plurimùm ſublevata eſt, & Vires ita recuperavit, ut poſt dierum 45 intervallum redirent Menſes; quibus rite fluentibus, remiſerunt Symptomata. Iteratis denuo *Electuario* & *Infuſione*, fluxus intra dies triginta quinque redintegratus eſt, qui quidem ægrotæ multùm profuit. Eâdem medendi methodo adhibitâ, idem fuit proximæ periodi intervallum. Deinde ut integrâ Valetudine frueretur, ad *Aquas Aſtropenſes* amandata eſt: quorum uſu tandem ad conſuetas Periodos reducti Menſes, Mulierem ægritudine omni liberabant.

Hiſtoria V.

Feb. 28. 1702.

MUlier Quadragenaria, & paulo quàm par erat habitior, novem abhinc Menſibus, Tuſſi fortè laborans, Venam ſecuit: *Sectâ Venâ* Menſes, quibus ea ſemper parciùs purgata eſt, ad *duas*, quæ inſecutæ ſunt, *Periodos* penitus ſubſtiterunt. Poſtea verò ſtatis temporibus regreſſi, imminutâ admodum copiâ, effluxerunt. Ita cùm minor ſolito eſſet evacuatio menſtrua, adversâ Valetudine uſa eſt, præſertim à *tribus* proximè elapſis Menſibus. Symptomata, cùm curæ meæ ſe commiſit, ita ſe

ſe habebant. Sæviit in univerſo corpore dolor acerrimus, Tumore quodam comitatus: remittente dolore, ita tenera erat cutis, ut tactum refugeret. Maximè verò queſta eſt de abdomine: in inteſtinis quippe ſenſit Tormina quaſi Colica, in Ventriculo gravitatem, inflationem, & nauſeam; ita ut pituitoſa ſæpius evomeret. Ad Coxendicem fixus quidam decubuit dolor. Virium ea fuit imbecillitas, ut à motu quamvìs leniſſimo abhorreret. In Hypochondriis ſæpius exorta ſunt Tubercula, per vices rurſus evaneſcentia. Urinæ, uti & Coloris, nullum vitium. Pulſus piger, & debilis. Hebdomade proximè prægreſsâ acceſſit Menſtrua Periodus; guttis verò pauculis demiſſis, ſubſtitit Fluxus.

Hujuſce Morbi *duplex* potiſſimùm fuit *Indicatio.*

I. Nempe, ut ſedarentur, quibus graviter conflictata eſt Mulier, Symptomata.

II. Ut, pacatâ quodammodo Symptomatum ferociâ, ad legitimam normam redigeretur Fluxus Menſtruus.

Primæ igitur intentioni ut ſatisfacerem, quia præcipuè affecta eſt *Regio Epigaſtrica*, *Emplaſtrum* ſuaſi, quod humores reſolveret, & doloris vehementiam ſopiret.

℞. *Emplaſtr. Hyſter.*
de Galban. a a: *q. ſ.*
Opii, *Camphoræ* a a ℈ 2. *M. F. Emplaſtr.* largum Abdomini applicand.

Adjeci *Opium* & *Camphoram*, ut in Vaſa Abdominis penitiùs ſe ingereret *Emplaſtri* virtus:

Q horum

horum quippe particulæ, cùm tenues admodum & ſubtiles ſint, penetrandi Vi maximâ pollent. Hæc *Emplaſtris* ſuis admiſcuit, Vir in *Pharmacis concinnandis* non felix minùs quàm elegans, *Batêus*, cùm humores vellet diſcutere [a]: cujus quidem methodi uſum uti eo Authore primùm aggreſſus ſum, ita miram ſæpius comperi efficaciam.

Hoc igitur *Emplaſtro* ſub noctem adhibito, poſt aliquot horas vehementer incaleſcebat Mulier, & humorum quandam quaſi inter ſe Luctam ſibi viſa eſt ſentire: poſtero verò mane prorſus evanuit in Abdomine dolor, & diſſipata ſunt Tubercula. Cujus rei ratio explicatu parum difficilis eſt. *Ingredientium* quippe, *Camphoræ* præſertim & *Opii*, particulæ, tenuitate ſuâ intra Vaſorum poros ſe inſinuant; ibique lentis humoribus, quorum vitio oriuntur Dolores & Tubercula, commixtæ, eos ita incidunt & exagitant, ut ſanguinis Globuli non ultra ad oſcula Arteriolarum hæreant, ſed jam in minima diviſi, vel in *Venas* trajici queant, vel *Perſpiratione* foras extrudi. Ita penetrans reperitur *Opii* & *Camphoræ* Vis, ut nullum ferè ſit (ſi *Cantharidas* excipias) remedium, quod, *externè* adhibitum, *Cutim* promptiùs pertranſit, & viam ſibi in ſanguinem aperit: adeò parum ſe oſtendit ignava illa & *frigida* qualitas, quam iis plerique ſolent affingere.

Mart. 1. Ut Ventriculi & Inteſtinorum aliqua haberetur cura, data eſt in *Aq. Bathon.* lib. 2. *Sal. Epſom* ℥ 1. quæ ſaburram in *primis viis*

(a) *Vid. Emplaſtr. Camphor. & Podagr.*

hæreſcen-

hæreſcentem per Alvum abduxit. Noctu ſomnus longior ſolito, & pacatior.

Mart. 2. Viſa eſt ſibi aliquantò vividior; & de Membrorum doloribus minùs querebatur.

Igitur cùm *ſecundæ*, quam retulimus, *intentioni* locus eſſe videretur, præſcripta ſunt ea, quæ ſanguinis impetum ita ſuſcitare poterant, ut uſitata per *Uterum* efflueret ſanguinis menſura.

R. Æthiop. Min. ℥ 1. Cap. ℈ 2 in *Syr. Viol.* bis in die ſuperb. Coch. 6. *Decoct.* ſeq.

R. Cortic. Peruv.
Rad. Gentian. āā ℥ſs.
Sem. Cardamom.
Cubeb. āā ʒ 2.
Bacc. Juniper. ℥ 1. Coq. in Aq. Font. lib. 3. ad conſumpt. lib. 1. add. ſub finem decoctionis *Vin. Alb.* lib. 1. Colaturæ add. *Tinct. Caſtor.*
Mart. Mynſicth. āā ℥ 1.

Mart. 4. Meliùs ſe habuit, quanquam aliquando ad breve tempus recrudeſceret *dolor*. Horâ decubitûs, quoniam ſomnus ultimis noctibus parcior fuerat, aſſumptum eſt *Hypnoticum.*

R. Tinct. Croc.
Laud. Liq. Sydenh. āā ℥ 1. Cepit gt.40. in *Ther. Venet.* quas & ſingulis noctibus repetiit. Unde ſemper placidus ſucceſſit ſomnus, & mane virium refectio.

Mart. 6. Pulſus multò validior. Adhuc ſubinde rediit Ventriculi Nauſea, interdum etiam & Vomitus. Igitur ad humores ex *pri-*

mis viis educendos, iterum adhibitæ ſunt *Aquæ Purgantes.*

Mart. 7. Indies auctæ ſunt Vires, & pulſus fortior increbuit. Hauſto *Decocto* multùm incaluit. Doloris nulla veſtigia. Ventriculi inflatio nulla: quanquam ſæpe adhuc per vices rediret *Nauſea.* Ab ambulatione vix ulla ferè laſſitudo.

Mart. 8. Repetitæ ſunt *Aquæ Purgantes*, non modò ut *ſordibus* liberentur *Primæ Viæ*, ſed ut *tenuior* fiat ſanguinis compages. His tamen cùm Nauſea & Vomitus parum ceſſerint, *Mart.* 9. ad *Emetica* confugi; quibus antea, dum Vires admodum langueſcerent, abſtinendum duxi. Adhibitis igitur *Sal. Vitriol.* ℥ 2. multum craſſæ & viſcidæ materiæ excrevit Ventriculus; quâ ita foras ejectâ, nullam ferè moleſtiam ſenſit.

Mart. 11. Igitur ut *utrique indicationi* ulteriùs proſpectum ſit, præſcripſi, uti in *Hiſtoriâ* 3, *Catharticum*, quod & *Primas Vias* & ipſum *ſanguinem* purgaret. Unde *ſexies* deſcendit Alvus, & Ventriculus ita deterſus eſt, ut, quicquid alimenti ſuſceperit, retinere poſſet.

Mart. 13. Vires ferè in totum inſtauratæ ſunt. Pulſus quotidie validior. Ad *Coxas* aliquando acceſſit ſubitus quidam doloris inſultus, qui tamen brevi evanuit.

Mart. 15. Repetitum eſt *Catharticum*, deinde etiam *Pulvis* & *Decoctum.*

Ap. 2. Nulla niſi de Gravitate quâdam circa Ventriculum querimonia.

Ap. 10. Menſes majore copiâ, quàm ab Annis

nis quatuor aut quinque conſueverant, fluxerunt: quibus ad *quatriduum* demiſſis, ſubſedit omnis illa Ventriculi Gravedo.

Hiſtoria VI.

Oct. 20. 1702.

MUlieri annos 25. natæ & Viro nuptæ, Menſes per Annum ferè minore copiâ fluxerant; à tribus verò, quæ proximè antegreſſæ ſunt, Periodis penitus ſubſtiterant: unde Venarum omnium Tumor, Dorſi & Capitis dolor acerrimus, Ventriculi Nauſea, & Appetitûs Languor, Globi quaſi in Gutture aſcenſus, Virium maxima Debilitas, Dyſpnæa vehemens; de quo quidem ſymptomate acerbiùs quàm de cæteris queſta eſt. Color haud multùm vitiatus; erat enim Mulier temperamenti ſanguinei. Pulſus plenus, & debilis. Aniculæ, quæ juxta habitabant, omnes uno ore clamitant eam *Utero* geſtare: quod ut minùs crederem, his potiſſimùm argumentis inductus ſum.

1. Quia *Cibi faſtidium* perpetuò ad tertium menſem & ultra indies increbuit; quod tamen Gravidas ſub *initium* magis infeſtare ſolet, *tertio* verò *menſe* paulatim evaneſcere.

2. Quia *Capitis Dolor* continuus, & gravis *ſpirandi* moleſtia, in deterius ibant; quæ quidem Symptomata, cùm ultra modum exacerbeſcant, Menſtruæ ſuppreſſioni potiùs quàm *Graviditati* congruere videntur.

3. Quia

3. Quia in Ventre nec *Motum* ullum, nec *Tumorem* perſenſit; quorum tamen alterutter ſaltem, ſi in Utero ſit Infans, elapſo *tertio* menſe percipi ſolet.

Igitur in curandis Symptomatis, quæ *à morboſâ* Menſium ſuppreſſione oriri arbitratus ſum, id unicè agendum videbatur, ut ſuus ſanguini reſtitueretur *impetus*.

Quoniam verò *Venæſectionem* indicabat *Pulsûs plenitudo*, ſanguis ad ℥ 12. miſſus eſt.

Feb. 21. ℞. *Mercur. dulc.* ℈1.
Reſin. Scammon. gr. 6. *M.*

Unde *decies* ſubducta eſt Alvus, & Nauſeâ minùs laborabat Ventriculus.

Diebus à Purgatione liberis, uſa eſt Pilulis ſequentibus.

℞. *Chalyb. cum Sulph. pp.* ʒ 2.
Rad. Gentian.
Ariſtoloch. Rotund. āā. ʒiſs.
Caſtor.
Pulv. Ari comp. āā. ʒ 1.
Extract. Abſynth. q. ſ. M. F. Pil. mediocr.

Cap. 4. bis in die ſuperb. hauſtum Cereviſiæ tenuis, in cujus lib. 3. incoq.

Limatur. Chalyb. ℥ 1.
Rad. Rub. Tinctor.
Curcum. āā ʒ 3.
Bacc. Juniper. ℥ſs.
Sabin.. M. 1. In quolibet hauſtu

cap. *Tinctur. Croc. Laudan. Liq.* āā *gt.* 15.

Febr. 28. Nulla fere in Symptomatis mutatio. Pulſus tamen multò fortior. Repetitum

eſt

eſt itaque *Catharticum*, unde ad duos aut tres dies plurimùm levata eſt.

Mart. 6. Cùm vix quicquam levaminis ſentiret, *tertiò* adhibita eſt *Purgatio.*

Mart. 12. Miteſcebat aliquantulùm *Capitis Dolor* & *Dyſpnæa.*

Poſt *Infuſionem* repetitam, *Apr.* 8. Menſes, quanquam exiguâ nimis copiâ, fluxerunt: quibus erumpentibus, evanuit ea, quam hactenus ſecum tacitè foverat, Graviditatis ſuſpicio.

Reſtitutis Menſibus, rediit ſimul Valetudo; niſi quòd ad motum & laborem, ſi paulò diuturnior fuerit, rediret ſubinde *Dyſpnæa.*

Cap. XII.

De Symptomatis, quæ à Menſium Fluxu immodico oriuntur.

ALterum Uterini Fluxûs Vitium eſt *nimia ſanguinis Profuſio*; quæ duobus modis accidere ſolet, cùm vel ſtatis Periodis nimis copioſè erumpat ſanguis, vel Periodi frequenter nimis recurrant. Hic quidem Morbus inter Mulieres haud æquè familiaris eſt, ac *Suppreſſio*; *paucioribus* etiam ſtipatur *Symptomatis*: quæ tamen uti *numero* deficiunt, ita vehementiâ ſuâ invaleſcunt, ut gravius multò ſit à Menſibus ultra modum *fluentibus*, quàm *retentis* periculum. Sanguinis enim *Defectus* difficiliùs reſarcitur, quàm detrahitur *Copia*; uti & *Obeſis* corporis habitudo

habitudo faciliùs deteri ſolet, quàm apponi *Macilentis. Solidæ* quippe partes, ſi paulò laxiùs diſtendantur, diminutâ fluidi copiâ, tonum ſatis promptè recolligunt: ſin præ fluidi inopiâ arctiùs ſemel coaleſcant, quomodocunque humida & mollientia adhibueris, meatus obthurati non niſi ægrè admodum recluduntur.

Menſibus adeò immodicè profluentibus inſequi ſolent, *Virium Imbecillitas*, *Cordis Anxietas*, *Syncope*, *Extremorum Frigus*, *Pallor*, *Convulſio*, *Suffocatio*; quæ quidem, *recente* adhuc morbo, ſeſe exerunt Symptomata: *inveteraſcente* profluvio etiam hæc tandem accreſcunt, *Tumores*, *Cachexia*, *Hydrops*, *Fluor Albus*, *Febris Hectica*, *Atrophia*. Atque hic quidem Morbus uti ſuppreſſioni Menſtruæ eſt contrarius, ita ea, quæ Fæminis infert, Symptomata contrariam prorſus agnoſcunt cauſam, ſanguinis ſcilicet *inopiam*.

Sanguine enim liberè nimis profuſo, multum iſtius liquidi unà effluit, quod in Spirituum Animalium ſuppetias cedere debuit: unde promptuario exhauſto, parciùs in Nervos traducuntur ſpiritus; quibus adeò imminutis, langueſcunt, quæ à ſpirituum copiâ derivantur, *Vires*. Atque hæ quidem decreſcunt in *ratione* ſanguinis diminuti *triplicatâ*: cùm enim ad motum muſcularem requiratur *Liquidi Nervoſi*, *Fibrarum Muſcularium*, & ipſius demum *ſanguinis* unita actio, ſatis patet Muſculorum Vires ſive Animalis *Robur* eſſe in proportione horum trium *compoſitâ*: quæ cùm à maſsâ ſanguineâ

guineâ ita pendeant, ut ei ſemper proportionalis ſit ipſorum quantitas, erunt *Vires* in ratione ſanguinis *triplicatâ*; uti demonſtravit *D. Cheynêus* [a]. Si igitur Menſium fluxu immodico profundatur pars ſanguinis *dimidia*, virium $\frac{7}{8}$ deperdet Mulier. Hinc & ratio elucet diverſi iſtius effectus, qui diſſimiles inter ſe evacuationes ſequi ſolet: ab *ingentibus* ſcilicet & ſubitis, propter ſanguinem exhauſtum, labefactantur admodum *Vires*; eædem ſatis conſtant, ſi *lentè* & *gradatim* peragatur evacuatio, uti in *Diaphoreſi*, *Diureſi* &c. fit.

Deficiente ad hunc modum ſatis ubere Spirituum copiâ, *Cor*, ſiqua alia corporis pars, propter aſſidua in propellendo ſanguine Virium diſpendia, brevi deficiet: ſpiritibus enim deſtitutum, minorem multò ſanguinis molem foras pellit; qui ideo in *Ventriculis* ejus diutiùs ſubſiſtens, laboris quendam & *Anxietatis* ſenſum ad *Præcordia* inducit. Quòd ſi exhauſtis ſpiritibus ita tandem deficiat *Cordis* robur, ut ſanguinis ponderi prorſus impar ſit, ſuſpendetur contractio, & ceſſante ſanguinis motu ſuccedet *Animi Deliquium*; donec *Cor* iis ſpirituum ſupplementis inſtructum fuerit, ut ſanguinis momento præpollens, *circuitum* denuo integrare valeat.

Vacillante porrò *Cordis* motu, debilius erit ſanguinis *momentum*: tum quia Menſibus profluentibus detrahitur *copia*, tum quia, Corde vim ſuam imbecilliùs exerente, minuitur etiam *Velocitas*. Igitur cùm langueſcat admodum

(a) *De Hecticâ.*

ſanguinis jam in Arterias protruſi *momentum*, haud ita facilè pervincet eam, quæ ab Arteriarum tunicis & præcedente ſanguine continuò oritur, renitentiam. Saltem cùm ad minutiora Vaſa devenerit ſanguis, motu adeò languido feretur, ut tenaciùs inter ſe cohæreant particulæ, quàm quæ per *Capillarium* orificia ſatis expeditè traduci queant: ita ad *extremitates* Vaſorum aut ſubſiſtet penitus, aut ſegniter admodum perlabetur ſanguis: cujus impetu ad hunc modum fracto & debilitato, in *Extremis* orietur *Frigus*, in *Facie Pallor.* Poteſt etiam non à *Lentore* modò, ſed ex ipſo ſanguinis *Defectu* derivari *Extremorum Frigus*; *Calor* quippe partis cujuſcunque, eſt ut *cauſa*, quæ ipſum producit: ea verò *cauſa* nihil aliud eſt, niſi ipſe *ſanguis* calidus ad partes perveniens: adeóque ſi ex defectu ſanguinis *extrema* corporis aut parciùs aut non omnino irrigantur, neceſſe eſt ut in iis ſentiatur *Frigus.* Eodem modo & *Pallor in Facie* ob copiam ſanguinis deficientem orietur; certum enim eſt *Puellas*, quò magis ſanguine rite circumacto abundent, eò intenſiùs *rubeſcere.*

Convulſio, uti Menſibus ſuppreſſis à *Repletione* proficiſcitur, ita iiſdem immodicè profluentibus, ab *Inanitione*, quæ apud *Hippocratem* eſt altera *Convulſionis* cauſa, deduci poteſt. Si enim in Muſculum quemvis derivetur liquidi copia minor, quàm in oppoſitum, orietur Muſculi oppoſiti contractio, uti ex iis, quæ de *Convulſione* paulò ante diximus, patebit. Ita ſi Muſculos *Laryngis* & *Oeſophagi* corripiat

Spaſmus,

Spaſmus, *Suffocationem* quandam patietur Fæmina: quam tum maximè in Mulieribus reperiri ſcribit *Hippocrates* [a], cùm Menſes ſupra modum profluxerint. Idem quoque hanc, quæ immodicis [b] Menſibus ſupervenit, *Convulſionem periculoſam* pronunciat: quia cùm hoc ſemel acceſſerit Symptoma, ſignum eſt plus ſanguinis effluxiſſe, quàm quod vires corporis citra noxam pati queant: ita ut ſolidarum partium tono vehementer labefactato, vix ulla ſalutis ſpes ſuperſit.

Hæc quidem, quibus hactenus immorati ſumus, Symptomata, non tantùm à Menſibus immodicis ſequi ſolent, ſed à quocunque ferè *nimio* ſanguinis [c], ſive id naturâ ſive arte fiat, profluvio.

Imminuta verò evacuatione nimiâ ſanguinis copia *qualitatem* etiam vitiabit, inferetque *Cachexiam*. Quippe tum demum rite temperatur ſanguis, & ſua corpori conſtat *Sanitas*, cùm legitima fiat humorum omnium, qui ſecerni debent, *ſecretio*: ea verò debitè peragi non poteſt, niſi intra certos limites conſtiterit *Velocitas*. Datis quippe Vaſorum *Orificiis*, in ratione *Velocitatis* eſt ſecretio. Cùm itaque profuſis Menſibus, propter ſpirituum inopiam, Cordis contractio, adeóque fluidi circulantis *Velocitas*, remittatur admodum & langueſcat, minùs debita erit particularum *ſecretio*; ita multi intra Vaſa retinentur, quos eliminari oportuit, humores; *Craſinque* natura-

(a) *Morb. Mul.* I. 16. (b) *Aph.* 5. 56. (c) *Vid. Willis.* & *Bellin. paſſim.*

lem amittit ſanguis. Hanc ſanguinis *Cachexiam* multùm promovet *Chylus* in *Primis Viis* minùs rite elaboratus: ſpiritibus enim imminutis deſunt *Ventriculo* & *Inteſtinis* Vires, ita ut Alimentum non ſatis validè comminuere queant: quod cùm imperfectiùs conteritur, in ſanguinis naturam difficiliùs migrat.

Nec *Cachexia* ſolùm à *Chylo* minùs comminuto, ſed [*Lentor* etiam ſuccedet: qui tamen, quamvis nullum in *Chylo* fuerit vitium, à velocitate ſanguinis imminutâ orietur. Cùm enim ſegniùs moveatur ſanguis, deficit illa particularum attritio, quæ cohærentiam prohibet: ita cùm minor ſit Globulorum in ſe invicem actio, facilior erit unio, & compages denſior. Sanguine adeò ad *Lentorem* perducto, & canalium fibris propter ſpirituum defectum debilitatis & penè flaccentibus, orientur *Tumores* ſimili prorſus modo, ac in *ſuppreſſione Menſtruâ* explicatum eſt: quia cùm eadem utrobique ſit cauſa, eundem etiam effectum poteſt producere: aliquando etiam ſuccedet *Hydrops*. Quanquam *Hydrops* quidem Menſium *ſuppreſſorum* comes frequentior ſit, *redundantium* verò *Hectica*.

Hecticæ rationem nuper expoſuit Vir[a] in *Theoriâ Medicâ* verſatiſſimus, ejuſque Symptomata à canalibus *Secretoriis* ſupra modum *dilatatis* haud abſurdè deduxit: hanc igitur *Hecticæ* cauſam nos non diſcutiemus denuo, ſed pro certâ atque conceſsâ habebimus; oſtenſuri tantùm, quomodo à Menſibus immodicis

(a) *Theory of Feavors.*

hujuſmodi

hujuſmodi ſuccedat *canalium diſtenſio.* Et ea quidem duobus potiſſimum modis efficitur. 1° Menſibus nimiùm profluentibus, uti deficit quod in corpore detineri debet *fluidum*, ita *ſolidæ* etiam partes ſenſim aboleſcunt: pabulo enim ſuo defraudatæ, à mole priſtinâ multùm recedunt contractioreſque fiunt, ita ut canales, quos undiquaque ambiunt, minùs jam premere & conſtringere queant: remoto igitur hoc ad latera canalium obſtaculo, ſanguis intus decurrens fortiore impetu in fibras arietat, quas proinde faciliùs diſtrahit; unde major *Vaſorum amplitudo.* 2. Vaſa laxiùs explicari patitur *tonus* Fibrarum *labefactus.* Sanguine enim evacuatione nimiâ exhauſto, deficiunt tandem ſpiritus, qui Fibras canalium *contractiles* vividè ſatis animent, ut motum *Tonicum* exerceant, & debitâ Vi in ſanguinem circulantem reciprocè nitantur: viribus adeò Fibrarum imminutis, ſanguini impingenti cùm imbecilliùs reſiſtant canales, ipſius momento cedunt, & ſpatium *amplius* largiuntur. Sequetur etiam *Hectica*, ſi immutatâ *canalium* amplitudine minuatur certâ ratione ſanguinis *copia*; *humorum* enim reſpectu nimis *ſpatioſi* ſunt *canales*: unde eadem oriuntur Symptomata, ac ſi, cùm nulla eſſet in *ſanguine* molis mutatio, revera ampliaretur *Vaſorum* capacitas. Quippe ſi ſanguinis quantitate dimidio imminutâ eadem ac olim fuerint Vaſorum orificia, idem eſt ac ſi conſueta ſanguinis quantitas in Vaſis circuletur, Vaſa verò dimidio ampliora fiant. Cùm verò ſpiritus, quibus Fibrarum

Tonus

Tonus conſervatur, eâdem proportione ac ſanguis deficiant, erit *Toni Diminutio* in ratione fluidi imminuti *duplicatâ.* Ita cùm utraque concurrat cauſa, *Canalium* nempe *Laxitas*, *ſanguiniſque Imminutio*, graviùs invaleſcet, in eâdem ſcilicet ratione, *Febris Hectica.*

Ad hunc modum naſcetur *Hectica*, ſi canalium omnium, *Cutaneorum* præſertim, labaſcat *Tonus*; ſin Vaſa *Secretoria* in particulari aliquo Viſcere *Tonum* amiſerint, *Hecticæ* producendæ licet impar ſit iſta Meatuum ampliatio, id efficiet tamen, ut per eos fiat uberior liquidi ſecretio: quæ datâ ſanguinis *Velocitate*, eſt in ratione *Orificii.* Ita ſi *Uteri Tonus* vacillet, *Glandularum*, quæ internæ ipſius tunicæ interſeruntur, adeò dehiſcent Oſcula, ut Lympham ſuam in *Uterum* copioſiùs effundant: eâ verò continuò foras ſtillante, orietur Morbus ille, qui appellatur *Fluor Albus*: quo ſemper ferè laborant eæ, quas Menſium Fluxus nimius exhauſit.

Succedet tandem *Atrophia*, quia tum deficit qui in Corporis Nutrimentum cedat *ſanguis*, tum *Chylus* propter Ventriculi Imbecillitatem minùs rite comminutus eſt, tum denique quia ita debilitatur ſanguinis *momentum*, ut non ictu ſatis valido ſuccum *Nutritium* in ſolidarum partium Poros impellere atque adigere queat: ita impetu ſanguinis infracto, coaleſcunt penitus & occluduntur, qui Nutrimentum excipere ſolent, Meatus. *Nutritio* quippe nihil aliud eſt, quàm Succi alicujus *appoſitio*, ſive perpetua in Fibrarum Poros Alimenti ſucceſſio.

Hoc

Hoc nimio Menſium Profluvio non æquè laborant omnes: *Virginibus* enim, uti frequentiùs multo reſtricti ſunt, ita rariùs immodicè fluunt Menſes: in iis nempe, propter Vaſa *conſtrictiora*, non ita facilis ſanguini patet exitus, ac in *Puerperium* expertis.

Cap. XIII.

De Methodo in Fluxu Menſium immodico Therapeuticâ.

HUjuſce Morbi curatio pro ratione cauſarum diverſa eſt; *duplici* enim *modo* provocatur Fluxus immodicus, nempe vel *Vaſorum* vel *Sanguinis* vitio. *Vaſa* quippe in vitio ſunt, cùm flacceſcunt nimiùm & dehiſcunt, h. e. cùm ipſorum *Fibræ* ita laxè inter ſe cohærent, ut ſanguinis *momento* cedant: *ſanguis* verò, cùm ita *redundans*, aut *tenuis* ſit, aut rapidè circumactus, ut intra Vaſa uberiùs feratur.

Id verò ſemper advertendum eſt, Fluxûs immodici *judicium* fieri debere, collatione habitâ ad priores circuitus, ad incommoda, ad victum præcedentem, ad ſanguinis ſtatum: *nimios* verò eſſe Menſes præ cæteris ſignis indicat *Virium Imbecillitas*, ita ut Virium regulâ unicè metienda ſit Fluxûs redundantia. Quippe quibus *diu ſubſtiterint*, vel ipſi Menſes, vel evacuationes aliæ ſolennes, in iis longiùs citra noxam durat Fluxus; ideo *Critica eruptio*, quamvis

vis diuturnior ſit, nunquam ſubitò ſiſtenda eſt. Pariter *mollibus* Fæminis & *Aquoſis*, *otioſis* etiam & *Victui indulgentibus*, diutiùs fluunt Menſtrua; quia in his omnibus uberior ſit, quæ Fluxum temperat, *Plethora*. 'Igitur eas, quibus *Sanguis Aquoſus* & *Habitus Succulentus* fuerit, Fluxui nimio magis obnoxias eſſe rectè pronuntiat *Etmullerus* [a].

I. Itaque *Vaſis Flaccentibus*, in eo præcipuè enitendum eſſe videtur, ut redintegretur, quocunque modo labefactus fuerit, *Tonus*: qui quidem facilè reſtitui ſolet, ſi *externè* adhibeantur remedia, quæ Fibras roborant & conſtringunt. Hæc facilè ex *Aſtringentium* familiâ depromi poſſunt, quorum ſanè ratio, ſi operandi modum ſpectes, ita videtur explicanda. Scilicet cùm *Aſtringentium* ea ſit vis, ut humoribus *Coagulum* quoddam inducant, quemadmodum mox probaturi ſumus, particulæ *Stypticæ*, ſanguini effluenti commixtæ intimiúſque unitæ, quaſi *Gluten* effingunt, quo coaleſcant & compingantur Vaſorum *Lacunæ*. Præter hanc *coagulandi* vim, alia etiam in *externis* remediis virtus concipi poteſt, quæ Vaſa dehiſcentia reſtringat, *Stimulus* nempe *Aſtringentium*; qui cùm acriter Fibras pungat & vellicet, *Vaſa* adeò irritantur, ut ſe validiùs contrahant, & motum quem vocant *Tonicum* recolligant. Ita *Urticæ* ſuccus *Naribus* admotus *Stimuli* virtute, *Spiritus Vitrioli* tum *ſtimulando* tum *coagulando*, *Hæmorrhagiam* ſiſtere videtur. Poſſunt etiam in uſum vocari *interna*

(a) *Tom.* 1. 552.

remedia,

remedia; quæ tamen ad Fluxum nimium, tum cùm à *ſanguinis* vitio oritur, quaſi jure quodam pertinere videntur.

Quòd ſi *Vaſorum tonus* ultra modum debilitatus fuerit, cohibito fluxu, *internè* adhibenda ſunt remedia, quæ Fibras roborant; ne proximâ fortè Periodo, cùm *ſanguinis* Plethorici *momentum* increverit, *Vaſa* adhuc imbecillia plus ſanguinis, quàm par eſt, emitti ſinant. Fibras itaque maximè roborant *Analeptica*, ſive ea quæ nutrimentum corpori largius ſufficiunt, & *ſolidarum* partium *robur* inſtaurant.

II. Cùm à *ſanguinis* vitio ortum traxerint Menſes immodici, *Curatio* expoſcit *duo* Medicamentorum genera, vel *Revellentia* ſcilicet, vel *Aſtringentia*.

1. Quippe *Revellentia*, cùm ad partes, quà inſtituitur *Revulſio*, humores uberiùs trahant, efficiunt, ut ſanguis minore impetu ad *Uterum*, unde *derivatur*, profluat: ita momento fluidi debilitato, Vaſa minùs jam diſtenta in ſtatum *contractilem* redeunt, & ſanguinem intra latera ſua coercent. Ita Menſium Fluxum cohibet facta in *Brachio Revulſio*, ſive per *Venæſectionem* ea fiat, ſive per *Frictiones*, ſive per *Cucurbitas*; quas & *Mammis* admoveri ſuadet *Hippocrates* [a]. Ita ſi *Revulſione* quâdam *naturali* excitetur ſanguinis *Vomitus*, Mulier profuſis Menſibus liberatur [b]: quia ſanguine tum imminuto, tum uberiùs ſurſum ducto, Vaſa *Uterina* minùs premuntur. Hæc tamen *Naturæ* methodus non ea eſſe videtur, quam *Ars* imitari debeat; *E-*

(a) *Aph.* 5. 50. *Epid.* 2. 6. (b) *Aph.* 5. 32.

metica enim, cùm *Abdomen* vehementer ſuccutiant, Menſes promovent potiùs quàm reſtringunt. Idem de *fortioribus Purgantibus*, quæ ſanguinem agitant & rarefaciunt, dicendum eſt: poſſunt tamen adhiberi *mitiora*, ut ſubductâ Alvo, aliqua, qualiſcunque ea ſit, ab *Utero* fiat humorum *Revulſio*: quæ ideo *Practici* Aſtringentibus ſemper ferè *præmittunt*. Hiſce *Revellentibus* ſæpe compeſcitur Fluxus Menſtruus, cùm ex eo ortum duxerit, quòd ſanguis, aut *redundans* fuerit, aut nimis *rapidè circumactus*.

His *Revulſionum* generibus rejectis, *Diaphoretica* ſuadet *Etmullerus*, *quæ ſerum copioſum unà cum acrioribus ſalibus per cutim eliminant* [a]: quod tamen medendi conſilium rationi parum congruere videtur. Quamvis enim copiam ſanguinis imminuant *Diaphoretica*, ipſius tamen compagem ita ſolvunt & attenuant, ut augeatur plurimùm, quæ ad Vaſa eſt, *Plethora*: ita ſub ipſo Fluxu ſi adhibeantur *Diaphoretica*, periculum eſt, ne uberiùs prorumpant Menſes.

2. Ad compeſcendum Fluxum adhibentur *Aſtringentia*: quæ cum *Coagulum* & *Lentorem* humoribus inducant, ſanguinis impetum ita imminuunt & infringunt, ut *Vaſorum impedimentum* nequeat pervincere, uti in ſequentibus fuſiùs oſtendetur. Ad Fluxum ſiſtendum aliquid fortè conferre poteſt & *Stimulus* ille, quo pollent *Aſtringentia*, etiam cùm *internè* adhibeantur: qui cùm Fibras Vaſorum vellicet, ea ſtringere quodammodo & contrahere poſſe

(a) *Tom.* I. 553.

videtur: licet fatendum ſit non magni æſtimandam eſſe hanc, quæ à *Stimulo* derivatur, *Aſtringentium internorum* virtutem.

Aſtringentibus annumeranda ſunt *Glutinantia*, inter quæ præcipuum locum obtinent *Balſamica*; quippe hæc etiam, gradu licet remiſſiore, ſanguinem incraſſant, partiumque *Craſin* compactiorem reddunt: ideo non modò ſanguinis momentum imminuunt, ſed & Vaſis dehiſcentibus *Gluten* quoddam affingunt. Quia verò imbecillioris efficaciæ ſint *Balſamica*, iis non niſi *poſt Aſtringentia* videtur eſſe in *Praxi* locus.

Quò verò Fluxus faciliùs ſiſti queat, adhibenda ſunt non *interna* modò, ſed & *externa* etiam, quæ jam in altero Fluxûs genere deſcripſimus, *Aſtringentia*; tardiùs quippe ſuccedit curatio, ſi dum *ſanguini* temperando opera impenditur, *Vaſorum* conglutinatio negligatur.

Cohibito Fluxu, canalibuſque ſatis obfirmatis, ſi, uti plerumque fit, defecerint *Vires*, ad ea confugiendum eſt remedia, quæ ſanguinem inſtaurant, ſpirituumque copiam ſufficiunt: & ea quidem non ex *Officinâ* modò, ſed etiam ex *Culinâ* depromenda ſunt. Et hîc demum locum habent ea, quæ etiam *ſuppreſſis* Menſibus proſunt, remedia: quod libentiùs noto, quia hoc minùs habito *temporum* diſcrimine, multos fortè fefellerit *Materia Medica*, quæ, uti ab Authoribus ordinatur, in utroque Menſium vitio ferè eadem eſt[a].

(a) *Blaſii Mat. Med.* p. 563.

Hiſtoria I.

Feb. 1. 1702.

MUlier quædam poſt partum Fluxu Menſium immodico correpta eſt, qui ad ſex annos perſtitit: ultimo biennio quotidie ferè profluxit ſanguis, interdum in grumos, Ovi magnitudinem æquantes, concretus. Siti & ſummâ virium imbecillitate laborabat, nonnunquam & febricitabat. Dolor in Abdomine & regione Uterinâ vehemens & continuus. Cordis Anxietas, aliquando etiam Syncope invaſit. Pulſus digito vix percipiendus.

Intentio Curatoria videbatur, ut Fluxu cohibito, reficerentur, quæ admodum langueſcebant, *Vires*.

In Fluxu igitur coercendo, cùm *Revellentibus* abſtinendum duxerim, quia eorum uſum prohibere videbantur Vires ſupra modum imbecilles, *Aſtringentibus* unicè confiſus ſum: atque ea quidem tam *internè*, quàm *externè* adhibenda curavi.

℞. *Cortic. Granat.* ℥ſs.
Rad. Tormentill. ℥1.
Fl. Roſ. Rubr.
Balauſtior. āā *M.* 1. Coq. in *Aq. Ferrar.* lib. 3. ad Conſumpt. lib. 1. Colatura ſit pro *Fomentatione*, bis in die parti affectæ tepidè applicand.

Pro potu communi utebatur *Decocto Albo*, in cujus lib. 2. incoctæ ſunt *Cinnamomi* ℥ 2.

Internè

Internè adhibita eſt *Tinctura* illa *Antiphthiſica*, quam tantopere commendat *Etmullerus* [a], ex *Saccharo Saturni* & *Martis Vitriolo* cum *Sp. Vin.* conflata. Hujus *Tinct.* gt. 20. in *Aq. Plantag.* cepit ſæpiùs in die.

Urgente dolore vel vigiliis ſumpſit *Laud. Liq.* gt. 20.

Feb. 3. Subſtitit Fluxus; qui ne poſtea fortè redire poſſet, indies adhuc uſque ad *Feb.* 6. repetebatur *Fomentatio.*

Reſtricto autem ad hunc modum Profluvio, *Doloris* & *Imbecillitatis* habenda videbatur cura. Deſumpſi igitur ex Medicinâ *Diætetica* Juſcula & Cibos boni nutrimenti, ex *Pharmaceuticâ* Mixturam ſequentem.

℞ *Tinct. Croc.*
Laudan. Liq. Sydenh. $\overline{aa}$ ℥ 2.
Camphor. in Spir. Vin. ʒß. *diſſolut.* ℥ 1. *M.*

Cap. gt. 30. ſexies in die in *Aq. Cinnam. Fort.* & *Hord.* $\overline{aa}$ *p.* æq. unde plurimùm refectæ ſunt Vires, & remiſit Dolor.

Feb. 8. Ex *Labiis Pudendi* quaſi ſacculus quidam membranoſus prominuit: qui tamen verſus Uterum ita firmiter adhæſit, ut ex *Vaginâ* extrahi nequiret. Graviter inſuper fœtebat. Et primâ quidem fronte interna *Vaginæ* tunica *procidiſſe* videbatur: *Placentæ* quippe reliquias eſſe minùs ſuſpicabar, quòd Mulier ſe à ſex annis puerperam eſſe negârat. Cùm verò fœtoris doloriſque ratione habitâ, incideret mihi aliqua de *Placentâ* ſuſpicio, rem paulò altiùs inveſtigandam duxi; Mulieremque percunctatus ſum, num poſt ultimum illud puerperium

(a) *Schræder. dilucidat.* p. 253.

Abortum fecerit? Illa ſe circiter abhinc *biennio* gravidam fuiſſe aiebat, & terrore exanimatam, dum noctu per compita domum reverteretur, in viâ *abortiiſſe*; reverſam verò non uſam eſſe obſtetrice, quæ, utrum aliquid in Utero relictum fuerit necne, inſpiceret. Ab eo etiam tempore *Doloris* origo ducta eſt.

Morbo igitur ſub examen hoc vocato, ea viſa eſt *Indicatio*, ut *Uteri* & *Muſculorum Abdominalium* ita inſtauraretur Vis, quæ *Placentæ* reliquias foras expelleret. Ad quem finem quia plurimùm conduceret præſcripta *Mixtura*, illius gt. 40. indies ſæpe aſſumpta eſt. Quo remedio ita ſpiritus refecti ſunt, ut

Feb. 10. Aliqua *Placentæ* portiuncula foras excluderetur, non graveolens modò, ſed planè putrida.

Feb. 11. Excluſa eſt & altera fætore ſimili portio. Deinde nulla ſubſtantiæ iſtius membranaceæ intra *Vaginam* veſtigia: etiam omnis illico ſopitus eſt dolor.

Febr. 13. Vires ita redierunt, ut lecto, cui per menſem ferè affixa fuerat, jam per horas aliquot abeſſe poſſet. Nulla niſi de virium imbecillitate, & appetitûs remiſſione querimonia. Uſa eſt indies *Mixturâ*, unde ſemper ſe plurimùm levari ſenſit.

Febr. 17. Rediit Fluxus: quem quoniam mediocrem valde & nullo gravi Symptomate ſtipatum eſſe conſpexerim, nolui compeſcere; videbatur enim evacuatio Menſium *naturalis* & ordinaria: quæ itaque *quatriduo* terminata eſt.

Feb.

Feb. 23. Ut viribus ulteriùs proſpectum ſit, præſcripta ſunt ſequentia.

℞. *Tinctur. Cortic. Peruv.* (*in Vin. Alb.*) *lib.* 1*ſs.*
Tinct. Croc.
Spec. Diambr. *āā.* ℥*ſs.* *M.* Cap. Coch. 6. ter in die.

Febr. 25. Appetitus ad ſe rediit. Nihil niſi Virium robur ſanitati defuit; quod etiam, *Decocto* ad duas vices repetito, intra menſem feliciter inſtauratum eſt.

Hiſtoria II.

Sept. 10. 1701.

MUlier pleni habitûs & Menſibus paulò copioſiùs purgari ſolita, ab exercitio immodico in Fluxum nimium incidit; ita ut primò quidem ad *ſex*, deinde ad *duodecim* dies largâ copiâ demitterentur Menſes. Hoc malo cùm per æſtatem omnem laborâſſet, Vires admodum dejectæ ſunt: invaſit ſæpe Syncope, & Spaſmus; intumeſcebant Pedes. Facies penè Hippocratica. Sanguis tenuis valdè, non guttatim, ſed continuò quaſi flumine profluxit. Cùm eam primò inviſerem, quatriduo jam perſtitiſſet Fluxus.

Poſtulabat igitur morbi *Indicatio*, ut quamprimum cohiberetur Profluvium. Hoc ut effici poſſet, adhibita eſt, uti in *Hiſtor.* 1, *Fomentatio.*

Horâ decubitûs, uſa eſt *Hypnotico* ſequenti.

℞. *Tro-*

℞. *Trochiſc. Gordon.* ℥ſs.
Laudan. Londin. gr. 2.
Mucilag. Gum. Arab. q. ſ. M. F. Pil.
exiguæ. Cap. 3. quibus aſſumptis, ſatis placidè dormiebat.

Sept. 11. Menſibus etiamnum profluentibus, præſcriptum eſt hujuſmodi *Electuarium.*

℞. *Conſerv. Roſ. Rubr.* ℥1.
Bol. Armen.
Croc. Mart. Aſtring. ā ℥1.
Maſtich.
Terr. Japon. ā ℈2.
Spec. Diatriωn Santal. ℈4.
Syr. è Symphyt. q. ſ. M. F. Elect.
Cap. q. n. m. 4tâ quâque hor. Superb. Coch. 5. *Julap.* ſeq.

℞. *Aq. Sperm. Ranar.*
Plantagin.
Cinnam. Hord. ā *lib. ſs.*
Sang. Dracon.
Sacch. Saturn. ā ℥1.
Syr. è Corall. q. ſ. M. F. Julap.
Cap. etiam ter in die *Spir. Vitriol.* gt. 40. in quovis *vehiculo.*

Repet. *Foment.* & *Pilul.* præſcript.

Sept. 13. Manavit adhuc, ſed non niſi guttatim, Fluxus: qui tamen remediis rite aſſumptis, *Sept.* 15. omnino ceſſit.

Igitur in eo jam omnis Medendi cura verſari debuit, ut firmarentur Vaſa, & prohiberetur illa ſanguinis *raritas.* *Primæ* intentioni ut ſatisfieret, quotidie repetita eſt *Fomentatio*; *ſecundæ* par eſſe videbatur *Glutinantium* & *Balſamicorum*

ſamicorum uſus. Poſtpoſitis itaque *Aſtringentibus*, inſtituta eſt ſequens methodus.

℞. *Decoct. Alb. lib.* 2.
Aq. Cinnam. Hord. lib. ſs.
Sacch. Alb. q. ſ. M. Cap. ℥4. quater in die.

℞. *Balſam. Capiv.*
Polychreſt. *ā a* ʒ2. Cap. gt. 25. horâ decubitûs in *Conſerv. Roſ. Rubr.*

His adhibitis remediis, poſt trium ferè hebdomadum intervallum, *Oct.* 5. redierunt Menſes: & ad *ſex* quidem dies demiſſi ſunt. Repetitis verò iis quæ ultimò præſcripta ſunt, periodo proximâ *quatriduò* terminatus eſt Fluxus: qui eundem intra terminum etiamnum ſubſiſtens, Mulieri ſanitatem reſtituit.

Hiſtoria III.

Maii 21. 1703.

MUlieri, Annos 36. natæ, poſt Abortum ad tres Periodos per dies *quatuordecim* manârunt Menſes; deinde per trimeſtre ferè ſpatium *quotidie* eruperunt. Quo profluvio ita labefactatæ ſunt Vires, ut vix ſtare, nedum ambulare potuerit. Spiritum ita graviter duxit, ut penè in ſuffocationis periculum incideret. Invaſit aliquando Syncope, aliquando Hyſterica paſſio: ita ut per horam unam aut alteram quaſi Animæ expers jaceret. Pallor & Macies, qualis in Phthiſicis. Pulſus debilis, frequenter etiam intermittens.

Indicatio *Curatoria* primò ad *Fluxum compeſcendum*, deinde ad *Vires inſtaurandas* reſpicere viſa eſt.

Uſa eſt igitur *Fomento*, in *Hiſtor.* 1. deſcripto: cujus quidem vim ſemper ferè efficaciſſimam com peri.

Internè adhibitæ ſunt, in *Decocto Tormentillæ*, *Spir. Sal. Dulc.* gt. 20. quater in die.

Maii 25. Fluxus paulò imminutus, quotidie licet recrudeſcens.

In potûs communis locum ſuffecta eſt ſequens *Emulſio.*

℞. *Amygdal. Dulc. excortic.* ℥1.
Sem. 4. *Frig. Maj.* āā ʒ2. quibus in Mortario contuſis affund. *Aq. Hord.* lib. 2. Colaturæ add.
Sal. Prunell. ʒ2.
Syr. Althæ. q. ſ. M.

Maii 30. Subſtitit Fluxus, poſtero tamen Veſpere denuo erupit.

Uſu verò præſcriptorum continuo ita temperatum eſt Profluvium, ut à *Jun.* 3 ad 9 penitus ſiſteretur; deinde, poſt menſem exactum, ad ſolennes Periodos rediret. Cohibito igitur Fluxu, & Canalibus ſatis obfirmatis, *alterius indicationis* ad hunc modum habita eſt ratio.

℞. *Cortic. Peruv.* ℥1.
Rad. Zedoar. ℥ſs.
Cochinell. ʒ2. Digerantur cum *Vin. Alb.* lib. 2. tepidè per triduum. Liquoris Filtrati cap. ter in die ℥2. In quolibet hauſtu inſtillentur

Tinct.

Tinct. Serpentar. Virgin. gt. 20.

Noctu, quia frequenter *inſomnis* fuerit, nonnunquam etiam & *Hyſterica*, uſa eſt *Pilulis Paregoricis*.

℞ *Galban. col.* ℥1.
Spec. Diambr.
Caſtor.
Camphor. āā ℈ſs.
Laudan. Londin. ℈1. *M. F. Pil.* 16.

Cap. 2. ante decubitum, ſuperb. *Tinct.* præſcript. Coch. 4.

Diæta ſit ex Cibis ad *nutriendum* maximè idoneis.

Jul. 19. Ventriculus, qui hactenus malè ſe habuit, multùm refectus eſt. Vires etiam aliquatenus roboratæ. Ineunte *Auguſto*, Mulier, methodi præſcriptæ uſu, integrè convaluit.

Cap. XIV.

De Remediorum Viribus & Operatione.

ILluſtratâ jam variis ratiociniis Plethorâ, & per omnem *Phænomenorum* ſeriem deductâ, *Remediorum*, quæ *internè* adhibita Menſibus vitiatis mederi ſolent, *Vires*, tanquam ultimum Theoriæ noſtræ argumentum, expendamus: his quippe ritè inveſtigatis facilè patebit, *Emmenagoga*, ſive ea quæ Menſes ſuppreſſos cient, *Plethoram* ad Vaſa *intendere*; eandem verò ab

Aſtringentibus, ſive ab iis quæ fluentes ſiſtunt, *imminui.*

Hæc quidem remedia tanquam *Utero Specifica* à pleriſque prædicantur; cùm ſolummodo humorum *Craſin* ita immutant, ut pro variâ ſanguinis texturâ aut provocetur, aut ſiſtatur per *Uterinas Vias* profluvium: ita ut hæc *Senſibilis operatio* nihil aliud ſit, niſi alterius cujuſdam quæ in *ſanguine* peragitur, operationis effectus neceſſarius; qui quidem non tam peculiari alicui *Remediorum* efficaciæ, quàm ipſius *Uteri Fabricæ* debetur. Hoc ſanè à Scriptoribus parum animadverſum eſt, qui, cùm de Remediorum Viribus diſſerant, pro actione *internâ* operationem *ſenſibilem* ſubſtituunt; ita apud eos alia *Diuretica*, alia *Diaphoretica*, alia *Emmenagoga* appellantur, cùm tamen de *agendi modo* nihil inde innoteſcat: quæ quidem medicamentorum operatio non modò non eſt *primaria*, ſed fallax etiam & incerta. Ex. gr. ſi exhibeatur *Diaphoreticum*, nemo ignorat id pro voto minimè ceſſurum, niſi aperiantur *Pori*: iis enim occluſis, quamcunque in *ſanguine* virtutem exerat remedium, ad *Sudorem* provocandum eſt prorſus inefficax. Sive tamen *Sudor* ſuccedat necne, eodem modo in *ſanguinem* agit *Diaphoreticum*; ſanguinem enim ad certos quoſdam gradus *attenuat* & *reſolvit*, ut ejus tenuior pars per Poros Cutaneos, niſi præcludatur via, elabi poſſit: ipſa tamen *Diaphoreſis* non eſt actio Medicamenti *primaria*, ſed ab humoribus ita attenuatis, niſi *Pori* prohibeant, neceſſariò fluit; ſi enim *Pori* occluſi

fuerint,

fuerint, ita *ſanguinem* rarefacit *Diaphoreticum*, ut *Ardorem*, nonnunquam & *Febrem* inducat. Ita ut propria medicamenti virtus non in humorum *Diaphoreſi*, ſed *Reſolutione* conſiſtat. Par eſt in *Emmenagogis* ratio; ea quippe perpetuâ & immutabili quâdam agendi normâ *Plethoram* exſuſcitant, ut per *Uterina Vaſa* erumpat ſanguis. Poteſt verò talis eſſe ad *Uterum* obſtructio, ſive canalium ſive ſanguinis vitio, quæ à nullis *Emmenagogis* pervinci queat; cùm tamen *Emmenagogi* eadem ſit, ac ſi *Menſes* cieret, in molem ſanguineam operatio. Ita ejuſdem remedii varia eſſe poteſt *ſenſibilis operatio*, uti rectè argumentatur Cl. *Cockburnus*, Vis verò, quam in *humores* exercet, unica ſibique perpetuò conſtans.

Hinc eſt quòd illa de remediorum Viribus diſquiſitio inter *Medicinæ Deſiderata* poni ſoleat; cùm ſi ſimplex & *primaria* accuratè obſervetur *operatio*, explicationem non ita difficilem exigant *remediorum* virtutes. Quippe adhibitâ hâc ratiocinandi methodo, concideret omnis illa, quæ Pharmacorum Viribus immeritò objicitur, *ancipitis efficaciæ* querela. Queruntur enim Medici nullum dari remedium, quod certam aliquam agendi normam perſequitur, imò quod non potiùs ita incertum & fallax eſt, ut ſæpe *variam*, nonnunquam etiam *contrariam*, nec in diverſis modò, ſed & in eodem corpore, vim exerceat. Ita delirantibus Medicis, innocua plectuntur Pharmaca. Hæc enim quam Medicinæ exprobrant operationis *varietas*, non ex mutabili *remediorum* virtute,

ſed

ſed ex multiplici *corporis* ſtatu deduci debet. Eorum quippe Actio eadem ſemper eſt ſibique conſentiens; cùm verò corporis in quod agunt diſſimillima ſit indoles, adhibitis remediis ratio poſtulat, ut non *diverſus* modò, ſed & *contrarius* aliquando oriatur effectus. Ita v. gr. detur Medicamentum, quod humores viſcidos *reſolvat*: id quidem ſuâ *Attenuandi* vi operatur, licet pro vario *Lentoris* genio diversè; ita ut in alio, qui minoris eſt cohærentiæ, *reſolutio* ſit major; in alio, qui majoris eſt, minor; in alio denique, qui firmiùs compingitur, nulla: ita varia quidem Medicamenti ad *medendum* vis, non varia tamen in *agendo* norma. Quomodo enim eadem vis diverſa longè momenta queat pervincere? quomodo ſimilis ſemper eſſe poſſit *Agentis* Energia, cùm ita diſſimilis prorſus ſit corporis, in quod agitur, natura? Conſtantem hanc à Medicamentis ſperare efficaciam ita ridiculum eſt, ut nihil mirum ſit, ſi etiam ab eodem medicamento educi poſſit effectus *contrarius*. Concipiamus enim eam eſſe ſanguinis *Craſin*, ut pars ejus longè maxima inſigniter legteſcat, cohærentiæque in eâ momentum validius ſit, quàm quæ ab *Attenuantium* viribus reſolvi queat: in hoc caſu ſi adhibeatur medicamentum *Reſolvens*, eam quidem ſanguinis partem, quæ minùs lenteſcit, ita fundit & attenuat, ut per *Glandulas ſecretorias* uberiùs extrudatur; ita medicamenti vi eliminatis particulis tenuioribus, craſſior erit reliqui ſanguinis compages. Ad hunc modum, uti & docet experientia, *lentorem* aliquando

quandò augent *Diaphoretica*. Igitur *Opium*, quod ad *reſerandam* ſanguinis *compagem* & *Sudores movendos* maximè efficax agnoſcit *Williſius*, nullo alio modo ſanguinem *incraſſare* poſſe arbitratur, niſi quatenus *ſeroſitates copiosè ſecerni & amandari faciat*; *proinde ut liquor reſiduus ſpiſſior & compactior evadet* [a]. Neque id ſanè *medicamento* imputandum; (hoc enim eam agendi normam, quam ipſi præſcripſerit natura, conſtanter fideliterque obſervat) ſed *humoribus* potiùs, qui variæ hujuſce efficaciæ neceſſitatem inducunt. Ita corpora quædam *emollit*, quædam rurſus *indurat* ignis; cùm tamen in ipſo igne nulla ſit agendi varietas. Ita *Febris*, ſi tenuior ſit ſanguis, Pulſum excitat; ſi craſſior, *deprimit*. Etiam *Chalybs*, qui, ſi Vaſa lenteſcente ſanguine oppleta ulteriùs ſe diſtendi ſinant, vi ſuâ *obſtructionem tollit*, eandem iis renitentibus *auget*. Quod in *Hyſtericis affectibus* ſæpius compertum habui. Pari modo *Emeticum*, ſi Ventriculus *robuſtior* ſit, *Alvum* movet; contrà, ſi *tenerior* fuerit, *Vomitum* ciet *Catharticum*. Ita denique *Syrupus Violarum*, cum *Acidis* admixtus, colorem *rubrum*; cum *Alkalicis*, *viridem* exhibet: quæ tamen coloris diverſitas non variæ *Violarum* virtuti, ſed corporum, quibus commiſcentur, diſſimili ingenio aſcribenda eſt. Etenim unica eaque leviſſima nonnunquam circumſtantia, ſi immutata ſit, id efficere poteſt, ut Medicamenta non variis modò, ſed & contrariis etiam Viribus pollere videantur: uti in ſpeculis concavis *multifor-*

(a) *Pharm. Rat. p.* 1. 301.

mem

mem objecti imaginem exhibet ſola *diſtantiæ* mutatio.

Ut verò res omnis exemplo clariùs pateſcat, ſub examen revocetur *Opii* in ſanguinem operatio: à quo certè, ſi ab alio quopiam remedio, excitantur *Phænomena*, non modò inter ſe disjuncta maximè, ſed & repugnantia. Supponatur igitur, id quod mox oſtenſuri ſumus, actionem *Opii* primariam in ſanguine *Attenuando* conſiſtere. *Attenuato* ſanguine neceſſariò ſequitur, ut uberior ſpirituum copia ſecerni debeat; hinc *Animus alacer*, *vegetus*, *pacatus*, *vigil*, *Vires Corporis inſtauratæ*; quod præcipuè experiuntur ii, qui *Opium* interdiu parciore *doſi* aſſumunt: animo ita refecto, obrepit ſenſim *doloris oblivio*; viribus verò roboratis nonnunquam fit, ut *Fœtum & Calculum expellant Opiata.*

Cùm verò ſanguinis particulas ita attenuat *Opium*, facit, ut ſiquid in *Arteriolis* hæſerit, jam in *Venas* trajici queat: unde remotâ omni *obſtructione* ceſſat ille, qui ab humoribus ſtagnantibus frequenter oritur, *Dolor*. Eodem modo ſolvitur *Febris intermittens*; quam à *Lentore* ſupra deduximus. Viis igitur recluſis, ita ut conſueti ſpiritibus ſanguinique pateant aditus, ſopitur, quæ à nervis obſtructis provenit, *Convulſio*. Ita *Opio* frequenter cedit *Colica Convulſiva*, & *Singultus*; quibus etiam annumerari poteſt *Vomitus*, & *Purgatio enormis*.

Spiritibus *Opio* refectis, validiùs ſe contrahit *Cor*, unde vividior ſanguinis circuitus: ſanguine autem *attenuato*, & velociùs quàm conſue-

conſuevit ad *Cutaneas Glandulas* delato, ſuccedit *libera Perſpiratio*, & *Sudor*; quia tum ob *rariorem* ſanguinis *texturam* facilior fit per poros ſecretio, tum ob *velocitatem* auctam etiam uberior. Hujuſmodi *Perſpiratio* largiùs provocata, *ſanguinis & Ventris profluvia judicat*; quia humoribus per *Poros* evacuatis, fit à parte affectâ *Revulſio*: eadem quoque *Tuſſim & Catarrhos ſolvit.* Humoribus verò ad hunc modum reſolutis, & in exteriora protruſis, *efflореſcit Cutis*, nonnunquam & *prurit.*

Cùm verò ſanguine attenuato non modò ſit uberior ſpirituum copia, & proinde impetus Cordis fortior, ſed augeatur etiam ad *Vaſa* humorum *Plenitudo*, utrâque de causâ *Pulſum excitabit*, *Menſes* etiam & *Lochia provocabit Opium.*

Ita ferè Corpus afficiunt modicâ Doſi aſſumpta *Opiata*, cùm adhuc intra debitos limites conſtiterit ea, quæ ad *Vaſa* inducitur, *Plenitudo*: quæ tamen ſi *Opio* liberè nimis adhibito ulteriùs increſcat, alia prorſus eaque multùm diverſa exhibet *Phænomena.* Sanguine enim ita attenuato, ut *Arteriæ* Cerebri latiùs quàm par eſt diſtendantur, *Nervorum*, qui iis ubique interſeruntur, non poteſt non valida eſſe compreſſio; compreſſione verò neceſſe eſt aut intercipi penitus, aut ſaltem copiâ minore ſecerni ſpiritus: ita ut ingruat *Dyſpnæa*, *obruatur animi Vigor*, & pro ratione momenti illius quo *Nervos* premunt Arteriæ, ſuccedat aut *Stupor*, aut *Somnolentia*, aut ipſe *Somnus*; eodem modo ac à *Vino* liberiùs epoto ſequi ſolet. Interceptis adeò ſpiritibus, *imminuuntur*

tur Vires; quibus deficientibus, *langueſcit Pulſus*, nonnunquam & *concidit inferior Maxilla*: Tonuſque partium ita vacillat, ut relaxentur admodum Fibræ; inde *Pupillæ dilatatio*, *Iſchuria*, & *membrorum quædam quaſi Paralyſis*. Ad eandem normam facilè illuſtrari poſſunt reliqui *Opiatorum* effectus, qui utcunque inter ſe diſſimiles ſint, unicam tamen agnoſcunt cauſam, ſanguinis ſcilicet quæ ab *Opio* inducitur *Attenuationem*: quæ cùm *Arteriarum Carotidum* capacitatem ampliet, à ſolâ *Diametri* mutatione pendet omnis illa operationis diſcrepantia. Et hæc quidem inſequuntur Mala, non modò cùm manu nimis liberâ, ſed cùm alieno tempore, & corporis cui adhibetur parum ſpectatâ conditione, detur *Opium*: *nimia* enim *Doſis* non tam *officinali* menſurâ, quàm Corporis ratione dijudicanda eſt. In alio quippe humorum ſtatu deſideratur larga *Doſis*, in alio ſufficiet mediocris, in alio etiam nocebit minima. Siquid verò hujuſmodi acciderit, id *Medenti* potiùs, quàm *Remedio* imputandum eſt.

Hæc paulò fuſiùs explicata ſunt, ut manifeſtum fiat, quàm iniqua ſit medicamentorum accuſatio, quaſi in iis fuerit agendi modus multiformis, & tanquam deſultorius. Ita ut quicquid incerti fuerit, id non tam *inſtrumentis* medicinæ, quàm *ſubjecto* áſcribi; non tam ad *Vires Pharmacorum inconſtantes*, quàm ad *humorum Craſin ignotam* referri debeat. Itaque cùm Medicina nihil aliud ſit quàm Morbi & Medicamenti comparatio, niſi illius indoles probè intellecta ſit, hujus Vires fruſtra

fruſtra explorantur. In eo quippe præcipuus eſſe debet Medici labor, ut *humorum* variam temperiem inclinationeſque omnes perſpiciat; ſic enim quid eos excitet, quid compeſcat, feliciùs dignoſcet: quorum momenta cùm ita varia ſint, ut non tantùm ob *numerum* minùs accuratè animadverti, ſed ob *ſimilitudinem* etiam minùs diſtingui ſoleant, is certè, qui illorum morem acutiùs inſpexerit, aptiſſimâ utetur Medicinâ. Quâ quidem in re ab *Empirico* maximè diſcernitur *rationalis* Medicus; qui non tantùm *Remedii* quod adhibet, ſed *Mali* etiam, cui id adhibetur, vires explorat.

Sed ut eò unde digreſſi ſumus redeamus, inquirendum reſtat, quænam ſit *Medicamentorum*, quæ Menſibus vitiatis proſunt, *Operatio Primaria.* Ordiamur itaque ab *Emmenagogis*, mox ad *Aſtringentia* perventuri.

Emmenagoga ferè omnia ſunt etiam *Alterantia*, aliter ac cenſet *Etmullerus* [a]; *Craſin* enim ſanguinis immutant. Eorum verò operatio à vi quâdam *Attenuatrice* potiſſimùm deducitur. Quippe cùm partium tenuium ſint & maximè penetrantium *Emmenagoga*, molem ſanguineam ita incidunt & comminuunt, ut minor ſit Globulorum inter ſe contactus, & proinde compages rarior: ſanguis verò ad hunc modum *attenuatus*, non modò ſpatium amplius intra canales occupat, ſed ſpiritus Nervis uberiores ſufficit; unde iterum Corde vehementiùs contracto, fortiore impetu per Arterias circulatur. Ita cùm adhibitis *Emmenagogis* non modò

(a) *Tom.* I. 547.

ad Vaſa increſcat *Plenitudo*, ſed & Cordis augeatur vis, ſanguis *Canales Uterinos* præ cæteris validiùs feriens & diſtendens, quemadmodum ſupra ſatis oſtenſum eſt, per eos viam ſibi patefacit. Cùm verò frequentior Menſium ſuppreſſorum cauſa à *Lentore*, qui *Capillaria* obſtruit, oriatur, ab *Emmenagogis* ita *attenuantur* humores, ut illa ipſa ſanguinis portio, quæ Vaſorum lateribus adhæſit, jam per minima orificia ſatis promptè traduci queat; ita aditu patefacto, ſanguis ſolenni more vim ſuam in canalium latera exercet, quæ ad Capillaria, dum obſtructa eſſent, minùs potuit pertingere. Ita *Emmenagogis* inſtaurantur ſpiritus, & Vis Cordis augeſcit; quia iis adhibitis *attenuatur* ſanguis. Id vero notandum volo, non ſolùm ab hâc *attenuatrice* virtute deduci ſpirituum incrementum. Hoc enim conceſſo, ſequitur ut quicquid potentiùs *attenuat*, id etiam maximè eſſet *Cardiacum*; ſecus ac teſtatur Experientia. Ex. gr. *Cortex Peruvianus* ſanguinem multo magis *attenuat* quàm *Chalybs*, ad *Pulſum* tamen excitandum longè ineptior. Igitur in remediis *Cardiacis*, & proinde Menſes moventibus, *duplex* eſt operandi ratio; alia enim *attenuando* ſanguinem ſpiritus reficiunt, alia rurſus, etiamſi humores non attenuent, *ſpirituum* ſecretionem promovent. De illis ſupra dictum eſt. Ad hæc quantum attinet, dicendum eſt, nonnullis remediis ineſſe particulas in *ſpiritus* faciliùs mutabiles, iiſque quaſi cognatas & congeneres, uti & quibuſdam *alimentis* inſunt ſucci ad nutriendum

magis

magis idonei: ita ut immutatâ ſanguinis cohærentiâ, ex ipſo *medicamento* hauriri queant *ſpiritus.* Spiritibus ad hunc modum refectis vehementiùs contrahitur Cor, & ſanguis velociùs circumagitur; increbreſcente adeò ſanguinis motu cùm *Calor* etiam increſcat, quod capite 8. ſatis probavimus, *Aëris* particulæ, quæ Globulis ſanguineis immixtæ ſunt, *Calore*, uti in *Thermometro* fit, *rarefactæ*, ſeſe undique expandunt, canaliumque tunicas diſtendunt: ita poteſt eſſe ſanguinis *Rareſcentia*, cùm minimè interim *attenuetur* compages. Quod in *Febribus* ſæpe fit, licet parum obſervetur. Hæc tamen *Rareſcentia*, cùm ad *Vaſa Plethoram* augeat, Menſes æquè potenter provocat, ac ſi *attenuaretur* ſanguis. Cùm itaque à *Vaſorum duritie* oriatur *ſuppreſſio*, cum fructu adhiberi poſſunt ea quæ humores *rarefaciunt*; cùm verò *ſanguis* in vitio ſit, ea etiam quæ *attenuant* in uſum ſunt vocanda. *Emmenagoga* verò his *attenuandi* viribus præcipuè inſtructa eſſe, tum *ratio* ſuadet, tum *experimenta* confirmant. Argumentorum igitur capita erunt *quatuor*: *Remediorum* ſcilicet, 1. *Effectus ſenſibiles.* 2. *Cum ſanguine adhuc tepente*, & 3. etiam cum *Syrupo Violarum commixtio*: 4. denique *Injectiones in vivo Animali per Syringa inſtitutæ.*

I. Itaque *Emmenagogis* hanc *attenuandi* virtutem ineſſe probant eorundem *effectus ſenſibiles*; ex quibus ſatis erit ſequentes tantùm expendere

1. *Saporem*, qui cùm in *Emmenagogis* plerumque *acris* & *amarus* ſit, indicat partes eſſe tenues

nues & ad motum excitandum idoneas: igitur hujuſmodi *Sapor* in iis præcipuè obſervatur, quæ *Sale Volatili* abundant; *Salis* verò *Volatilis* ea eſt efficacia, ut ſanguinem plurimùm *attenuet*, ſpirituſque inſtauret. Ita *Sapore* Vires ſuas produnt, *Opium*, *Gentiana*, *Myrrha*, *Arum*, *Abſynthium*, *Sabina*, *Ruta*, *Pulegium*, *Centaurêum* &c. *Calida* omnia & *Odorata*: quibus adjici poteſt *Cortex Peruvianus*, qui licet nondum inter *Emmenagoga* locum obtineat, iis tamen, propter egregiam illam quam in *attenuando* ſanguine exercet Vim, annumerari debet.

2. *Odorem*, qui ſi vividior ſit, *Salis Volatilis* æquè ingenuus eſt Index ac *Sapor*. Tali *odore* pollent ex *Amaris* pleraque, item *Aromatica* omnia, quæ itaque univerſa *Emmenagogis* aſcribi ſolent, & apud *Heurnium* [a] Utero *ſtudere* perhibentur. Ex quibus tamen primas meritò obtinet *Crocus* & *Cinnamomum*. Inter ea quæ odorem *acrem* præ ſe ferunt, reponenda ſunt *Urinoſa* v. g. *Sal Armoniacum*, *Sal Corn. Cerv.* &c. quæ ideo Menſes potenter cient.

3. *Pulſus incitationem*: qui cùm fortiùs increbreſcat, ſatis oſtendit ſanguinem ita *attenuari* & *rareſcere*, ut copioſior fiat ſpirituum ſecretio; unde Cordis impetus, qui *Pulſum* regit, validior. Hoc præ cæteris *Emmenagogis* efficiunt *Chalybs* & *Hydrargyrum*, *Calida* & *Cardiaca* omnia; quorum uſus ad movendos Menſes plurimùm ſemper valuit.

4. *Calorem*. Cùm enim *Calor* nihil aliud ſit niſi partium motus vividior, hoc inter ſe in-

(a) *Meth. ad Prax.* 306.

vicem

vicem attritu ſit, ut ſanguinis globuli divellantur plurimùm & *rareſcant.* Ita uti nullum ferè eſt *Emmenagogum*, quod calorem non excitet, ſic etiam quicquid calorem inducit, Menſibus etiam ciendis prodeſt: quemadmodum ſatis oſtendunt *Cardiaca* & *Stomachica.*

5. *Diaphoreſin*; quam quæ provocare poſſunt Pharmaca, ea certè ſanguinis cohærentiam ita *reſolvunt*, ut faciliùs per Poros ſecerni queat. Igitur inter *Emmenagoga* utramque paginam faciunt *Diaphoretica*; ex quibus ferè cùm nullum ſit *Opio* potentius, ſatis conſtat id etiam Menſibus movendis haud ineptè adhiberi.

II. *Attenuatricem* hanc, quam *Emmenagogis* aſcripſimus, virtutem probat ipſorum cum *ſanguine* adhuc *tepente* commixtio. Neque hoc, quod ab hujuſmodi *Experimentis* deducitur, futile videtur argumentum. Quippe ſi ſanguini ſtagnanti, & jam ſponte in *Lentorem* abeunti, admiſta *Emmenagoga* prohibeant, quò minùs *coaguletur* & *concreſcat*; certè ſi *motus* acceſſerit & valida ſatis partium inter ſe *agitatio*, quemadmodum in corpore fit, *Emmenagogis* adhibitis faciliùs *rareſcet* ſanguinis cohærentia; uti ratio non *Analogica* modò, ſed & *Mathematica* poſtulat. Idem enim utrobique agendi modus, licet vis *gradu* multùm diverſa; quod qui negant, iidem etiam ſenſuum teſtimonia redarguent.

Sanguinis igitur ex Arteriâ *Canis* recenter extracti ſequentibuſque admixti ita ſe habuerunt *Phænomena*, Feb. 12. 1702.

1. *Cum*

1. *Cum Spir. Salis Armoniaci.* Floridus admodum color, & compages fluida: quod etiam ſit, ſi in *ſubſtantiâ* adhibeatur ipſum *Sal.* Feb. 18. fluorem retinuit ſanguis, quoad colorem tamen paululùm nigreſcens. Cum *Spiritu Salis Armon. ſuccinati* eadem exhibuit, niſi quòd citiùs nigreſceret.

2. Cum *Decocto Sabinæ.* Rubedo intenſior, & major tenuitas quàm cum *Spir. Sal. Armon.* Feb. 13. Eadem Phænomena. Pari modo ſe habuit *Decoctum Marrhubii.*

3. Cum *Laudano Liq. Sydenham.* ſanguis rutilantior, quamvis non multo tenuior, quàm cum *Decocto Sabinæ* Feb. 13. Color paulò ſubfuſcior. Idem quoque admiſto *Spir. Corn. Cerv.* apparuit, uti etiam & Succo *Salviæ*, *Lavendulæ*, *Imperatoriæ*, *Pulegii*, *Abſynthii.*

4. Cum *Panaceâ Opii Liq. D. Jones.* Eadem præbuit ac *Laudanum Liq. Syd.* niſi quòd Feb. 13. Color nihil de nitore amiſerit.

5. Cum *Aquâ Rutæ Still.* Fluiditas ſumma, nec Feb. 13. quicquam immutata. Idem præbuit *Aqua Abſynthii.*

4. Cum *Spiritu Vini Rectif.* ſanguis coagulatus admodum, & inſtar *Viſci* lenteſcens. Feb. 13. *Conſervam Cynoſbati* tam colore, quàm craſſitie referebat. Idem exhibuit *Spiritus Vini Camphoratus*, niſi quòd imbecillius eſſet *Coagulum.* Idem quoque effecit & *Tinctura Opii cum Spir. Vini Camphorato* extracta.

7. Cum *Tincturâ Corticis Peruviani Spir. Vin. extract.* ſanguis craſſus valde & obſcurus. Feb. 13. paulò ſplendidior, tamen fortiùs adhuc con-

concretus. Idem *Cortex Vino* ad ſaturitatem infuſus, ſummam ſanguini fluiditatem & colorem elegantiſſimum conciliabat.

8. Cum *Tinctura Jalapii.* Color vividus & rutilus, compages denſa. Feb. 13. Utrumque intenſius. Eadem præbuit *Tinct. Scammonii*, & *Spir. Lavend. Comp.*

9. Cum *Tinct. Succini.* Color ſubfuſcus. Maſſa in grumos abiit. Feb. 13. Satis forte coagulum. Pari modo ſanguinem immutavit *Tartari Tinctura.*

10. Cum *Calomelan.* Rubedo vivida. Fluor etiam factus intenſior. Supernatabat plurimum ſeri.

11. Cum *Æthiop. Min.* ad fundum demiſſa eſt Maſſa nigra: pars reliqua ſatis attenuata.

12. Cum *Sal. Geniſt.* Color vividus; fluiditas quàm in ipſo ſanguine major.

13. Cum *Sal. Abſynth.* Rubedo & Fluiditas ſumma.

14. Cum *Sal. Tartar.* Color idem, compages tamen paulò denſior quàm in *Sal. Abſynth.*

15. Cum *Tinct. Chalyb. Lower.* ſanguis tenuior multò factus & rubicundior. Supernatabat ſpuma quaſi oleoſa.

Cum *Sero* ſanguinis *humani* admixta ſunt ſequentia

1. *Tinct. Aloes cum Aq. Menth. extract.*
Decoctum Sabinæ.
Aqua Sabinæ ſtill.
Aq. Fontan.
Decoctum Gentianæ.
Ari.
Sarzæ.
Chinæ.
Spir. Sal. Armon. cum Cin. Clavell.
cum Calce vivâ.
Succinatus.
Spir. Tartari.
Ol. Semin. Carui.
Panacêa Liq. D. Jones.
Laudanum Liq. Sydenh.
Spir. Croci.
Spir. Terebinth.
Tinctura Martis Tartaris.
Spir. Guaiaci.
Sp. Corn. Cerv.
Ol. Tereb. Guaiac. Lavend. Caryophyl.

Color pro liquoris ratione varius, *ſeri* tamen compages aliquanto tenuior facta; quæ ad diem unum aut alterum immutata perſtitit.

2. *Decoctum Corticis Peruviani.* Serum multò magis, quàm à prioribus, in fluorem redactum.

3. *Spir. Vini Camphorat.* Fortiter coagulabatur. Phialæ inditum cùm aliquamdiu remanſerit, in fundo apparuit *Hypoſtaſis* ſatis copioſa: liquoris pars ſuperior clara & pellucens.

4. *Spir. Vini Rectif.* Phialâ pariter incluſum, ſine ullâ præcipitatione turbidum permanſit.

5. *Tin-*

5. *Tinctura Scammonii.*
Caſtorei.
Succini ſimpl.
Sulphuris.
Corticis Peruv. } Serum mediocriter coagulabatur. Eadem exhibuit *Spir. Vini Tartaris. & Ratafia.*

6. *Tinctura Croci.*
Metallorum.
Poteſtates Succini.
Sal Volatile Oleoſum. } Leve aliquod coagulum.

7. *Tinctura Martis Mynſichti.* Coagulum forte. Ad fundum demiſſa eſt Maſſa, inſtar Gummi, concreta.

8. *Tinctura Antimonii Diaphor.* Turbatum & aliquatenus concretum.

9. *Tinctura Jalapii*
Succini cum *Sale Armon pp.* } tantùm turbidius.

10. *Tinctura Coccinea*, *ex Spec. Diambræ & Cochinellâ cum Spir. Vini extracta.* Nullum ferè coagulum.

Annotabit Lector, omnia hæc, quæ *ſanguini* & *ſero* admixta ſunt, eorum compagem *attenuare* & diſſolvere, præter *Tincturas* eas quæ *Spiritu Vini* extrahuntur. Sed hæc quæ ab hujuſmodi *Tincturis* oritur *concretio*, non *rei* ſolutæ, ſed *Menſtruo* aſcribenda eſt. *Spiritus* enim *Ardentes*, quodcunque ferè in iis medicamentum diſſolveris, ſanguini *coagulum* inducunt. Quod tum aliàs, tum re ipsâ probari poteſt. *Spiritus* quippe *Vini ſimplex* coagulum multò fortius intulit, quàm *Tinctura* quævis eodem *Spiritu* extracta: ideo etiam pro variâ rerum in eo ſolutarum indole diverſa eſt *Concretio*; levior ſcilicet, ſi adjiciatur medica-

mentum *attenuans*, quale eſt *Sal Armoniacum*, *Opium*, *Crocus*, & *Aroma* quodvis. Ita ex experimentis conſtat, à *Poteſtat. Succini*, *Sale Volatili Oleoſo*, *Spir. Vin. Camphorato*, *Tinctur. Opii* cum *Sp. Vin. Camphorato*, *Tinctur. Croci* admixtis, ſanguinem imbecilliùs *concreſcere*; à *Tincturâ Coccineâ*, propter *Aromatum* virtutem, vix quicquam *Coaguli* ſuſcipere. Pari modo *Serum* à *Tincturâ Succini ſimpl.* fortiter *concretum* eſt; ab eâdem *Tincturâ*, cui *Sal Armoniacum* adjectum eſt, ſolummodo turbidius evaſit. Cujus quidem varietatis hæc eſt ratio, quòd *attenuantibus* infuſis impeditur, aut ſaltem imminuitur ea, quæ à *Spiritu Vini* ſemper inducitur, *Concretio*. Hæc quippe remedia, quorum *Tincturas* cum *Spiritu Vini* extractas recenſuimus, vi *attenuatrice* inſtructa eſſe facilè ſentiet, qui ea aliis *Menſtruis* accommodârit. Ita *Opium*, ſive *Aquâ* ſive *Vino* diſſolutum, ſanguinem potenter *attenuat*, uti ſatis probat *Laudanum Liq. Syd.* & *Panacêa D. Jones*; cùm tamen *Sp. Vin.* extractum, cohærentiam minùs prohibeat. Pariter *Cortex Peruvianus Spiritu Vini* in *Tincturam* redactus, ſanguinem ſatis fortiter *coagulat*; idem interim *Aquæ* incoctus, præ cæteris attenuantibus ſanguinis *raritatem* promovet. Quanquam verò *Tincturis* hiſce cum *Sp. Vini* extractis minimè *attenuetur* ſanguis, eæ tamen jure optimo inter *Emmenagoga* recenſentur; nam ut nihil dicam de rebus iis unde educitur *Tinctura*, ipſe *Sp. Vini* eas in ſe continet particulas, quæ in *Spiritus Animales* facilè migrare poſſunt; quemadmodum ſatis oſtendit

ſtendit repentina illa, aſſumptis hujuſmodi *Spiritibus*, virium refectio. Spiritibus verò in Cor uberiùs profluentibus, inducitur illa ſanguini *Rareſcentia*, quam ad *ciendos Menſes* ſatis inſtructam eſſe jam paulò antè monſtravimus. Ita ut hujuſmodi *Tincturæ Spiritu Vini* elicitæ Menſibus ciendis proſint, cùm à *Vaſis* prædurís nimiúmque renitentibus ortum duxerit ſuppreſſio. Sin à *ſanguinis* vitio inhibeantur Menſes, ita ut in *attenuandis* humoribus unicè conſiſtat curatio, *Tincturis* hiſce *Emmenagogis* alia longè aptiora videntur eſſe *Menſtrua*, putà *Aqua* aut *Vinum*, quàm *Spiritus ardentes*.

III. *Emmenagogis* ſanguinis cohærentiam dimoveri & *attenuari*, indicat ipſorum cum *Syr. Violarum* commixtio. Cujus argumenti ratio inde deducitur, quòd in confeſſo ſit quicquid ferè *Syrupo Violarum* colorem *viridem* aut viridi affinem conciliat, id inter *Alkalica* referri debere [a]. *Alkalicorum* verò eas eſſe vires fatentur omnes, quæ *Coagulum* ſanguinis *reſolvant*. Igitur utrum *Emmenagoga* ſint *Alkalica*, ſeu quod idem eſt *Attenuantia*, experimentis innoteſcet.

Syrup. Violarum commixt.

1. Cum *Ol. Succini* -------Color ſubviridis.

2. Cum *Chalybe in Aceto ſolut.* Viridis, ſed obſcurus admodum color. Eadem præbuit *Chalybis cum Sulph. pp.* tum in *Aceto*, tum in *Spiritu Nitri* ſolutio; eadem etiam, *Tinctura Martis* cum *Sale Armoniaco* præparata.

3. Cum *Chalybe in Spir. Salis ſolut.* Coloris

(a) *Boyle de Color.* p. 3. 98.

nulla

nulla mutatio, niſi quæ à ſolâ commixtione provenerit.

4. Cum *Chalybe in Sp. Salis Armon. ſolut.* Viriditas nitidiſſima. Eadem exhibuit *Tinctura Tartari* & *Metallorum, Poteſtat. Succini.*

5. Cum *Chalybe in Aq. Fontan. ſolut.* Color aliquantùm vireſcens.

6. Cum *Spir. Sal. Armon. Succinat.* Color inter viridem & ſubfuſcum medius.

7. Cum *Spir. Sal. Armon. cum Calce vivâ pp.* Viriditas qualis in ſtagno aut palude obſervatur.

8. Cum *Spir. Sal. Armon.* cum *Sale Tartari pp.* Color ad Saturitatem viridis & pellucens. Idem præbuit *Sp. C.C.* & *Tinct. Lower.*

9. Cum *Cupro in Spir. Sal. Armon. ſolut.* Viriditas qualem exhibet Ampulla vitrea.

10. Cum *Tincturâ Succini* cum *Sal. Armon. pp.* Viriditas paulo imbecillior. Eadem exhibuit *Sp. Lavend. Comp.*

11. Cum *Panaceâ Opii Liq.* Color ad viridem accedens.

12. Cum *Tinctur. Antimonii.* Color *Tincturæ* in Aqueum converſus. Idem etiam cum *Tincturâ Corticis Peruviani, Caſtorei, Jalapii* apparuit.

13. Cum *Elix. pp.* cum *Sale Volatili pp.* Color viridi appropinquans, ſed obſcurus paululùm.

14. Cum *Spiritu Vini.* Nulla ferè coloris mutatio. Pariter etiam cum *Spir. Succini* & *Cochleariæ.*

15. Cum *Spir. Tartari.* Color viridis quidem, ſed omnium maximè imbecillis.

16. Cum *Sale Volat. Oleoſo.* Viriditas Herbacea.

Idem

Idem præbuit *Sal Tartari*; huic cùm affuſus eſſet *Sp. Vitrioli*, orta eſt ebullitio & color rubicundus.

17. Cum *Teſtis Oſtreorum* in *Aq. Forti ſolut.* Color ex pallido & viridi compoſitus.

Ita colorem *Syrupi cæruleum* in *viridem* commutant *Emmenagoga*; ex quibus nonnulla eâ virtute pollent, ut *Acidorum* vim omnem retundant, nonnunquam etiam & planè ſuperent. Ita *Chalybs* in *Spiritu Salis* ſolutus *rubrum* colorem deſtruit, qui aliàs à *Spiritu Salis Syrup. Viol.* commixto induci ſolet: idem *Chalybs* in *Spiritu Nitri* diſſolutus, non modo *rubedinem*, quam *Syrupo Spiritus Nitri* largitur, extinguit, ſed & *viriditatem* evocat. Pari modo *Teſtæ Oſtreorum Aquæ Fortis* aculeos ita hebetant, ut quemadmodum docet experimentum, non *purpureus*, ſed *vireſcens* oriatur color. Eodem modo dignoſci poſſunt *Alkalica*, ſi affundatur *Sublimat. Corroſiv.* ſolutio: ex hâc enim cum *Alkalicis* commixtâ colorem oriri *ſubflavum* docent Experimenta *Tornfortii* [a].

IV. *Vim Emmenagogorum Attenuatricem* declarant *Injectiones in vivo Animali per Syringa inſtitutæ*: ita ut ſi qui ſint Fidei nimis religioſæ, quibus priorum experimentorum ratio minùs ſatisfecerit, eos hujuſce *Autopſia* coarguat. Horum quidem Experimentorum Hiſtoriam non minutè deſcriptam, ſed quantum ad hoc argumentum ſufficiat, perſtrictam damus.

1. Igitur in Venam Canis *Jugularem* injectæ ſunt *Panacêæ Opii Liq.* ℥2*ſs.* Intra quatuor

(a) *Pref. Hiſtoire des Plantes envirens de Paris.*

horæ

horæ minuta animal mortuum eſt; artubus diu poſt mortem minimè rigeſcentibus. Apertis *Vena Cavâ* & *Aortâ deſcendente* effluxit ſanguis tenuis admodum & rutilus; pulmones ſanguine turgido rubeſcebant. In Corde ſummus ſanguinis fluor. Cujus quidem *Ventriculi* coagulo omni ita *immunes* erant, quaſi *Aquâ calidâ* eſſent eluti.

2. Alteri itidem Cani propinatæ ſunt *Laudan. Lond.* in *Aq. Cinn.* ſolut. ℥6. Brevi tempore ingruebat tremor & ſpaſmus, deinde immanis oborta eſt ſalivatio. Poſt horæ quadrantem Canis obiit. Aperto cadavere, in Ventriculo & inteſtinis reperta eſt Chyloſa Materia *Laudano* intimè miſta & intincta. Arteriæ, uti & Venæ omnes inſigniter diſtentæ ſunt; ſanguis in univerſo corpore, ſupra quam credibile eſt, tenuis & rarus.

3. In Venam Canis *Jugularem* per *Syringa* immiſi *Sp. Vin.* ℨ 2. Cadavere poſt horæ ſemiquadrantem aperto, ſanguis in Venis & Arteriis omnibus in grumos fortiter concretus eſt; quæ tamen ſanguinis concretio in Cordis Ventriculis erat compactior. Hanc à *Spiritu Vini coagulandi* vim obſervat *Bohnius*; cujus ideo uſum *externum* ad Hæmorrhagiam ſiſtendam haud infeliciter tentavit [a].

Ad eundem modum injectæ ſunt *Tincturæ Sp. Vin.* extractæ, *Croci* nempe, *Caſtorei*, *Spec. Diambræ*, *Myrrh.* &c. à quibus quidem omnibus ſanguini inducta eſt concretio, pro *Tincturæ* genio diverſa. Eadem quippe à *Tincturis* hiſce infuſis

(a) *Act. Lipſ. Ann.* 1683. *p.* 154.

exorta

exorta ſunt *Phænomena*, quæ ſuprà, iiſdem ſanguine admixtis, recenſuimus.

4. Venæ Canis *Jugulari* leniter immiſſæ ſunt *Spir. Sal. Armon.* cum *Calce Vivâ pp.* circiter ℥6. Poſt horæ quadrantem, tremoribus per univerſum corpus ſpaſmodicis, tendinumque ſubſultibus correptus eſt. Apertâ primò Venâ *Crurali*, deinde *Jugulari* effluxit ſanguis liquidiſſimus, odore ſpiritûs Urinoſi fœtus: bullis etiam aereis refertus. Durante injectione, Cor frequenter admodum, & fortiter ſe contraxit. Injectâ iterum *Spir. Sal. Armon.* ℥ſs, intra minuta aliquot mortuus eſt Canis. Aperto Thorace, Pulmones rubicundi admodum & quaſi inflammati: in Arteriis Veniſque omnibus, uti & Corde, ſanguis admodum tenuis & rarefactus. In ſolo *Venæ Cavæ deſcendentis* Trunco, ab Hepate uſque ad Cor, repertus eſt ſpiſſus & compactus; qualis cùm extra Vaſa miſſus pauliſper refrixerit. Quæ quidem craſſitudo ſine dubio inde provenit, quod dum ſpiritus à *Jugulari* in *Auriculam* Cordis *dextram* continuò protruſus ſit, ſanguis in *Venâ Cavâ deſcendente*, non potuerit in Cor deduci; ibique adeò cohibitus & ſtagnans craſſitiem iſtam contraxerit. Atque hoc ſemper ferè accidit, ſi inſtituatur per *Jugularem* injectio.

5. In Venam Canis *Jugularem* injecta eſt *Corticis Peruviani Decoctio* fortis ad ℨ1ſs. Poſt horæ quadrantem Canis validâ & crebrâ Cordis Pulſatione, deinde Spaſmis frequentibus correptus eſt. Injectâ ulteriùs ℥ſs, obiit Tetanodes.

tanodes. Sectâ poſt mortem Venâ *Crurali* & *Axillari*, exiit ſanguis rutilans & liqueſcens. Poſtero die, apertus eſt Thorax; Pulmones rubicundi admodum, & turgentes; ſanguis in *dextro* Cordis *Ventriculo* plurimùm accumulatus, & proinde compactus; in *ſiniſtro* tamen paucus, iſque ſatis fluidus. Pariter è *Venâ Portâ* & *Jugulari*, liquidus effluxit, & ultra naturalem ſtatum rarus.

6. Cani propinatæ ſunt hor. 9. Mat. *Tinctur. Chalybeat. Lower.* ℥2. Nulla ferè mutatio, niſi quòd tanquam ebrius titubaret. Hor. 12. dati ſunt Morſuli ex Butyro & *Chalyb. cum Sulph. pp.* ʒ1. qui etiam hor. 3. Pom. repetebantur. Hor. 6. Injecta eſt in Jugularem *Tinctura prædicta* ad ℥2. Mox Expiratio fortis, Cordis Labor & Pulſatio vehementiſſima; quæ ad horam ferè perſtitit. Aperto poſt mortem Abdomine, diu duravit Motus Inteſtinorum Periſtalticus. In Ventriculo & Inteſtinis omnibus reperta eſt Maſſa *Chalybeata*; quorum interna tunica colore ferrugineo tincta. Vaſa omnia Sanguinea, uti & Lactea, multùm diſtenta. Sectâ Venâ Iliacâ, exiit qualis ex Vivo Animali, liquidus Cruor: idem ex Corde vulnerato cum impetu quodam proſiluit, intensè rarus & rubicundus. Hor. 12. In Corde & Canalibus appenſis multum ſanguinis adhuc floridi innatabat, minùs tamen quàm in priore experimento liqueſcentis.

7. A Cane devorata eſt *Sublimat. Corroſiv.* ʒ1. Intra horæ quadrantem, Vomitus invaſit & Spaſmus enormis; deinde poſt horam elapſam,

ſuper-

ſuperveniente Catharſi, interiit Canis. Aperto Abdomine, Viſcera omnia rubeſcentia admodum, multis etiam in locis inflammata: plurimum ſanguinis circa Pancreas extra Vaſa effuſi; ita ut Glandulæ diſtinctæ, & quaſi disjunctæ cernerentur. Canales ita diſtenti, ut oculis ſe exhiberent etiam ea, quæ per Tunicas Arteriarum & Venarum reptant, Vaſcula. Renes uti & Lien, ſanguine liquido repleti. Thorace inſpecto, Pulmones turgidi & rubicundi; in Corde plurimum ſanguinis fluidi, & coagulo prorſus immunis, diffluebat. Ita etiam ex Arteriis & Venis omnibus liquidiſſimus exiit ſanguis.

Hoc experimento facilè innoteſcit egregia illa Vis, quam in attenuando ſanguine exerit *Mercurius*. Reliqua quippe quæ *Sublimat. Corroſiv.* conſtituunt corpora, viz. *Sal commune*, *Vitriolum*, & *Nitrum*, ſanguinem fortiter coagulant: quòd ſi iis admixtus *Mercurius* ſanguinis non modò coagulum omne tollat, ſed raritatem etiam intendat, vehementiùs certè humores reſolvet, ſi ſine Salibus iſtis acidis per ſe exhibeatur. Itaque *Calomelas*, quem major ingreditur *Mercurii* proportio, ſanguinem adhuc intenſiùs attenuat. Idem de *Mercurio* obſervat Vir in *Experimentali Anatomiâ* fidus & diligens, *Wepferus* [a]; uti etiam de *Helleboro Albo*, *Hyoſcyamo*, *Amygdalis Amaris* &c.

Ad hunc modum de *Emmenagogis Primariis* inſtituta ſunt Experimenta: plura adjicere tum argumento eſſet minùs neceſſarium, tum Lectori nimis moleſtum.

(a) *Cicut. Aquat.*

Ita compage ſanguinis ſive *rarefactâ* ſive *attenuatâ*, *momentum* ipſius intendunt *Emmenagoga*. Dantur & nonnulla, quæ *proprio* etiam *momento* inſtructa, Menſes provocant. Ex quibus præcipua ſunt *Hydrargyrum* & *Chalybs*. Cùm enim ea ſit *Hydrargyri Gravitas*, ut Globulis ſanguineis pondere pluſquam *decies* præpolleat, eâdem ratione *Hydrargyri momentum* eo, quod *ſanguis* obtinet, erit validius: unde ſanguis aſſumpto *Hydrargyro* impetum fortiorem nactus, tum humores lentos per *obſtructa Capillaria* faciliùs protrudet, tum vehementiùs in *Uterina Vaſa* impinget: in quibus quidem efficiendis verſatur omnis *Emmenagogorum* virtus. Neque hoc *impetu* ſolùm pollet *Hydrargyrum*, ſed partium tum *gravitate* tum *tenuitate*, cohærentiam ſanguinis ita diffringit & ſegregat, ut humoribus plurimùm *attenuatis* major fiat ſpirituum ſecretio, & vis Cordis fortior; unde & *Velocitatis* ratione, adhibitis *Mercurialibus*, increſcit ſanguinis *momentum*. Hæc ſatis confirmat *Salivatio*; in quâ pulſus ita *frequens* & *validus* obſervatur, ut ad *Febrilem* penè accedat. Etiam peractâ *Salivatione*, ſanguinem *tenuem* admodum & *rarum* relinqui, teſtatur experientia. Itaque reſtrictis Menſibus nunquam feliciùs ſuccurritur, quàm cùm *Alterantibus* per vices interpoſita ſint purgantia *Mercurialia*. Etiam continuum *Æthiopis Mineralis* uſum non modò tutum, ſed & efficacem ſemper comperi; qui cæteris ex *Mercurio* præparatis ideo ſolùm poſtponi ſolet, quia ſit omnium facillimè parabilis. Ita

ſe

ſe perpetuò habet Hydrargyri operatio; quæ utcunque conſtans ſit, minimè tamen vetat, quin & aliis etiam viribus inſtrui poſſit *Hydrargyrum*: quippe non modò *obſtructa Vaſa* aperit, ſed & *Acidorum Aculeos* æquè conſtanter retundit.

Chalybs etiam vi *momenti* ſui Vaſa potenter aperit; quippe qui corpus valdè ponderoſum ſit, licet *dimidiatam* tantùm *Hydrargyri gravitatem* ſortitus ſit. Humores etiam *attenuat*, uti ex experimentis & effectibus conſtat, unde & alio nomine Menſibus ciendis prodeſt. Ex iis præterea eſt *Chalybs*, quæ ſpiritibus quaſi cognata eſſe diximus, in eoſque mutari facilia; quod ſatis oſtendit *Pulſus*, *Chalybeatorum* uſu vehementer *increbreſcens*. Ita *triplici* modo ad Menſes provocandos conducit *Chalybs*; ex quibus quidem operandi principiis deduci poſſunt omnia ea, quæ *Chalybs* excitare ſolet, *Phænomena*. Ex. gr. hinc facilè innoteſcit, quomodo, uti vulgò fertur, & Vaſa obſtructa *aperiat*, & nimis laxa *aſtringat*: quæ quidem in agendo vires pleriſque non *contrariæ* modò, ſed & *inexplicabiles* videntur. Nemini quippe obſcurum eſſe arbitror *Chalybem* tum *gravitatis* ſuæ *momento*, tum attenuandi Vi, obſtructa Vaſa poſſe *aperire*; hinc enim ſanguinis lenteſcentis, unde oritur *obſtructio*, cohærentiam tollit; inde humores impetu quodam per *Capillaria* propellit. Vaſis igitur obſtructione liberatis, eorum latera *aſtringi* ſive contrahi neceſſe eſt. Fibræ enim quæ, dum ſanguis ſtagnaret, *relaxatæ* ſunt, nunc, remoto omni obſtaculo,

ſtaculo, vim ſuam naturalem exercent h. e. *Elaſticitate* forti ſeſe *Tono* ſuo reſtituunt, & ſtatum *contractilem* recuperant; unde & *aſtringi* perhibentur. Et *Tonum* quidem roborat *Chalybs*, non modò quia Vaſa obſtructione expediat, ſed quia ſpiritus etiam, uti dictum eſt, uberiùs ſufficiat; à quibus pendet omnis Fibrarum *contractio*.

Perluſtratis *Emmenagogis*, ſub examen revocanda ſunt *Aſtringentia*. Quorum Virtus, cùm non modò in *Fibris vellicandis* & contrahendis, ſed & in *humoribus coagulandis* incraſſandiſque ſita ſit, ad hunc modum *Menſes* immodicos *reſtringere* poſſe concipitur. Sanguinis quippe particulis condenſatis, & arctiùs inter ſe cohærentibus, imminuitur *Velocitas*; non modò quia parcior fiat ſpirituum ſecretio, ſed quia ea ſit humorum reſiſtentia, ut difficiliùs à Corde protrudi queant. *Velocitate* verò languente, ita deficit ſanguinis *momentum*, ut canales minùs jam diſtrahat, eorumque viribus contrariis impar evadat. Ita vi ſanguinis debilitatâ, *Tonum* ſuum recolligunt & coaleſcunt Vaſa. Quem tamen ſi minùs rite recuperent, paululúmque adhuc dehiſcant, non ideo tamen perſiſtit *Fluxus*. Globuli enim ſanguinei, cùm compactiores ſint,& mole admodum excreſcant, Vaſorum rimis ita tandem adhæreſcunt, ut hiatum omnem quaſi cuneo quodam infarciant & occludant. Has *Aſtringentium* eſſe virtutes probabimus eodem ratiocinandi modo, quo in *Emmenagogis* explicandis uſi ſumus. Loci igitur argumentorum proferentur quatuor, *Re-*

mediorum ſcilicet, 1. *Effectus ſenſibiles*· 2. Cum *ſanguine adhuc tepente*, & 3. Cum *Syrupo Violarum commixtio*: 4. *Injectiones in Vivo Animali per Syringa inſtitutæ.*

I. *Aſtringentium* operationem indicat *duplex* potiſſimùm *Effectus ſenſibilis*; quorum alter *vellicandi*, alter etiam *coagulandi* vim declarat.

1. *Sapor Subacidus*, *Acerbus*, *Auſterus*, *Stypticus*; quorum unus ſaltem in *Aſtringentibus* omnibus reperitur. Ita Subacido Sapore pollent *Plantago*, *Anagallis*, *Sal Marinum*, *Spiritus Nitri* & *Salis Dulcis*; Acerbo, *Herbæ Acetoſæ*, *Acetum*, *Sal Tartari fixum*, *Tartarus Vitriolatus*, *Spiritus Sulphuris*, *Nitri*, *Salis* & *Vitrioli*: Auſtero & Styptico, *Alumen*, *Vitriolum*, *Cortex Granatorum*, *Tormentilla*, *Biſtorta*, *Balauſtia*, *Bolus Armena* &c. Quòd ſi Medicamenta hæc *Linguam* pungant admodum & vellicent, quidni etiam & in canales delata Fibras *ſtimulent*, & in ſtatum *contractilem* reducant? quam ſanè *contrahendi* vim, cùm *externè* adhibeantur *Aſtringentia*, facilè agnoſcunt Oculi.

2. *Pulſus depreſſus*; uti fit, ſi invaluerit uſus *Aſtringentium*. *Pulsûs* verò *imminutio* indicat ſanguinem, qui antea ſpatium ſatis amplum intra arterias occupabat, nunc in anguſtius cogi, ſeu *concretione* quâdam inductâ arctiùs multò cohæreſcere; unde non modò parcior ſpirituum ſecretio, & proinde impetus Cordis imbecillior, ſed minor canalium diſtenſio. Ita ſæpe in *Scorbuto calido*, adhibitis *Aſtringentibus*, *remiſſior* obſervatur *Pulſus*. Eodem

dem modo ſanguinem, *Salivatione* peractâ, nimis rareſcentem, incraſſant & quaſi compingunt, adeoque & *Pulſum* deprimunt *Aſtringentia.*

II. Humores *Aſtringentibus coagulari*, & concreſcere, oſtendit ipſorum cum *ſanguine* & *ſero* commixtio. Feb. 12. *Sanguini* igitur *Canis Arterioſo* admixta ſunt ſequentia;

1. *Spiritus Nitri Dulc.* Sanguis illico nigredinem contraxit, & in maſſam admodum ſpiſſam abiit. Feb. 13. Nigredo & Craſſities major.

2. *Spir. Salis Dulc.* Color admodum fuſcus. Compages craſſa quidem, ſed non æquè ac cum *Spir. Nitr. Dulc.* concreſcens.

3. *Spir. Nitr. Bezoartic.* Citò & fortiter coagulabatur ſanguis. Maſſa inſtar ſanguinis putridi concreta. Feb. 13. Perpuſilla pars tenuis adhuc, ſed ſubfuſca.

4. *Oleum Vitrioli.* Subiit ſtatim cum *Fermentatione* concretio. Color ad nigredinem acceſſit. Feb. 13. Coagulum minùs forte quàm in cæteris. Serum quippe ſeparatum eſt.

5. *Spir. Nitri.* Fermenteſcebat, & coagulatus eſt ſanguis. Colorem induit ſubfuſcum. Feb. 13. Supernatabat plurimum Seri leviuſculè concreti.

6. *Aqua Fortis.* Fermentatio & Coagulatio ſatis valida. Color ſubfuſco affinis. Feb. 13. Maſſa nigra, ſpiſſa, & in Grumos concreta. Seroſa tamen pars minùs, quàm cum *Spiritu Nitri*, craſſeſcens. Eadem ferè exhibuit *Biſtortæ* Succus.

7. *Spir.*

7. *Spir. Salis.* Color multo magis quàm cum *Spir. Salis Dulcis* nigreſcens. Maſſa ad *Syrupi* craſſitiem acceſſit. Feb. 13. eadem exhibuit.

8. *Spir. Vitrioli Philoſoph.* Orta eſt Fermentatio. Coagulum erat coloris cinerei.

9. *Acetum Deſtillatum.* Coagulum leviſſimum. Color quàm in ſanguine puro obſcurior. Feb. 13. Coagulum fortius, & ad nigredinem propiùs accedens.

10. *Tinctura Antiphthiſica.* Maſſa ferè omnis in grumos concreta. Color ſatis obſcurus. Feb. 13. eadem Phænomena.

11. *Spir. Vitriol.* Maſſa ſpiſſa admodum, & quoad colorem quaſi limoſa.

12. *Balſam. Gilead.* Sanguis inſpiſſatus valde, & quaſi in Putridum converſus.

13. *Sal. Chalyb.* Coagulabatur ſanguis, aliquâ tamen ex parte adhuc fluidus. Eadem omnino præbuit *Sal. Vitriol.*

14. *Sacchar. Saturn.* Concretio mediocris; color tamen ſatis vividus.

15. *Sal. Prunell.* Maſſa aliquatenus grumeſcens.

16. *Succus Alchimillæ.* Præcipitata eſt Maſſa nigra & grumeſcens; reliqua pars ſatis fluida.

Cum *Sero* etiam ſanguinis *Humani* inſtituta ſunt *Experimenta* ſequentia: cui admiſtum fuit

1. *Decoctum Corticis Granatorum.* Serum aliquanto concretius. Eadem exhibuit *Tormentillæ* & *Biſtortæ Decoct.*

2. *Tinctura Corallii.* Coagulabatur Serum.

3. *Spir. Salis.* Seri portiuncula concreta; reliquum tenue & liqueſcens.

4. *Spir. Nitri.* Coagulum forte. Seri tamen dimidia pars fluida permanſit. Idem præbuit *Spir. Nitri Bezoartic.*

5. *Oleum Vitrioli.* In fundo ſubſedit coagulum. Liquoris maxima pars haudquaquam concreta.

6. *Spir. Nitri Dulc.* Nulla mutatio, niſi quòd Serum albeſceret.

7. *Spir. Salis Dulc.* Coagulabatur Serum; aliquâ tamen ex parte adhuc liqueſcens.

8. *Tinctura Antiphthiſica.* Serum turbidius factum, aliquatenus etiam concretum.

9. *Aqua Fortis.* Coagulum albeſcens. Idem à *Spir. Vitrioli Philoſoph.* admixto.

10. *Aqua Styptica.* Fortiſſimè concrevit Serum.

11. *Tinct. Terræ Japonicæ.* Coagulum rubrum.

12. *Solutio Salis in Aq. Com.* Maſſa concreta coloris albi. Idem exhibuit *Nitri in Aquâ ſolutio.*

Hiſce experimentis elucet ratio, quare *Aſtringentia*, qualia ſunt omnia ex *Nitro* præcipuè & *Sale* elicita, *Diureſin* promoveant. Cùm enim ſanguinem ita *coagulent*, ut magnam interea *Seri* partem intactam relinquant, fit ut, *coagulo* hoc globulis ſanguineis inducto, faciliùs ab iis ſecedat, perque *Renes* tranſeat Latex *ſeroſus*. Pariter ac *Lacti* ſi ab *Acidis* inferatur *coagulum*, partes *ſeroſæ*, quæ priùs cum *Oleoſis* promiſcuè temperatæ ſunt, facto divortio diſcedunt & ſeparantur.

III. *Aſtrin-*

III. *Aſtringentia* ſi *Syrupo Violarum* admixta ſint, ulteriùs ſuas *coagulandi* vires vindicabunt. Uti enim ea quæ *Syrupo Violarum* colorem *viridem* inducunt, in *Alkalicorum* claſſem reponi debent; ita etiam quicquid *rubrum* communicat[a], *Acidis* annumerandum eſt. Idem affuſis *Acidis* emergit color, ſi loco *Syr. Violarum* adhibeatur *Heliotropii* ſolutio, ſeu Charta Tincturâ *Heliotropii cæruleâ* fucata, quemadmodum oſtendit D. *Tournfort*[b]. *Acidis* verò admixtis humores *concreſcere* ſatis oſtendunt ea, quæ jam inſtituimus, Experimenta. *Aſtringentibus* igitur *Syrupo Violarum* commixtis, ad hunc modum exorti ſunt Colores.

1. *Ol. Vitrioli.* Color ruber & rutilus.

2. *Spir. Nitri.* Color adhuc ſplendidior.

3. *Spir. Salis.* Rubedo adhuc rutilantior & veluti ignea. Idem exhibuit *Sp. Salis dulc.*

4. *Spir. Nitri Bezoart.* Color ruber, ſed non æquè ac in prioribus ſaturatus.

5. *Spir. Nitri Dulc.* Color purpureus. Idem præbuit *Tartar. Vitriolat.*

6. *Sp. Vitrioli Philoſoph.* Color qualis in *Caryophyllo Sylveſtri.* Idem exhibuit *Hydrargyri in Aq. Fort. Solutio.*

7. *Aq. Fort.* Color primò pallido-purpureus & pellucens, deinde ruberrimus. A *Tartaro* autem in *Aquâ Forti* ſolut. emerſit Color elegans, qualis in *Ceraſis* conſpicitur.

8. *Tinctura Antiphthiſic.* Color paulùm à cæruleo abhorrentior.

(a) *Boyle de Color.* p. 3. 95. (b) *Pref. Hiſtoire des Plantes environs de Paris.*

9. *Æris in Spiritu Salis Solut.* Color ruber, languidus tamen & obſcurus.

10. *Æris in Aquâ Fort. ſolut.* Color flavus, ſed obſcurus.

11. *Plumbi in Ol. Vitrioli ſolut.* Rubedo languidior.

12. *Plumbi in Aq. Forti ſolut.* Rubedo ſatis rutila.

13. *Spir. Vitriol.* Color Coccineus. Eadem exhibuit *Elix. Vitriol. Mynſicht.*

Ita cæteris *Aſtringentibus* admixtis, ſi modò aliqua fuerit in *Syrupo* Coloris mutatio, ea omnis ad *Rubedinem* inclinavit. *Rubris* mixturis inſtillatæ guttulæ aliquot *Olei Tartar. per Deliquium*, *Fermentationem* excitabant; quâ peractâ, Color in *viridem* mutatus eſt: qui quidem tanto erat *viridior*, quanto ante *Oleum Tartari* admiſtum intenſior fuerat *Rubedo*. Ita *Oleo Vitrioli* cum *Ol. Corn. Cervi*, *Lavendulæ*, *Carui*, *Caryophylli*, *Nucis Moſchatæ*, *Roris marini* &c. admixto, color emicuit *rubicundus* & ſanguineus: qui tamen affuſo *Oleo Tartari* aut *Tartaro* in *Acet.* ſolut. rubeſcere omnino deſiit, licèt interim ad *Viriditatem* parum accedens.

IV. *Aſtringentibus* ſanguinem *coagulari* docent, quæ per *Syringa* fiunt Experimenta.

1. In Venam Canis *Jugularem* immiſſa eſt *Spirit. Vitriol.* ℥iſs. Brevi tempore ingruebat Dyſpnœa; deinde Pulmonibus admodum laborantibus, Canis obiit Spaſmodicus. In Venis ſanguis ſpiſſatus admodum & concretus, ita tamen inæqualiter, ut multum Seri coagulo

lo immune videretur. Cordis Ventriculos infarciebat Maſſa grumeſcens, & quaſi Polypoſa.

In Pulmonibus ſtagnavit ſanguis ater, qui etiam Lobis nonnullis extra Vaſa effuſus adhæſit. Idem *Vitrioli Spiritus* Cani, qui paulò antè *Laudani Liq.* ℥ 2 aſſumpſerat, infuſus ita humorum Craſin immutavit, ut qui modò ex incisâ Venâ liquidiſſimus effluxerat, jam in grumos concretus eſſet ſanguis.

Eadem exhibuit *Spir. Nitri* & *Salis*, niſi quòd Grumi minùs inter ſe cohæſerint.

2. In Venam Canis minuſculi *Jugularem* injeci *Sacchar. Saturni* in *Decocto Cortic. Granat.* ℥*ſs.* ſolut. ℈2. Extemplo ferè Cor langueſcere cœpit, ita ut admotâ ad Thoracem manu pulſatio illius vix percipi poſſet: Reſpiratio gravis & anheloſa; deinde Spaſmis ingruentibus, intra horæ minuta quinque ſucceſſit mors. Apertâ Venâ *Jugulari* & *Iliacâ*, exiit ſanguis partim fluidus, partim grumeſcens tenaciterque concretus: ſupernatabat quaſi Oleum quoddam, quod & *Saccharum Saturni* ſapore referebat. In Aortâ ſanguis ita concrevit, ut penè fibroſus evaderet. Pulmones coagulato ſanguine repleti, nonnullis etiam in locis inflammati. In Corde ſanguis univerſus ita concretus eſt, ut Ventriculorum Columnis quaſi adnaſci videretur.

3. In Venam Canis grandiuſculi *Jugularem* injecta eſt, duplici vice, *Sanguinis Dracon.* in *Aquâ* tepidâ ſoluti ℥*ſs.* Cordis *Syſtole* & Reſpiratio frequentior; deinde ſine ullo gravi ſymptomate, Canis ſubitò concidebat mortuus.

Mox

Mox Muſculi Thoracis ita Spaſmis correpti ſunt, ut tum ad viſum tum ad tactum ſe per vices conſtringere & remittere deprehenderentur. Apertâ Venâ versùs caput *Jugulari*, exiit ſanguis ſpumoſus, & dimidiâ ferè parte in grumos ſeparatus. Sectâ *Iliacâ*, totus in Maſſam ſolidam concrevit, & portiunculæ illius admodum compactæ ſunt, quaſi Cera fuiſſet injecta, Venæ cavitati accuratè reſpondens. Vaſcula tenuia, quæ Renum Tunicam externam percurrunt, oculis valde conſpicua. Pulmones concreto ſanguine intumeſcebant. Cor ſanguine ſupra modum diſtentum eſt: qui quidem in dextro Ventriculo *Gelatinæ* craſſitiem æquabat; in ſiniſtro firmiùs concrevit.

4. In Jugularem Canis injeci *Aceti* ℥2. Cordis contractio paulo frequentior; quoad cætera nulla in Cane mutatio. Deinde iteratâ injectione ad uncias itidem duas, Reſpiratio difficilis & laborioſa; quæ tamen, ſectâ Arteriâ *Iliacâ* (unde exiit plurimum ſanguinis nonnihil grumoſi) ad conſuetam normam redacta eſt. Injectis tandem ulteriùs ℥2, expiravit Animal. Apertâ Venâ Iliacâ, erupit ſanguis craſſiſſimus & in Maſſam denſatus: in Venis cæteris, uti & Arteriis, leviter concretus; in Corde, præſertim in ſiniſtro Ventriculo, aliquâ ex parte fortiter coagulatus.

5. Venæ Canis *Jugulari* immiſſa eſt *Spir. Salis Dulc.* ℥ſs. unde Reſpiratio fortis & ſublimis, quæ tandem ita ſenſim defecit, ut nondum peractâ injectione Canis moreretur. Muſculis Abdominis tranſverſim ſectis, ſubſiluerunt Fibræ.

bræ. In Arteriis Veniſque omnibus, ſanguis admodum concretus. Pulmones inflammati. Cor ſanguine oppletum & quaſi tenſum. Ex Ventriculo dextro extractæ ſunt ſanguinis ℥4, inſtar *Gelatinæ* concreti. In ſiniſtro, ſanguis paucus, ſed fortiter coagulatus: ex Aortâ prodiit Polypoſus. Eadem prorſus exhibuit in altero Cane *Ol. Terebinth.* ℥1. niſi quòd Pulmones fuerint coloris Atro-rubei, qualis in *Jecore* frixo conſpicitur.

6. In Jugularem Canis injecta eſt *Sal. Chalyb.* in *Aquæ* ℥2 ſoluti ℥ſs. Poſt Palpitationem Cordis & Dyſpnœam vehementiſſimam, obiit animal. Sectâ Venâ Iliacâ ſanguis non concretus quidem, ſed nonnihil grumeſcens. Ita in Corde & Aortâ ſanguis coagulum quoddam contraxit, licet quàm in cæteris Experimentis imbecillius.

Ut verò clariùs adhuc eluceſcant, quas *Emmenagogis* & *Aſtringentibus* aſcripſimus, virtutes, *Attenuandi* ſcilicet & *Coagulandi*, non abs re erit Experimenta depromere, unde ſatis conſtabit ea, modo à nobis expoſito, in ſe invicem reciprocè operari medicamenta. Igitur iis *Mixturis* quas ex *Sanguine* & *Emmenagogis* confecimus *Sect.* 2. affuſa ſunt hujuſmodi *Aſtringentia.*

1. *Mixturæ* (ex *Sanguine* & *Sp. Salis Armon.*) affuſus eſt *Spiritus Salis*. Maſſa omnis coagulata. Color inſtar cæni lutulentus.

2. *Mixtur.* (ex *Sang.* & *Decoct. Sabin.*) *Spir. Nitri Bezoartic.* Liquoris pars dimidia in Maſſam duriuſculam concrevit; reliqua fluida quidem

quidem permanſit; videbatur verò nihil aliud eſſe niſi *Spiritûs* affuſi quædam portio, quæ poſt coagulationem ſuperfuit.

3. *Mixtur.* (ex *Sang.* & *Laudan. Liq. Syd.*) *Ol. Vitrioli.* in Maſſam admodum ſpiſſam evaſit; Color fuſcus & ſubobſcurus.

4. *Mixtur.* (ex *Sang.* & *Panaceâ Opii Liq.*) *Spir. Salis.* Fortiter concrevit. Color atrorubeus.

5. *Mixtur.* (ex *Sang.* & *Aq. Rutæ*) *Spir. Salis Dulc.* Liquor coagulatus & in grumos concretus. Color pullus.

6. *Mixtur.* (ex *Sang.* & *Sp. Sal. Armon. Succinat.*) *Spir. Salis.* Coorta eſt Fermentatio. Liquor partim in grumos abiit, partim fluidus perſtitit.

7. *Mixtur.* (ex *Sang.* & *Aq. Abſynth.*) *Spir. Salis.* Statim in coagulum nigerrimum concrevit.

8. *Mixtur.* (ex *Sang.* & *Sp. Corn. Cerv.*) *Ol. Vitrioli.* Fermentatio & concretio ſatis valida.

9. *Mixtur.* (ex *Sang.* & *Marrhubii decoct.*) *Spir. Salis.* Idem exhibuit ac Mixtura prior cum *Ol. Vitrioli.*

Ad eandem normam *Mixturis* quas ex *Sanguine* & *Aſtringentibus* Sect. 2. compoſuimus, Experimenti gratiâ affuſa ſunt *Emmenagoga.*

1. *Mixt.* (ex *Sang.* & *Spir. Nitri dulc.*) *Panacêa Opii Liq.* Maſſa in fluorem denuo redacta eſt. Idem etiam effecit *Panacea*

2. *Mixt.* (ex *Sang.* & *Spir. Nitri Bezoart.*) affuſa.

3. *Mixt.* (ex *Sang.* & *Oleo Vitrioli*) *Spir. Sal Armon.*

Armon. Fermenteſcebat. Maſſa multo tenuior, quanquam de Nigredine nihil amiſerit.

4. *Mixt.* (ex *Sang.*& *Aquâ Forti*) *Aqua Rutæ.* Tota liqueſcebat.

5. *Mixt.* (ex *Sang.* & *Spir. Salis*) *Panacea Opii.* Craſſities penitus ſublata eſt, & color floridus evaſit.

6. *Mixt.* (ex *Sang.* & *Spir. Vitrioli Philoſoph.*) *Spir. Salis Armoniaci.* Compages admodum fluida. Color atro-rubeus.

7. *Mixt.* (ex *Sang.* & *Aceto deſtillato.*) *Sp. Salis Armon.* Texturæ raritas & Coloris vigor, qualis in ſanguine naturali. Eadem quoque præbuit *Spir. Salis Armoniaci*

8. *Mixt.* (ex *Sang.* & *Tincturâ Antiphthiſic.*) admixtus.

Satis jam perſpicuum eſſe arbitror, ſanguinis *cohærentiam* ab *Emmenagogis* & *Aſtringentibus* variè mutari; ab his ſcilicet *tenaciorem*, ab illis *rariorem* fieri. In quâ quidem *cohærentiæ* mutatione conſiſtit unicè, quantum ego concipio, omnis illa *Alterantium* virtus; licet gradibus ad ſenſum minimè expoſitis fiat iſte in compages varias humorum tranſitus. *Cohærentiæ Fluiditatiſque* cauſas exponere, uti eſſet opus prolixum admodum & laborioſum, ita etiam meo inſtituto ſatis alienum: ea quippe provincia ad *Philoſophos* potiùs pertinet; *Medico* ſatis eſt *proximas* cauſas poſſe animo concipere & complecti, *Ultimas* rimari minimè neceſſarium.

ITA tandem abſoluta eſt hæc de *Menſium* natura remediiſq; diſquiſitio; in qua ſane id mihi parum arrogo, non poſſe ſubtilius perveſtigari Menſes, aliis interim principiis eſſe minime explicandos confiſus. Quantum meus poterat Philoſophiæ modulus, *Theoriam* veram atque perſpicuam tradere ſum aggreſſus: cujus quidem fabrica ſi anguſtior ſit, iſti tamen, quæ mihi ſuppeteret, materiæ reſpondet. Eos qui eruditione *Mechanica* plenius imbuti ſunt, in qua me ne quidem ſatis mediocriter eſſe verſatum fateor, multa his poſſe aſtruere facile ſentio, non modo ad ornamentum operis, ſed etiam firmitatem.

Erunt tamen fortaſſe quamplurimi, qui quod cauſas morborum inveſtigare, ſive non conſueſſent, ſive non vellent, ſive non poſſent, omnem

rerum

rerum Medicarum *Theoriam* in *Praxi* prorſus inutilem exiſtimabunt; nonnulli etiam periculoſam arguent.

Fieri quidem poteſt, quod & nonnunquam eveniſſe non diffiteor, ut iis demum *Praxis* haud ita feliciter ceſſerit, qui *Theoriam* multa cum laude excoluerunt; dum in hanc totis viribus intenti, illam forte neglexerint: ita enim alterius altera opem poſcit, ut nemo de Medicina egregie mereri queat, qui utramque non conjunxerit. Quid vero abſurdius eſſe poteſt, quam ut quo melius morbum intellexerit Medicus, eo infelicior fore cenſeatur in adhibenda Medicina? ut qui in malæ valetudinis origine ita acutum cernit, ad remedia rite applicanda ineptior videatur? Quaſi impedimento eſſet uberior rerum cognitio; aut ille demum feliciſſimam medendi methodum inſtituat, qui, quare hæc potius quam illa inſtitui debeat, omnino neſcit. Sane ſiquis ad morbos tollendos præ cæteris inſtructior ſit, is huic operi plenius ſatisfaciet,

qui eorum fontes optime norit, qui variam humorum, unde profluunt, indolem perſpexerit; qui denique normam illam, qua ſanguinis Craſin aut conſervat aut vitiat natura, penitus inveſtigarit. In eo enim præcipue ſpectatur Medici ſagacitas, ut de *Morbi* ingenio acute judicet; *Curationis* formulas deſcribere, cujuſvis fere eſt in Medicina operarii.

At morbis, inquiunt, feliciter etiam medentur, qui nulla *Theoria* imbuti ſunt, qui nec corporis fabricam, nec modum, quo intra corpus operantur remedia, intelligunt. Sed ſiquis horum inſpecta *Praxi* animadvertat, quam pleraque importune adhibentur, quam multa, eaque inter ſe plurimum diverſa, ad nauſeam uſque porriguntur remedia, agnoſcet multum iis gratiæ habere Pharmacopolas, parum interim debere Ægrotos. Cum enim nec morbi rationem, nec certam aliquam medendi methodum ſatis exploratam habeant, omnem fere *Materiam Medicam* percurrunt, haud

haud ignari ſcilicet pluribus eſſe aggrediendum viis, ne una forte minus ſuccedat. Qui vero ita in *Staticis* atque *Anatomia* verſatus eſt, ut humani corporis penetralia intime pernorit, fluidi circulantis naturam & vires explorarit, diſpiciet facile, quæ vera ſit morbi indicatio, & qualis potiſſimum adhiberi debeat medendi ratio: nullum huic dubium injicit varia illa Pharmacorum ſupellex, quo minus certa quædam ad rem ſuam aptiſſima deligat; & ordinem, quem in iis præcipiendis ſecuturus ſit, ſecum multo ante conſtituat.

Ii quidem qui in *Praxi* diu elaborarunt, experientia ita ſunt inſtructi, ut morbis ſatis feliciter occurrant, quanquam *rationalis Pharmaceutices* penitus ignari: neque id ſane mirum, cum iidem quaſi in orbem ſæpius recurrant morbi. Quod ſi novus aliquis morbus, nec à *Practico* antea viſus exurgat, multum hærebit Vir experiens, & commentarios veteres fruſtra diu verſabit, unde nihil lucis mutuari

mutuari queat, quod ad recens hoc Symptoma illuſtrandum traducat. Contra qui morborum cauſas naturæque vim penitus inſpexit, ſiquid inſolitum acciderit, id non tanquam aliquid monſtri ſuſpiciet; ſed Idea illa, quam de morbis in animo jam ante formatam & deſcriptam tenet, ad hanc rem accommodata, facilius intelliget, quænam ſit iſtius mali origo, quænam adhiberi debeat curatio.

Etenim qui *Theoriæ* Medicæ omnino rudis eſt, non tam ipſos morbos, quam morborum *vocabula* diſtinguit; qui certe error uti in Medicis non raro deprehenditur, ita Medicinæ plurimum nocet. In *Febre* v.gr. eadem ſæpe reperiuntur Symptomata, cum morbi cauſa ſit multiplex, & diſſimillimus humorum ſtatus: alia enim ex *Redundantia*, alia ex *Rareſcentia*, alia ex *Lentore* ſanguinis oritur *Febris*; ita ut medendi methodum poſtulet pro cauſarum varietate diverſam. Accerſitus vero iſte quaſi *Nominalis* Medicus, ſi morbum hunc

Febrem

Febrem dici debere judicat, eandem curationis normam perſequitur, quæcunque ſit in Symptomatum cauſa diverſitas: quam quidem qui inſiſtit viam, ſi medetur, felix certe erit, ſed in arte ſua haud nimium peritus. *Rationalis* vero Medicus non tam *appellationem* morbi, quam *naturam* explorat; in hoc præcipue laborat, ut ſtatum ſanguinis accurate perſpiciat; unde etiam non vana remediorum quærit indicia.

Aliud etiam eſt in quo deficit *Theoriæ* expers *Practicus*, viz. *Remediorum applicatio.* Quia enim nec quo morbi oriuntur, nec quo in ſanguinem agunt Pharmaca, modum intelligit, morbis ea ſolum adhibet remedia, quæ longa experientia prodeſſe compererit. Cum vero id potius in Medicina deſideretur, ut præſtantiſſima quæque remedia aliis etiam morbis ac vulgo ſolent applicentur, quam ut exquirantur nova; defectum hunc ſolus tollet *Rationalis* Medicus, qui tum morbi tum medicamenti vires

adeo callet, ut utriuſque ad ſe invicem habitudinem clare perſpiciat: ita novo quodam artificio ad multos alios morbos ea extendet remedia, quæ uni forte aut alteri quaſi *Specifica* ſatis pro arbitrio dicavit uſus

Contra *Theoriam* acriter contendent nonnulli, dicentque eam in morbis explicandis parum proficere, quia ad omnes accommodari minime queat. Sed hoc certe eſt imperite diſputantis argumentum, quaſi quod non in omnibus morbis, ideo in nullis obtinere poſſit *Theoria*. Aliquid eſt eam tenus prodiiſſe; in nonnullis ſane illuſtrandis ita feliciter proceſſit, ut ulterius facile progredi poſſe videatur, ſi ingenio par fuerit Medicorum induſtria. Fatemur quidem hanc, qualem volumus, *Theoriam* in Medicina parum prodeſſe, niſi frequens etiam accedat *Praxis*; quæ tamen ſi hac duce dirigatur, erroribus, quos alias fruſtra cavet, minus erit obnoxia.

Hæc quidem omnia & norunt & fecerunt *Veteres*; neque aliis æque prin-

principiis morborum & medendi rationem illuſtrari poſſe arbitratur, *Practicorum* certe feliciſſimus, *Hippocrates*: igitur *Theſſalo* ſuo Medicinæ ſtudioſo id præcipue commendat, *ut figurarum proprietates & numerorum ſcientiam cognoſceret, & diſciplinæ iſti, quæ illas edocet, & magnitudines quaſcunque metitur, multum ſtudii adhiberet*[a]. Eos nempe fontes unice agnoſcit, unde vera fluere queat rerum Medicarum cognitio. Atque hæc quidem *Elementa*, ad quæ perdiſcenda ita vehementer hortatur Filium, ipſi penitus perſpecta fuiſſe credibile eſt. Audiit enim, uti accepimus, & ſectatus eſt *Democritum*, qui temporibus illis eam docuit *Philoſophiam*, quæ hodie dicitur *Mechanica*; quæque ita parum recens eſt, quod vulgo fertur, ut ſit omnium longe vetuſtiſſima. Hac adeo inſtitutus diſciplina *Hippocrates*, naturam & obſervavit & intellexit acutiſſime: & quia naturæ ſunt maxime conſentaneæ, ideo

(a) *Epiſt. ad Theſſal.*

præſtantiſſimæ etiam habentur, quas de morbis conſcripſit, Hiſtoriæ. Itaque non leve præſidium Operi huic acceſſiſſe exiſtimo, quod ubique fere ſententiæ meæ Vindicem & Patronum adduxerim *Hippocratem*.

I N-

INDEX
Rerum.

A.

ACria menſes cient. 178
Æthiops Minerale Menſes ciet. 172.
Affectus animi quomodo cient Menſes. 61.
Alterantia quomodo operantur. 185
Alkalica attenuant ſanguinem. 165.
Cum Syrupo Viol. mixta colorem viridem excitant. ib.
Cum Sublimat. Corroſiv. Subflavum. 167.
Alvus dura à ſuppreſſis Menſibus. 79.
Amara menſes cient. 158
Anni Tempeſtates periodicæ. 39
Non conſtantes. 39
Anxietas Præcordiorum à ſuppreſſis Menſibus 81
Analeptica poſt Menſes nimios adhibenda. 137
Aniculæ ſicciores. 51
Aortæ truncus deſcendens major in Fæminis. 20
Appetitus quare Menſtruis inſtantibus dejicitur. 49
Apoplexia à ſuppreſſis Menſibus. 88.
Quot modis efficitur. ib.
Apoplexiæ cauſa. 88.
Aquæ Aſtropenſes in ſuppreſſis Menſibus utiles. 120.
Aquæ potatio perſpirationem impedit. 17
Articulorum dolor à ſuppreſſis Menſibus quomodo oriatur. 75.
Aromatica Menſes cient. 158
Argumenta contra Plethoram 30. &c.
Aſthma à ſuppreſſis Menſibus. 82
Aſtringentia Menſes imminuunt. 65
In fluxu nimio adhibenda. 136.
Aſtringentium externorum operatio. ib.
internorum operatio. 138
Aſtringentia cum Syrupo Viol. mixta colorem rubrum excitant. 179
Cum Emmenagogis mixta. 183.
Aſtringentium effectus ſenſibiles. 175
Cum ſanguine commixtio. 176
Itidem cum Sero. 177
Cum Syrupo Violarum commixtio. 179
Injectiones. 180

Aſtringentia interna an ſtimulo agant. 138
Sanguinem coagulant. 175
Quomodo Menſes ſiſtunt. 174.
Pulſum deprimunt. 175
Quomodo Urinam moveant. 178
Athletarum habitus periculoſus. 69.
Attenuantia quomodo Menſes cient. 155. 156
Quando adhibenda. 157
Atrophia à Menſibus nimiis. 134 145.
Quot modis fiat. ib.

B.

Balnea Menſes retardant. 64
Balnea ad ſuppreſſos Menſes. 96
Balſamica in Menſibus nimiis adhibenda. 139
Quo tempore. ib.
Quomodo operantur. ib.
Barba à ſuppreſſis Menſibus. 94.
Bibaces Hydropi obnoxii. 78
Et Apoplexiæ. 89
Bilioſis maturius fluunt Menſes. 2.
Et quare. 42.
Bilioſum Temperamentum quale. ib.
Bruta cur Menſibus immunia. 14. 27
Quomodo Utero gerunt, cum non habeant Menſes. 35
Prægnantia voraciora. 35

C.

Cachexia à Menſibus nimiis. 60. 181.
Calida Menſes cient. 158. 159
Calor quid. 47. 130
Chalybs aliquando obſtructiones auget. 151
Pulſum excitat. 156. 158
Spiritus inſtaurat. 173
Triplici modo Menſes ciet. 173.
Quomodo ſit Deobſtruens & Aſtringens. 174
Sanguinem attenuat. 168
Camphoræ externe adhibitæ vis. 122.
Cantatrices Menſibus immunes. 19.
Caput quare afficitur ſuppreſſis Menſibus. 86
Cardiaca pulſum excitant. 158
Menſes cient. ib.
Cardiaca quomodo operantur. 157.
Cephalalgia à ſuppreſſis Menſibus. 85
A Suturis nimis arctis. 86
Cephalalgia, inſtantibus Menſibus 2. & quare 48.
In Virginibus frequentior. ib.
Non à Sympathiâ. 86
Chyli cruditas à Plethorâ. 48
A Lentore. 18
Cachexiam parit. 132
Coitus quomodo ciet Menſes. 60.
Suppreſſionis Menſtruæ remedium. ib.
Colica à ſuppreſſis Menſibus. 80
Colorum experimenta. 165. 179.
Convulſio à repletione. 91
Quid. ib.
Ab Inanitione. 130
Cauteria quomodo cient Menſes. 107
Convulſio à Menſibus nimiis periculoſa. 131
Corpus quando idem manet. 12
Cortex Peruvianus potenter attenuat. 156. 158
Cucurbita ad crura in ſuppreſſis Menſibus. 106
Cucurbita ad mammas in Menſibus nimiis. 137

Curri-

Curvitas canalium quid efficiat. 23. 24. 25.
Chloroſis à ſuppreſſis Menſibus. 49.
Crurum laſſitudo quare à Plethorâ. 49. in Gravidis. ib.

D.

Deſidia perſpirationem imminuit. 17
Delirium quid. 89
Diaphoretica in Menſibus nimiis vix adhibenda. 138
Menſes cient. 159
Sanguinem attenuant. 148
Quomodo lentorem augeant. 150
Diaphoreſis non eſt Actio medicamenti primaria. 148
Ideo neque certa. ib.
A poris pendet 149
Dyſpnœa in ſuppreſſis Menſibus. 81
A Veſiculis Bronchialibus. ib.
A Muſculis Thoracis. 82
Ab Hypochondriis inflatis. ib.
Diſtenſio Vaſorum in Plethorâ, 70.
Dolor quare inſtantibus menſtruis ad Coxas percipitur. 48
Dolor capitis à ſuppreſſis Menſibus & quare. 15
Pulſans 85. Gravedinoſus. ib.
Quare ad ſinciput & occiput. 85

E.

Emetica quando in ſuppreſſis Menſibus adhibenda. 109
In fluxu nimio vitanda. 137.
Emmenagoga Plethoram excitant. 140
Eodem modo agunt, licet Menſes non cient. 149
Sanguinem attenuant. 155
Quomodo Menſes cient. 156.
Nonnulla ſanguinem rarefaciunt. 156
Emmenagoga pulſum excitant. 158.
Pleraque Alkalica. 165
Cum Aſtringentibus mixta. 183
Emmenagogorum effectus ſenſibiles. 157. 158. 159.
Cum ſanguine commixtio. 159. 160.
Cum ſero commixtio. 162
Cum Syrupo Violarum commixtio. 165
Injectiones. 167
Emplaſtrum reſolvens. 121
Evacuatio una alterius vicaria. 53.
Evacuatio inhibita quomodo Menſes provocat. 61
Nimia quomodo retardet. 64.
Evacuatio additione minor, in Plethorà. 12. 13
Evacuationis additioniſque eadem proportio in brutis. 14
In fæminis impar. 13. 14
Evacuationes ſenſibiles in ſenectute augentur. 53
Evacuationibus ſubitis & ingentibus quomodo imminuuntur vires. 129
Experimenta cum ſanguine. 176
Cum Sero. 177
Cum Syrupo Viol. 179
Per injectiones. 180
Per mixturas. 113
Externa remedia in utroque ſuppreſſionis genere adhibenda. 96. 97.
In utroque fluxus nimii genere. 139. 139
Extremorum frigus à fluxu nimio.

mio. 130
Quot modis. ib.

F.

Febris quomodo ciet Menſes. 59
Febris intermittentis periodus explicatur. 40
Paroxyſmus varius. 41
Febres pleræque à Plethorà 62
Febricula à Menſibus inſtantibus. 48
A ſuppreſſis. 75
Fermentum non eſt Menſium cauſa. 9. 10. 42
Fermenta circulationi repugnant. 9
Fermenta nulla in viſceribus. ib.
Neque in ſanguine. ib.
Frigus quomodo Menſes retardat. 63
Frictiones ad ſuppreſſos Menſes quare adhibentur. 106
Fibrarum durities plethoræ cauſa. 51
Fomenta ad ſuppreſſos Menſes. 96.
Purgationi præmittenda. 97.
Fœtus materno ſanguine nutritur. 5. 7.
Non per os ſolum. 5
Fœtûs recentis pondus. 7
Fœtus an menſtruo ſanguine alatur. 7.
Imbecillis, ſi gravidæ fluant Menſes. 54
Fluidorum preſſio qualis. 21
Fluor albus à ſuppreſſis Menſibus. 90.
Ex glandulis uteri. ib.
Quando Symptomaticus. ib.
Menſibus erumpentibus ceſſat. ib.
A Menſibus nimiis. 134.
Fluxus menſtruus quibus diu durat. 2. 136
Et quare. 44
Quibus citius terminatur. 3
Fluxus Menſium nimius quot modis efficitur. 127
Non ita familiaris ac ſuppreſſio, ib.
Periculoſior tamen. ib.
Et quare. 128.
In puerperium expertis frequentior. 135
Fluxus nimii Symptomata. 128.
Cauſa. ib.
Fluxus nimius vel à Vaſorum rum vel à ſanguinis vitio. 138.
Quando à Vaſis. ib.
à ſanguine. ib.
A virium imbecillitate judicandus. 135
In quibus ſiſtendus. 135. 136.
Fluxûs nimii Hiſtoriæ. 140

G.

Galeni de cauſis Menſium ſententia. 4. 7. 11
Glandulæ à ſuppreſſis Menſibus oppletæ. 80. à frigore. ib.
Gravidis deficiunt Menſes. 3
Et quare. 54
Gravidæ à coitu abortiunt. 60
Graviditatis Symptomata quomodo à ſuppreſſorum Menſium ſymptomatis dignoſcenda. 125. 126
Gravitas corporis à deſidiâ. 18
A ſuppreſſis Menſibus. 80
Gravitas pectoris à ſuppreſſis Menſibus. 81
Gibboſi Dyſpnœæ obnoxii. 82
Globus ad fauces à ſuppreſſis Menſibus. 22
Quare. ib.
Glutinantia in Menſibus nimiis adhibenda. 139
Guloſis diu fluunt Menſes. 3
& quare. 44
Guloſi Hydropi obnoxii. 78

H.

Hæmorrhagia à ſuppreſſis. 92
Præcipuè in Virginibus. 93
Hæmoptoe à ſuppreſſis Menſibus. 88
Hæmorrhoides inciſæ calleſcunt 52.
Solvunt inſaniam. 90
Hectica à Menſibus nimiis. 132
Quot modis efficitur. 133
A dilatatis canalibus. ib.
A ſanguine imminuto. ib.
Quando gravior. 134
Hydrops imminuit Menſes. 65
A ſuppreſſis Menſibus. 77
Ab aliis evacuationibus inhibitis. 78
A Menſibus nimiis. 132
Hyſterica paſſio ciet Menſes. 61
Spaſmi ſpecies 90
A ſuppreſſis Menſibus. ib.
A fontanellis occluſis. 92
In Viris. 51. 92
A Menſibus nimiis. 130. 131.
Humida corpora minus perſpirant. 17.
Humidæ, ſuppreſſis Menſibus, citius intumeſcunt. 77
Humidis Menſes copioſius fluunt. 44. 136
Humorum craſis ignota [eſt cauſa cur accuſentur medicamenta. 154
Humorum temperies à medico perſpicienda. 155

I.

Ictus major in curvis canalibus. 23. 24. 25
Fortior preſſione. 25
Ictûs magnitudo quomodo æſtimanda. 25
Inſania quid. 89
A ſuppreſſis Menſibus. ib.
Evacuantibus curatur. 89. & 90.
Iſchuria quomodo à Veſicâ nimis diſtentâ. 32

L.

Lac ab aquis frigidis vitiatur. 65.
A ſuppreſſis Menſibus. 94
Lactantibus Menſes deficiunt. 3
Et quare. 54
Macilentis fluunt. 32
Lacteorum oſcula quid ad Catharſin faciant. 112
Lactis uſus imminuit Menſes. 54. 65
Languor quare menſtruis inſtantibus mulieres invadat. 49
Laſſitudo crurum unde. 49
Lentor à frigore. 63
Menſes ſupprimit. 34
A Plethora. 70
A motu Cordis imminuto. 71
Qualem pulſum efficiat. 72
Plethoræ cauſa. 73
A Chylo craſſo. 79. 132
Palpitationem efficit. 85
A Velocitate imminutâ. 132.
Aliquando à Diaphoreticis. 150
Lentor ſupprimit Menſes. 34
Febris intermittentis cauſa. 40.
Lindani doctrina de Venæ ſectione examinata. 103
Lumborum dolor quomodo à Plethorâ. 48
Luna non eſt Menſium cauſa. 8. 42.

M.

Macilenti plus ſanguinis habent. 31
Ideo V.S. melius ferunt. 32

Macilentis copioſius fluunt Menſes. 44
Mammarum Tumor, inſtante fluxu. 50
Materia medica poſt Menſes nimios qualis. 139
Materiæ quantitas ex pondere dignoſcitur. 12.
Medendi methodus in ſuppreſſione menſtruâ. 95
Intentio. ib.
Duplex. 96
Qualis cum à Vaſis oriatur ſuppreſſio. ib.
Qualis cùm à ſanguine. 97
In fluxu Menſium nimio. 135.
Qualis cum à Vaſis oriatur fluxus. 136
Qualis cum à ſanguine. 137
Melancholicorum pulſus rarus. 63.
Menſes quando incipiunt, quando deſinunt. 1
Et quare. 51. 52
In quibus maturius fluunt. 2
Menſium quantitas. 13
Pro ratione ætatis diverſa & quare. 46. 50
Qualitas. 1
Periodi. 2
Menſium cauſa finalis. 47
Fœtûs nutritio. 5. 7
Menſium cauſa efficiens. 7
Plethora. 11. 36
Menſes quâ vi evacuantur. 22
Quare per uterum. 23. 24. 25. 26. 27
Et ab utero & à vaginâ fluunt. 21
Ex capillaribus vaſis 29
In puellis per quam modici. 50. 52.
Menſium ſuppreſſio non à Plethorâ 33
A Lentore. 34
Per aliena loca eruptio. 55
Menſes ad conceptum non neceſſarii. 4. 35
Ad concipiendum aptiores facit. 45
Poſt morbum Chronicum ſuppreſſi 3. 45
A quibus maturius cientur. 58
A quibus retardantur 62.
Menſes critici. 59
Quot modis imminuti. 66
Quomodo à Saphænæ ſectione inhibiti. 104. 105.
Pallidi. 115
Mercurius Lentorem tollit. 108
Purgantibus admiſcenda. ib.
Attenuat ſanguinem. 172
Acida retundit. 173
Quomodo Menſes ciet. 172
Mercurii gravitas. ib.
Mœſtitia quomodo Menſes retardat. 63
Momentum ſanguinis quomodo augetur. 21
Augetur in Plethorà. 22
Quando à Venæ ſectione augetur. 96. 101.
Motus violentus quomodo ciet Menſes. 60
Motûs inteſtinus in ſanguine non datur. 9
Motus imminutio in Vaſis uterinis. 23
Motus rerum externarum quomodo percipitur. 87
Mulieres concipiunt, etiam ſine Menſibus. 4
Mulieres Viris imbecilliores. 15
Humidiores. 16
Habent plus ſanguinis quam Viri. 17
Mulierum textura mollior. 15
Mulieres ſanæ in eodem ſtatu permanent. 13
Mulieres citius adoleſcunt quàm viri. 17
Menſtruis ceſſantibus pingueſcunt. 53

N. Na-

N.

Narium Hæmorrhagia à Vino. 34.
A ſuppreſſis Menſibus. 114
A terrore reſtincta. 64
In Pueris pubeſcentibus. 51
Nutritio quid. 134

O.

Obeſi minùs ſanguinei. 31. 44.
Obeſis menſes parciùs fluunt. 44
Citiùs ceſſant. 45
Obeſæ plerumque ſteriles. 45
Obeſis Menſes ſupprimuntur ſinen oxâ. 45
Objecta quomodo moveri videantur, immoto oculo. 87
Occipitis dolor a ſuppreſſis Menſibus. 85
Oculorum gravitas à ſuppreſſis Menſibus. 86
Et tumor. 87
Odorata Menſes cient. 158
Opiata remittunt appetitum. 49
Vires inſtaurant. 114
Quomodo adhibenda. ib.
Opium animum exhilarat. 152
Vires inſtaurat. 152
Calculum & fœtum expellit. ib.
Dolorem quomodo tollit. ib.
Febrem intermittentem ſolvit. ib.
Singultum, Vomitum & Hypercatharſin ſiſtit. ib.
Profluvia ſiſtit. 153
Tuſſim ſedat. ib.
Pruritum ciet. ib.
Menſes & Lochia provocat. ib. 159
Dyſpnœam, & ſtuporem infert. ib.
Somnum conciliat. 153
Pupillam dilatat. 154
Iſchuriam inducit, & Panlyſin. ib.
Opii externè adhibiti vis. 122
Opium quomodo ſanguinem incraſſare dicatur. 158
Sanguinem attenuat. 151 152. 158.
Sudorem movet. ib. 153. 159
Opii operatio primaria. 152
Effectus. 152. 153. 154
Quomodo omnes ab attenuatrice vi oriantur. ib.
Otioſa vita quid faciat. 17. 44. 50.

P.

Placenta in utero per biennium retenta. 142
Quomodo excluſa. ib.
Partus Menſes retardat. 64
Pallor à Lentore. 79. 130
A fluxu nimio. 139
A defectu ſanguinis. ib.
Palpitatio cordis quomodo fit. 84.
A ſuppreſſis Menſibus. 84
In quibus morbis frequentior. 85
Periodi ab Authoribus parum explicatæ. 37
Et quare. 42
Quomodo à Plethora pendent. 37. 38. 42
Quare ad definitum tempus redeunt. 39. 41
Aliarum rerum explicantur. 40. 41
Quare variæ in diverſis fœminis. 43
Diſcrepant pro ratione ætatis. 46.
Victus. 44. 46
Temperamenti. 43
Soli. ib.
Periodus Menſium bimeſtris. 118
Perſpiratio in fœminis quare minor.

nor. 15. 16. 17
Differt à Sudore. 18
Exercitio promovetur. 17
A Sudore minuitur. 18
Plethora in fœminis demonſtratur. 13. 14
Quomodo accumulatur. 12. 13.
Non accumulatur in Brutis. 14
Quomodo accumuletur. 37 38.
Plethoræ cauſæ tres. 15. 16. 17
Origo. 51
Plethora quomodo Menſes moveat. 22. &c.
Contra Charletonum defenditur. 30
Non poteſt Menſes ſupprimere. 32. 33. 105
Regit Periodos. 44
In proveƈtioribus deficit. 51.
Excitatur iis omnibus, quæ Menſes cient. 62
Plethora ad Vaſa à rarefaƈtione. 62.
Plethoræ effeƈtus. 68
Periculum. 69
Plethora Lentoris cauſa. 70
Qualem pulſum efficiat. 69
Plethora ad vires à ſuppreſſis Menſibus. 80
Podagra à ſuppreſſis Menſibus. 76.
Potatio ciet Menſes. 60
Prægnantibus deficiunt Menſes. 3
Phthiſis à ſuppreſſis Menſibus. 83.
Pudendi ſitus in fœminis. 20
Quid ad Menſes faciat. 26
Pulſus plenus & imbecillis Venæ ſeƈtionem indicat. 100
Poſt Purgationem fortior. 108.
In Salivatione vehemens. 172.
Pulſus roboris index. 15
In fœminis imbecillior. 13
Qualis in Plethorà. 69
Quomodo creber. ib.
validus. ib.
plenus. ib.
Qualis à Lentore. 72
Quomodo imbecillis. ib.
Rarus ib.
Inæqualis à Chylo craſſo. ib.
A craſi ſanguinis. 73
Intermittens à ſuppreſſis Menſibus 85
Quando excitatus à Venæ ſeƈtione 99. 101
Pulſatio Arteriarum à ſuppreſſis Menſibus 74
Quando deſinit. ib.
Purgantium vires non ex dejeƈtionibus judicandæ 111
Purgantia aliquando Alvum non ſubducunt. ib. & quare ib.
Purgantium varia efficacia unde 112.
Mitiora tantum in Menſibus nimiis adhibenda 38
Purgantia quomodo cient Menſes. 107
Purgantium duo genera. ib. vel primas vias, vel ſanguinem afficiunt 107. 108
Purgantia qualia adhibenda in ſuppreſſis Menſibus 108
Purgantium virtus à Salibus. 108
Purgantia attenuant ſanguinem ib.
Rareſcentia humorum unde 157
Menſes ciet. ib.
Poteſt eſſe ſine Attenuatione. ib.
Rarefacientia quando adhibenda 157. 165
Remediorum vires 147
Remedia utero non ſpecifica 148.

In ſanguinem agunt ib.
Remediorum operatio ſenſibilis non certa 148. 149
Primaria eſt certa & uniformis. 149. 150
Varius effectus unde. 150
Remediis incertitudo falsò exprobratur. 149. 154
Remedii effectus aliquando varius 150
Aliquando contrarius 150
Quare 151
Revellentia in Menſibus nimiis adhibenda 137
Et qualia 138
Robur quid 15
Quomodo æſtimandum 128.
In ratione ſanguinis triplicata 129
Ruſticis parciùs fluunt Menſes 144.

S

Salivatio attenuat Sanguinem 172
Salivatio menſes imminuit. 64
Saltatrices menſibus immunes 19
Sanguinis ex digitis profluvium 50
Sanguis pallidus 118
Sanguinis periodica evacuatio in Viris. 57
a Plethorâ. ib.
Sanguinis motus inteſtinus non datur. 10
Sanguis menſtruus non impurus. 2. 4
Sanitas quid. 131
Saphæna in ſuppreſſis menſibus ſecanda. 102
Quando. ib.
Quarto. 102. 103. 104
Sapor acris quid indicet. 158
Acidus quid. 157
Secretio in ratione velocitatis & orificii. 16
Quomodo a Velocitate pendet. 131
Sincipitis dolor à ſuppreſſis menſibus 85
Sympromatainſtante fluxu menſium. 2
A Plethorâ deducuntur. 47
Menſium ſuppreſſorum. 67
Quænam a Plethorâ 68.
Quænam a Lentore. 72
Varia in diverſis fœminis. 94.
Fluxûs nimij. 128
Syncope a ſuppreſſis menſibus. 85
Quot modis fit 85.
A fluxu nimio 129
Solidæ partes exhauſtæ difficulter reſarciuntur. 128
Sphincter Veſicæ Iſchuriam adjuvat. 33
in Iſchuria contractus. ib.
Spiritus Vini ſanguinem coagulat 164. 168
Quomodo menſes ciet. 164
Quando in ſuppreſſis menſibus adhibenda. 165
Spiritus quomodo inſtaurantur 156
Spinæ Dolor a ſuppreſſis menſibus. 74
Variolarum imminentium ſignum 75.
Sternutatio ciet menſes 61
Stomachica menſes cient. 159
Sublimat. corroſivi experimentum 179
Suffitus ad ſuppreſſos menſes 96
Suffocatio à ſuppreſſis menſibus 91
A menſibus nimiis 731
Suppreſſionis menſtruæ ſymptomata 67
Curatio. 95
Suppreſſio vel à Vaſorum vel à ſanguinis vitio 68
Quando à vaſis ib.

A Lentore 71.73
Quænam morboſa 95
Quomodo à Vaſorum vitio 96
A vaſis curatu facilior 97
Suppreſſorum Menſium Hiſtoriæ 110
Suppreſſio à Frigore 116
A venæ ſectione. 120

T.

Temperamentum humidum perſpirationi officit 17
A partium mollitie 16
Theæ potu Menſes imminuti
Tincturæ Spiritu Vini extractæ quid faciant 164
Tinctura Antiphthiſica ad Menſes nimios prodeſt 141
Tumores à ſuppreſſis Menſibus 76
Etiam & Tubercula 77
In humidis citiùs fiunt 77
Tumor in Tibiâ à ſuppreſſis Menſibus. 116
Tumores à Menſibus nimiis 132
Tuſſis à ſuppreſſis Menſibus 81
A Glandulis Tracheæ ib.

U.

Ulcera, ſubito ſiccata, periculoſa 57
Urinæ ſtillicidium à ſuppreſſis Menſibus 92
Suppreſſio quot modis ib.
Urinoſa Menſes cient 158
Urticæ ſuccus quomodo Narium Hæmorrhagiam ſiſtit 136
Uteri ſtructura 20
Quid ad Menſes ibi evacuandos conferat 23.24.25.
Uteri Arteriæ & Venæ per Anaſtomoſin conjunctæ 20
Uteri & Vaginæ interna tunica qualis 20
Uteri inflammatio quomodo à ſuppreſſis Menſibus 74
Gangræna ib.

V.

Varices a ſuppreſſis menſibus. 75
Quomodo formentur. 76
Quare ad partes inferiores ib.
Solvunt Inſaniam. 90.
Variolæ cient menſes. 59
Vaſorum Umbilicaliam & Uterinorum Anaſtomoſis 56.
Vaſa Uteri in Virginibus anguſtiora. 93
Et quare. ib.
Vaſa Uteri contorta. 20
Quomodo Menſibus evacuandis inſerviunt. 23. 24. 25
Valvularum uſus. 27
Defectus in Utero quid faciat. 28
Vaſa Uterina quare faciliùs rumpantur 22. 23
Relaxanda in ſuppreſſione menſtrua 96
Vaſorum tumor & pulſatio a Plethorâ. 68
Velocitas Sanguinis augetur in Plethorâ. 22
Eſt in ratione copiæ. 68
A Venæ ſectione 98
Victus incraſſans quomodo menſes retardat. 65
Acris ciet. 61
Venæ ſectio ad ſuppreſſos menſes. 98. 99
Quo tempore inſtituenda. 98. 100. 102. 106
Quo loco. 98. 102
Quare in Talo. 102
Velocitatem Sanguinis intendit. 98
Et quare. ib. 100. 101
Venæ ſectionis indicatio. 100
Venæ ſectio vix præmitti debet. 100.

100. 106
Venæ ſectio Menſes imminuit. 54 56
Abortum præcavet. 54.
Venis uterinis deſunt valvulæ. 21.
Ventris Tumor inſtante fluxu. 50
Ventriculi inflatio, & tormina à ſuppreſſis Menſibus. 78
Vertigo a ſuppreſſis Menſibus. 87
Vertiginis ratio explicatur. 87
Virgines menſibus nimiis rariùs laborant.
Vires imbecilles quomodo perſpirationem imminuunt 15. 16.
Quomodo accumulant Plethoram 16
Virium imbecillitas à Plethorâ 80.
Grave efficit corpus ib.
A nimio fluxu Menſium 128.
Quomodo creſcit ib.
Quare ab evacuationibus magnis 129
Fluxus nimii regula 134
Vires quomodo poſt fluxum cohibitum inſtaurandæ 139
Viraginum pulſus fortior 19
Viragines Menſibus immunes 18
Virgines ſuppreſſioni maximè obnoxiæ 66. & Hæmorrhagiæ a ſuppreſſione. 93
Viri habent Menſtruam evacuationem 41. & quare 42. ante Criſin quomodo affecti. 50
Hyſterici evadunt, reſtrictâ evacuatione ſanguinis periodica. 58
Vitrioli Spiritus quomodo Hæmorrhagiam ſiſtit 136
Vomica pulmonum quid. 82
Quomodo a ſuppreſſis Menſibus. 16
In Glandulis Bronchiorum
Vomitus ciet Menſes. 61
Sanguinis Menſes nimios ſiſtit. 137.

FINIS.

ERRATA

Pag. 9. *lin.* 28. *lege* reviviſceret. *p.* 27. *lin.* 22. *l.* Aquæ. *p.* 52. *lin.* 21. *l.* inciſis. *p.* 79. *lin.* 12. *l.* craſſeſcens. *p.* 135. *lin.* 15. *l.* extra *p.* 142. *lin.* 13. *l.* aſſumptæ ſunt.